

Békés Megye

Területfejlesztési Programja

2021-2027

Készítette: EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

2021

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	5
A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM STRATÉGIAI PROGRAMRÉSZE	6
1. A tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása.....	7
2. A megyei célrendszer bemutatása.....	15
2.1. Jövőkép.....	15
2.2. Átfogó cél.....	16
2.3. Specifikus célkitűzések.....	20
2.4. A célrendszer külső és belső koherenciája.....	25
2.5. Horizontális és területi célok, fejlesztési irányok.....	29
3. A prioritások azonosítása és rendszerezése	33
4. A célok és a prioritások közötti kapcsolatok azonosítása	34
5. A prioritások bemutatása.....	36
6. A tervezéskísérő eljárások dokumentációja	63
6.1. Békés megye területrendezési terve	63
6.2. A területfejlesztési dokumentumok módosítása.....	63
7. A végrehajtásban közreműködő szervezetek közti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekérvényesítés rendszere	67
7.1. Békés megye partnerségi terve.....	67
8. A végrehajtás és a finanszírozás intézményi és eljárásrendi rendszerének átfogó bemutatása	70
9. Monitoring és értékelési terv	71
A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM OPERATÍV PROGRAMRÉSZE	77
Összefoglalás, tervezési háttér	78
1. Támogatás segítségével megvalósítandó programok.....	80
1.1. Európai Unió támogatással megvalósuló programok.....	80
1.2. Egyéb nemzetközi támogatással megvalósuló programok	81
1.3. Tisztán hazai támogatással megvalósuló programok.....	81
2. A tervezett fejlesztési elképzelések megyei prioritások szerinti csoportosításban	82
2.1. Prioritás: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében.....	82
2.1.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	82
2.1.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	83
2.1.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések	84

2.1.4.	A vállalkozások fejlesztési tervei.....	84
2.2.	Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések.....	90
2.2.1.	A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	90
2.2.2.	A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	90
2.2.3.	Együttműködés keretében tervezett fejlesztések	91
2.2.4.	A vállalkozások fejlesztési tervei.....	91
2.3.	Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében.....	95
2.3.1.	A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	95
2.3.2.	A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	96
2.3.3.	Együttműködés keretében tervezett fejlesztések	97
2.3.4.	A vállalkozások fejlesztési tervei.....	98
2.4.	Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében...	103
2.4.1.	A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	103
2.4.2.	A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	104
2.4.3.	Együttműködés keretében tervezett fejlesztések	106
2.4.4.	A vállalkozások fejlesztési tervei.....	107
2.5.	KLH-s járáások komplex programjainak megvalósítása.....	115
2.5.1.	A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása	115
2.5.2.	A prioritás részletes tartalmának bemutatása.....	115
2.5.3.	Együttműködés keretében tervezett fejlesztések	120
2.5.4.	A vállalkozások fejlesztési tervei.....	122
3.	Horizontális jellegű információk.....	138
3.1.	A végrehajtás módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere	138
3.1.1.	A program végrehajtásban közreműködő szervezetek.....	138
3.1.2.	A végrehajtás eredményességének vizsgálata.....	141
3.2.	Az eredményesség vizsgálata és értékelése	142
3.3.	Környezeti értékelés.....	143
3.4.	A teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása	146

Ábrák

1. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra	24
--	----

Táblázatok

1. táblázat: A prioritások áttekintő táblázata	33
2. táblázat: A prioritások és a célok kapcsolódása	34
3. táblázat: 1. számú prioritás bemutatása	36
4. táblázat: 2. számú prioritás bemutatása	40
5. táblázat: 3. számú prioritás bemutatása	43
6. táblázat: 4. számú prioritás bemutatása	47
7. táblázat: 5. számú prioritás bemutatása	53
8. táblázat: Főbb konfliktusterületek, hatások és kezelésük	65
9. táblázat: A megvalósítás és a kapcsolódó monitoring tevékenység partnerségi háttere	69
10. táblázat: A prioritásokhoz rendelt indikátorok összegző táblázata	73
11. táblázat: A megyei prioritások és a célrendszer kapcsolata	78
12. táblázat: Az 1. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája	82
13. táblázat: Az 1. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája.....	85
14. táblázat: Az 1. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve.....	89
15. táblázat: A 2. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája.....	90
16. táblázat: A 2. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája.....	92
17. táblázat: A 2. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve.....	94
18. táblázat: A 3. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája.....	95
19. táblázat: A 3. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája.....	99
20. táblázat: A 3. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve.....	102
21. táblázat: A 4. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája.....	103
22. táblázat: A 4. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája.....	108
23. táblázat: A 4. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve.....	114
24. táblázat: Az 5. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája	115
25. táblázat: Az 5. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája.....	123
26. táblázat: Az 5. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve.....	135
27. táblázat: A prioritások összefoglaló pénzügyi terve	137
28. táblázat: A program megvalósításába bevonandó szereplők.....	139

Vezetői összefoglaló

A Békés Megyei Önkormányzat a Közgyűlés 30/2020 (VIII.28.) számú Kgy. határozata alapján, a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet vonatkozó rendelkezése értelmében 2020-ban megkezdte Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójának felülvizsgálatát, valamint az új, 2021-2027-es fejlesztési időszakra vonatkozó Területfejlesztési Program és Integrált Területi Program kidolgozását.

Jelen dokumentum az „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című módszertani háttéranyagban előírtak alapján készült. Ennek megfelelően jelen területfejlesztési program stratégiai program- és operatív program fejezetei a Területfejlesztési Konceptióban rögzített hosszú- és középtávú célrendszerre építve határozzák meg Békés megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési prioritásait. Az öt prioritás részletes tartalmának meghatározása az egyes intézkedésekhez kapcsolódva a potenciális kedvezményezett kör, a releváns indikátorok és az előzetes forráskeret definiálását is jelenti, továbbá a prioritásonként forrásallokáció mellett megtörténik a program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi körének beazonosítása is.

Békés Megye Területfejlesztési Programja a teljes tervezés elvét követve nem csupán az ágazati típusú operatív programokból finanszírozható fejlesztéseket, de a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) és a hazai fejlesztési programokhoz illeszkedő beruházási elképzeléseket is rögzíti. Az operatív programot bemutató fejezetben az egyes prioritásokhoz illeszkedve rögzítésre kerülnek tématerületenként az együttműködésben megvalósítani tervezett fejlesztési programok, valamint a vállalkozások tervezett beruházásai is. A prioritások forrásfelhasználását a módszertanban leírtaknak megfelelően a 2021-2024-es és a 2025-2027-es időszakokra ütemezzük az operatív program fejezetben.

A dokumentum külön fejezetben mutatja be a megyei operatív programnak a megye felelősségén túlmutató fejlesztési igényeit, illetve oszt meg horizontális jellegű információkat. Ez utóbbiak kapcsán bemutatásra kerül a program végrehajtásának módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere, az eredményesség vizsgálata és értékelése, a környezeti értékelés szempontrendszere, valamint a teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása.

A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM STRATÉGIAI PROGRAMRÉSZE

1. A tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása

A Békés-megyei területi tervezést érintő hatályos jogszabályok

A megyei önkormányzatok területfejlesztési feladatairól az 1996. évi XXI. törvény¹ rendelkezik. A jogszabály 11.§-a foglalkozik a megyei – és egyben a fővárosi – önkormányzat területfejlesztési feladataival. A rendelkezés értelmében a feladatok az alábbiak szerinti három fő csoportba oszthatók:

- a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok,
- a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok, valamint
- a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok.

A területfejlesztési tervezéssel összefüggő megyei feladatok az alábbiak:

- az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban – a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével – kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei területfejlesztési koncepciót, illetve a megyei területfejlesztési programot, a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának beszerzését követően,
- részt vesz az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepció, valamint az operatív programnak kidolgozásában, a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával és szrevételeik figyelembevételével,
- előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, és szrevételeik figyelembevételével,
- előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat és programokat,
- a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,
- részt vesz a határ menti megyék határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában.

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. 14/B. § rendelkezéseinek megfelelően megyei területfejlesztési konzultációs fórumot hozott létre és működtet. A jogszabály értelmében (14/B. § (3)) a megyei területfejlesztési konzultációs fórum előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben.

A 2021-2027 közötti időszakra vonatkozó megyei tervezés szakmai kereteit a 218/2009. (X.6.), „a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól” szóló Kormányrendelet határozza meg. A 218/2009. Korm. rendelet 3. § (2) bekezdése alapján az elfogadott területfejlesztési koncepcióban és programban meghatározott időtávlat lejártát követően a területi egységre vonatkozó tervezés során az új területfejlesztési koncepció és program készítésének szabályait kell alkalmazni. Tekintettel arra,

¹ 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

hogy a területfejlesztési programok időtávja 2020-ig szól, a 2021-2027-es időszakra új programokat kell készíteni.

Fentieket figyelembe véve a Békés Megyei Önkormányzat a Közgyűlés 30/2020 (VIII.28.) számú Kgy. határozata alapján, a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet² vonatkozó rendelkezése értelmében megkezdte Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójának felülvizsgálatát, valamint az új fejlesztési időszakra vonatkozó Területfejlesztési Program és Integrált Területi Program kidolgozását.

A Kormányrendelet 3. számú melléklete³ meghatározza a megyei területfejlesztési program javaslattevő fázisának tartalmi követelményeit, melyben a dokumentumot két nagy szakmai egységre osztja. A releváns útmutató⁴ kiemeli, hogy új területfejlesztési program készítésénél a kormányrendelet kétfázisú tervezést ír, ugyanakkor rögzíti, hogy a területfejlesztési programhoz kapcsolódóan elfogadható, ha „előkészítő fázisként” a stratégiai programrészre születik egy külön közgyűlési, illetve fejlesztési tanácsi döntés, míg a „javaslattevő fázisként” az operatív programrész tekinthető.

Jelen program szakmai és tartalmi felépítése a Pénzügyminisztérium által kidolgozott és kiadott „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című dokumentumon alapul. A területfejlesztési program stratégiai programrésze és operatív programrésze közötti logikai kapcsolat szerint a stratégiai program kijelöli a megyei, fővárosi, kiemelt térségi stratégiai fejlesztési prioritásokat, melyeket az operatív program bont le operatív szintű fejlesztési javaslatokra, beavatkozási területekre, illetve a területi fejlesztési igényekhez hozzárendeli a lehetséges finanszírozási forrásokat.

A dokumentum kidolgozása, illetve a megyei tervezés egésze során szem előtt kell tartani a 1023/2019. (II. 11.) Kormányhatározatban⁵ foglalt elveket:

- annak érdekében, hogy Magyarország 2030-ra Európa öt legsikeresebb országa közé kerüljön, a forrásfelhasználás elsődleges célkitűzése, hogy növekedjen Magyarország gazdasági és társadalmi versenyképessége,
- a rövid távú nemzetgazdasági hatások elérése mellett fokozott jelentőséget kell, hogy kapjanak a hosszabb távú hatékonyságnövelési, üzleti környezet javítási, kapacitási és emberi életminőséget javító hatások,
- a megvalósítás során ugyanolyan fontos a fejlesztési programok eredményessége és a forrásvesztés kockázatának tompítása,
- a forrásokat kevés számú fejlesztési célkitűzésre szükséges összpontosítani,

² A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet

³ 3. melléklet a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelethez: A megyei területfejlesztési koncepció és program javaslattevő fázisának tartalmi követelményei

⁴ Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez

⁵ A Kormány 1023/2019. (II. 11.) Korm. határozata a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó európai uniós kohéziós források versenyképességet növelő felhasználásának tervezéséről

- az új időszakra történő felkészülés során a tervezéssel egyidejűleg biztosítani kell az újfajta, jelentősen egyszerűsített és a hatékonyságot növelő eljárási elemek kialakítását, továbbá a támogatásfelhasználási intézményrendszer és a tervezett beavatkozások potenciális célcsoportjainak felkészítését.

A tervezési előzmények bemutatása, a tervezésbe, felülvizsgálatba, módosításba bevont szakmai szereplők rövid bemutatása

A Békés Megyei Önkormányzat a Közgyűlés 30/2020 (VIII.28.) számú Kgy. határozata alapján, a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet alapján megkezdte a megyei területfejlesztési koncepció felülvizsgálatát, valamint az új fejlesztési időszakra vonatkozó területfejlesztési program és integrált területi program kidolgozását.

Partnerségi terv, a partnerek bevonásának lehetséges eszközei

A Kormányrendelet előírja és tartalmi szempontból definiálja a területfejlesztési dokumentumok kidolgozását, emellett pedig rendelkezik egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól is. A jogszabály 13. §-a előírja az úgynevezett partnerségi terv elkészítését a területfejlesztési koncepciót és programot készítő önkormányzatok számára, melynek célja a az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonása.

A partnerségi terv a jogszabály szerint a tervezés folyamatában meghatározza

- a) a bevonandó célcsoportot,
- b) az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit, melynek lehetséges eszközei: kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás (szociológiai kutatás, fókuszcsoportos kutatás, munkacsoport megbeszélések, zsűrik), valamint
- c) a bevonás céljait.

A Békés Megyei Önkormányzat az előírásoknak megfelelően elkészítette és a Közgyűlés 46/2020 (IX.17.) számú, a 69/2020 (XII.10.) határozattal módosított Kgy. határozatával elfogadta Kgy. határozatával elfogadta a „Partnerségi terv a területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program kidolgozásához, illetve módosításához” című dokumentumot.

A partnerségi tervben az Önkormányzat rögzítette a céljait, valamint a terv készítésének alapelveit. Ezek között azonosította a tervezhetőség és strukturáltság, a folyamatos információnyújtás és információszerzés, a bizalom, a koncentráltság és konszenzus, a nyitottság, nyilvánosság és átláthatóság, közérthetőség és hatékony kommunikáció, dokumentáltság, folyamatos monitoring, visszacsatolás és az értékelés elveit.

Célcsoportok

Amint a tervben rögzítésre került, a partnerség felépítésekor a Békés Megyei Önkormányzat arra törekszik, hogy – a jogszabályban rögzített szereplőkön túl – az érintettek azon körét vonja be a folyamatba, akik a korábbi időszakban a megyei fejlesztéseknek és a megye felzárkóztatásáért folyó munkának meghatározó szereplői voltak. A partnerek kiválasztása és felkérése során az

Önkormányzat számos elvet és tényezőt figyelembe vett, melynek alapján a partneri kört kialakította:

1. A Békés Megyei Önkormányzat által fejlesztési együttműködési céllal megkeresett települések ajánlásában, javaslatában szereplő kör
2. Határon átnyúló kapcsolatok
3. Egyes ágazatonkénti egyeztetések kis-, közép-, és nagyvállalkozói köre az érintett kamarákon keresztül
4. Szomszédos megyei önkormányzatok és települési önkormányzatok, kiemelve a megyei jogú várost, Békéscsabát, amellyel folytatott egyeztetések színtere a Megyei Területfejlesztési Fórum
5. Megyei és térségi szintű civil és társadalmi szektor képviselői
6. LEADER csoportok és a megyében működő négy helyi akciócsoport képviselői
7. Egyéb, a partnerségi folyamat végrehajtása során hatáskörük és illetékességi körük alapján bevonandó szervezetek
8. A megyei és a szomszédos megyékkel közös területfejlesztési ügyekben, valamint a regionális szinten felmerülő feladatok kapcsán érintett országgyűlési képviselők és kormánybiztosok.

A partnerek bevonásának eszközei

A partnerség megvalósítása során a Békés Megyei Önkormányzat a visszacsatolás eszközével élve fenntartja a résztvevők érdeklődését és motiváltságát, egyben növeli az elkészülő dokumentumok legitimitását.

Amint fentebb láthattuk, a jogszabály azonosítja azokat a lehetséges eszközöket, amelyeket a partnerség biztosításához igénybe lehet venni (kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás).

A jelenleg zajló tervezési folyamat időszaka alatt az egészségügyi válsághelyzet a nyílt, személyes kontaktussal járó eszközök alkalmazását ellehetetleníti. Az Önkormányzat, a partnerségi és véleményezési folyamat biztosítása érdekében, olyan bevonási eszközök alkalmazását helyezi előnybe, melyek a személyes érintkezések kizárásával is megvalósíthatók.

A tervezett eszközök az alábbiak:

- a partnerek kérdőíves megkeresése,
- online formában megtartásra kerülő egyeztetések, fórumok,
- dokumentumok véleményeztetése online elérhetőséggel az önkormányzat honlapján,
- elektronikus levelezés és egyeztetés.

A 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet 18. §-a alapján a megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a jogszabály 10. melléklete 1. és 2., 6-8., 10. és 13. pontjában meghatározott szerveknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak. A kormányrendelet 19. §-a szerint a területfejlesztési koncepció és program esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A 218/2009. (X. 6.) kormányrendelet 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni.

Elkészült dokumentumok rövid felsorolása és bemutatása

Az eddigi tervezési folyamat során az alábbi területfejlesztési dokumentumok készültek el:

- A Békés Megyei Területfejlesztési Koncepció feltáró-értékelő vizsgálatának felülvizsgálata

A dokumentum az alábbi struktúra szerint épül fel:

- A megye, kiemelt térség (a továbbiakban együtt: térség) társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének elemzése
 - Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata
 - A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel
- A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése
 - A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése
 - A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása
 - A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése
 - Helyzetértékelés

A dokumentum véglegesítése folyamatban van, az ütemezés szerint 2020. december során a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése által elfogadásra kerül.

- Békés Megyei Területfejlesztési Koncepció javaslattevő munkarésze

A dokumentum az alábbi struktúra szerint épül fel:

- Célrendszer
 - A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata
 - Békés megye jövőképe
 - Átfogó célok
 - Stratégiai célkitűzések
 - Elvek és horizontális célok
 - A célrendszer koherenciájának bemutatása
- Eszköz és intézményrendszer
 - A javasolt prioritások bemutatása
 - A komplex programmal fejlesztendő járásokat érintő prioritás
 - A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció bemutatása
 - A felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei

A dokumentum munkaanyag verziója elkészült.

Az eddig lezajlott társadalmasítási folyamat bemutatása különös tekintettel a területfejlesztési koncepció felülvizsgálatára, módosítására

- Települési projektgyűjtés

A Békés Megyei Önkormányzat 2020. október 20-án levélben kereste meg a megye települési polgármestereit. A megkeresés célja a települési szintű fejlesztési, beruházási javaslatok, valamint az azokhoz kapcsolódó projektszintű dokumentumok felmérése volt. A projektgyűjtés a TOP-1.5.1-20 kódszámú „A 2021-27 tervezési időszak stratégiai és projektszintű előkészítése” című pályázathoz kapcsolódóan zajlott le. A beérkezett javaslatok összegyűjtése és feldolgozása megtörtént.

- Kérdőív Békés megye Területfejlesztési Koncepciójának megalapozásához

A kérdőívet az Önkormányzat 2020. november 18-án küldte meg a települési önkormányzatok számára, célja a 2021-27 közötti fejlesztési időszakra vonatkozóan tervezett fejlesztési célok és irányok alátámasztása, megalapozása volt. A beérkezett javaslatokat az Önkormányzat összegezte és az észrevételeket, javaslatokat felhasználta a koncepció véglegesítéséhez.

- A Településfejlesztési Koncepcióhoz kapcsolódó stratégiai és környezeti vizsgálat véleményeztetése

A Békés Megyei Önkormányzat elkészítette a Településfejlesztési Koncepcióhoz kapcsolódó stratégiai és környezeti vizsgálat tervezetét, melyet megküldött a jogszabályban meghatározott szervezetek és szereplők részére véleményezésre. A beérkezett javaslatokat az Önkormányzat összegezte és az észrevételeket, javaslatokat felhasználta a koncepció stratégiai és környezeti vizsgálatának véglegesítéséhez.

A területfejlesztési programhoz kapcsolódó társadalmasítási folyamat bemutatása

Amint korábban jeleztük a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet 18. §-a alapján a megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a jogszabály 10. melléklete 1. és 2., 6-8., 10. és 13. pontjában meghatározott szerveknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak. A kormányrendelet 19. §-a szerint a területfejlesztési koncepció és program esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A partnerségi tervben rögzítettek alapján a társadalmasítási és szakmai véleményezési folyamat az alábbiak szerint zajlik:

1. Kiindulópont:

- partnerségi terv megyei közgyűlés általi elfogadása,
- felhatalmazás a társadalmi egyeztetés megindítására.

2. Tervezés:

- az előkészítő és javaslattételi fázis dokumentumának áttekintése a megyei közgyűlés által,

3. Társadalmi egyeztetés:

Az egyeztetés eszközei lehetnek:

- kommunikációs kampány indítása,
- nyitott egyeztetési módszer indítása,
- nyilvános fórumok, rendezvények, egyeztetések.

Az egészségügyi válsághelyzet miatt, előre láthatóan, az Önkormányzat a személyes érintkezések kizárásával is megvalósítható egyeztetési módokat fogja előnyben részesíteni.

4. A megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetfeltáró-értékelő dokumentum tartalmának, területfejlesztési koncepció és - program véglegesítése:

- javaslatok, eredmények feldolgozása, becsatornázása.

A társadalmasítási folyamatnak a 218/2009. Korm. rendeletben előírtaknak megfelelően kell történnie. A területfejlesztési koncepciót és programot, valamint a területrendezési tervek elfogadás szempontjából fontos részeit tartalmazó dokumentációját véleményezésre meg kell küldeni az egyeztetésben résztvevők részére. A területfejlesztési koncepció esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A megyei (fővárosi) területfejlesztési koncepciót véleményezésre meg kell küldeni az alább felsoroltak közül az a.), b.), e.)-g.) és j.) pontjában meghatározott szervezeteknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

a) miniszterek⁶;

b) *a következő kormányhivatalok:

- Központi Statisztikai Hivatal,
- * az érintett megyei és fővárosi kormányhivatal,
- * Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
- Országos Atomenergia Hivatal;

c) Országos Környezetvédelmi Tanács;

d) Magyar Tudományos Akadémia;

e) országos önkormányzati érdekszövetségek;

f) *

g) az érintett térségi fejlesztési tanácsok;

h) *

i) az érintett megyei önkormányzatok;

j) Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata;

k) az érintett települési önkormányzatok;

l) *az érintett területi államigazgatási szervek közül:

⁶ A csillaggal jelölt pontok a 69/2020 (XII.10.) sz. Kgy. határozattal hatályon kívül helyezve, illetve módosítva: 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 17. § f), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § k), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 23. § h), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § l), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § i). Hatálytalan, 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § i). Hatálytalan: 2012. IV. 6-tól, 527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet 80. § (1). Hatályos: 2014. I. 1-től, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) a), 342/2014. (XII. 19.) Korm. rendelet 7. § (2), 147/2015. (VI. 12.) Korm. rendelet 5. §, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) b).

- *területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság;
- illetékes vízügyi hatóság;
- működési területével érintett nemzeti park igazgatóság;
- működési területével érintett vízügyi igazgatóság;
- * Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.

5. Elkészült Konceptió és Program megyei közgyűlés általi elfogadása
6. Egyeztetés a szakminisztériumokkal: ITM; PM
7. Megyei Területfejlesztési Konceptió véglegesítése

A területfejlesztési program elkészítése során figyelembe vett mérföldkövek, határidők és döntési pontok rögzítése

A Békés Megyei Önkormányzat a területfejlesztési program elkészítése során figyelembe veszi a Pénzügyminisztérium által kijelölt határidőket, valamint rögzíti a hozzájuk kapcsolódó mérföldköveket és döntési pontokat.

2. A megyei célrendszer bemutatása

2.1. Jövőkép

Jövőkép
Békés megye agrárhagyományainak megőrzése mellett a kiegyensúlyozott térségfejlesztésre alapozó, a helyben élők számára magas színvonalú életkörülményeket biztosító, nemzetközileg is versenyképes mintatérség

A megyei szereplők elköteleződése a helyben élők életminőségének javítása, a gazdaság dinamizálása mellett egyértelműen tükröződik a hosszabb távon elért eredményekben. A megvalósuló fejlesztések hatására Békés megye népességmegtartó képessége megerősödik 2030-ig. A településeken tapasztalható népességfogyás mérséklődik, mely középtávon az elvándorlási ütem csökkenésében, **hosszabb távon esetlegesen a gyermekvállalási kedv növekedésében** érhető tetten.

A népesség csökkenését generáló tényezők kapcsán külön kiemelendő, hogy a megvalósuló települési infrastrukturális (közlekedési, települési, szolgáltatási, stb.) és gazdasági fejlesztések révén lehetőség nyílik a fiatal és magasan képzett versenyképes munkaerő megtartására, melynek révén javul a helyi lakosság reprodukciós képessége. A humán szolgáltatások színvonalának növekedése és jobb elérhetőségének következtében javul a lakosság elégedettsége, erősödik helyi kötődésük. A koronavírus járvány negatív egészségügyi hatásait megfelelő módon minimalizálják a helyi térségi és megyei szereplők által megtett lépések. A területfejlesztési koncepcióban felvázolt célkitűzések elérésével Békés megye megőrzi kulturális és nemzetiségi sokszínűségét, ápolva a helyi hagyományokat, melyek közösségépítő és pozitív gazdasági hatása országhatárokon átnyúló együttműködésekben is megtestesül.

A kiemelt figyelemnek, valamint a komplex megközelítésnek köszönhetően mérséklődik a leghátrányosabb helyzetű térségek gazdasági-társadalmi lemaradása a megyén belül. A Békés megyére jellemző város-együttesek közötti funkcionális munkamegosztás erősödik, köszönhetően az összehangolt fejlesztéseknek. A megyeközpont Békéscsaba nemzetközi kapcsolatrendszerére is építve megerősíti vezető gazdasági-kulturális centrum szerepét. Csökken a városi és vidéki térségek fejlődési dinamikája között tapasztalható eltérés, a nagyobb települések és vonzáskörzetük között korábban kiépült kapcsolatok érdemben megújulnak.

A létrejövő új vállalkozások kedvezőbb jövedelmi viszonyokat eredményeznek, ez pedig pozitív hatást fejt ki a térség foglalkoztatóihoz köthető egyéb jövedelmek alakulására is. A kis- és középvállalkozások javuló foglalkoztatási mutatói Békés megye fejlettebb és hátrányos helyzetű térségeiben egyaránt összefüggésbe hozhatók a javuló gazdasági mutatókkal. Békés megye kiváló természeti adottságaira építve továbbra is megőrzi alapvetően agrárkarakterét, ugyanakkor a nemzetközi hálózatokba, beszállítói láncokba egyre nagyobb számban bekapcsolódó helyi cégek révén az ipari szektor és a szolgáltatói ágazat további térnyerése is egyértelmű lesz. Mindennek

eredményeként az egyre komolyabb innovációs potenciált felmutató vállalkozások a megyében jelentősebb beruházásokat végrehajtó nagyvállalatok partnereiként is megjelenhetnek, amiben a kutatás-fejlesztés terén markáns szereplőként megjelenő térségi innovációs intézmények is támogató szerepet tölthetnek be.

A megyében működő vállalkozások jelentős részben megújuló energiára alapozzák működésüket. A térségi-, illetve ágazati szinten együttműködő cégek a korábbiaknál komolyabb innovációs potenciált képviselve stratégia együttműködésben járulnak hozzá Békés megye gazdaságának dinamizálásához. Új lendületet adhat Békés megye vállalkozásainak a digitális forradalom, és ennek részeként a térségi kohéziót is erősítő „okos város” és „okos falu” hálózatok megjelenése. A modern IKT-ra építve új, jelentős innováció tartalmú termékek, szolgáltatások kifejlesztésére, ezekre építve pedig új piacok meghódítására nyílik hosszabb távon lehetőség.

A megye külső megközelíthetősége jelentősen javult az elmúlt években, ezzel együtt bizonyos irányokban további fejlesztésekre van szükség a közúti és a vasúti infrastruktúra tekintetében egyaránt, továbbá fontos a légi közlekedés infrastruktúrájának bővítése (pl. Békéscsabai repülőtér) és a kombinált logisztikai szolgáltatások fejlesztése. A megye gazdasági centrumterületei és a perifériák között javuló közlekedési kapcsolatok egyszerre járulnak hozzá az áruk, szolgáltatások valamint a munkaerő hatékonyabb áramlásához, és erősítik a megye belső térségi kohézióját, a város és vidék kapcsolatát. E folyamat hosszabb távon új szintre emeli az urbanizált térségek gazdasági versenyképességét. A nemzetközi partnerség bővülését jelzi, hogy a megye kis- és középvállalkozásainak kapcsolatrendszere kifejezetten dinamikusan bővül a román és szerb partnerek bevonásával.

A környezetbarát technológiát alkalmazó, a természeti értékek (pl. vízbázis) védelmét előtérbe helyező és a biodiverzitás megőrzését hangsúlyos szempontként kezelő mezőgazdasági ágazat hatékonysága jelentős mértékben javul, az előállított termékek a nemzetközi piacokon is versenyképesek. A Békés megye gazdaságában mind meghatározóbb, a helyi természeti és kulturális értékek bemutatását prioritásként kezelő turisztikai szektor egyre nagyobb arányban vonzza a külföldi turistákat. A koronavírus járvány kedvezőtlen hatásait az ágazati szereplők sikeresen küszöbölik ki, a népszerű és látogatott turisztikai attrakciók immár nem csupán néhány nemzetközileg is ismert helyszínre korlátozódnak. A megye kedvező adottságait, és a folyamatosan javuló minőségű közlekedési infrastruktúra előnyeit kihasználva a nemzetközi kapcsolatok mélyülése minden meghatározó ágazatban, és Békés megye egész területén tetten érhető.

2.2. Átfogó cél

Átfogó cél 1:

Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén

Az ezredforduló óta eltelt közel két évtized drámai változásokat hozott a megye népességének vonatkozásában. Az országos szinten is kiemelkedő visszaesés mögött a természetes fogyás és az elvándorlás egymást erősítő tényezői mellett erőteljesen érzékelhetjük a lakosság elöregedését, a fiatalabb – munkaerő-piaci szempontból aktív – korosztályok arányának csökkenését és – ezzel párhuzamosan – a népesség reprodukciós képességének visszaesését is. A fiatalok számának csökkenése mögött látható okok között ki kell emelni a Békés megyére jellemző kedvezőtlen jövedelmi viszonyokat, a középfokú és felsőfokú képzés hiányosságait és a foglalkoztatási szerkezet hiányosságait. Bár az elmúlt években javultak a munkanélküliségi mutatók, a COVID-19 hatására a munkaerőpiac és a foglalkoztatotti réteg sérülékenysége újra szembetűnő jelenséggé válik.

Megyénk esetében a gazdaságban végbement kedvezőtlen változások, melyek valamennyi szektort érintették, olyan viszonyokat teremtettek, melyek a magas szinten képzett munkaerő megtartását nehezítik. Megfelelően képzett munkaerő hiányában új cégek letelepedése is komoly akadályokba ütközik. A befektetők beáramlását továbbra is gátolja a megye területi elszigeteltsége, a kedvezőtlen közlekedési viszonyok megléte, melyek egyértelműen hozzájárulnak a hátrányos helyzet erősödéséhez. Noha az elmúlt két évtizedben jelentős infrastruktúra-fejlesztések zajlottak Békés megyében, és a települési humán (oktatás, egészségügy, szociális ellátás) szolgáltatások nagyrészt kiépültek és működnek, minőségükben és színvonalukban azonban gyakran nem érik el a környező megyék nagyobb településein elérhető szolgáltatások szintjét.

A fentiek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy Békés megye az ország megyéinek sorában az egyik legkedvezőtlenebb helyzetben lévő területe. A negatív folyamatok lassítása, megállítása érdekében átgondolt, egymást erősítő fejlesztési célok és beavatkozások rögzítése szükséges. Az elkövetkező időszakban elengedhetetlen a megye népességének csökkenését generáló kedvezőtlen tényezők javítása. Ennek egyik kiemelt elemeként elő kell segíteni a gazdaság erősödését, megteremtve annak külső és belső feltételeit. A fiatal népesség megtartása csak a gazdaság fejlesztésén és kedvező, vonzó munkahelyteremtésen keresztül érhető el. Ehhez – egyik elemként – be kell kapcsolni a megyét az országos közlekedési kapcsolatok fő áramába (pl. M44-es folytatása, 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása, Békéscsabai repülőtér és a kombinált logisztikai szolgáltatások fejlesztése) és megfelelő lehetőségeket kell teremteni a cégek letelepedéséhez és működéséhez.

A népesség megőrzésekor – a fiatalok helyben maradását is támogatva – építeni szükséges a megye kulturális és nemzetiségi sokszínűségére, a hagyományok megőrzésére, melyek közösségépítő szerepük mellett gazdasági potenciált is hordoznak magukban. Ugyancsak ki kell használni a működő és aktív civil szférában rejlő lehetőségeket, valamint a határon átnyúló kapcsolatok gazdasági, társadalmi lehetőségeit. Az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével szükség van a települési humán és gazdasági szolgáltatások elérhetőségének javítására, valamint arra, hogy a kisebb és elzártabb településekről is elfogadható időn belül elérhetőek legyenek a legfontosabb szolgáltatások. A településkép védelme, adott esetben javítása melynek részét képezheti az ivóvíz-, szennyvíz- és csapadékvíz technológia környezetvédelmi

szempontból is elfogadható szintű kezelése, **fejlesztése továbbá** a modern hulladékgazdálkodás, a humán szolgáltató intézmények energetikai és funkcionális megújulása, valamint a közterek és belterületi utak felújítása jelentősen hozzájárulhat a lakosság kötődéséhez és az elvándorlás lassításához. Ezt erősítheti a helyi közösségek újjáélesztését és működését támogató események elősegítése és támogatása is. Valamennyi fejlesztés esetében kiemelten kell kezelni a klímaváltozás hatásainak mérséklését, az energetikai korszerűsítések nyújtotta lehetőségek kihasználását, valamint a természeti értékek messzemenő védelmét. **A tervezett beavatkozások megvalósítása során kiemelten kell kezelni a megelőzés, adaptáció és szemléletformálás szempontjait.**

Az elkövetkező időszak fejlesztési irányvonalainak meghatározása során figyelembe kell venni a megye településszerkezeti sajátosságait. Ezek között ki kell emelni a városi területek jelentőségét, melyek a megye összlakosságának mintegy harmadát tömörítik. Fontos települési csomópontokként azonosítottuk a megyeszékhely Békéscsabát, a járási központ Gyulát, Orosházát és Szarvast. A megyében több városeggyüttes is meghatározható, de a leginkább funkcionálisan munkamegosztást mutató városeggyüttes a közép-békési, melynek magterületét - a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló - Békéscsaba, Gyula, Békés települések alkotják, de peremvárosként kapcsolódik hozzájuk Mezőberény és Sarkad is. A járási székhelyek a megyén belül továbbra is kiemelt szerepet játszanak, elsősorban intézményi és kereskedelmi szerepköreik révén, **ugyanakkor e meglévő adottságok további erősítése a várostérségek egészének, a város és vidék kapcsolatrendszerének fejlesztését is maga után vonhatja.** Békés megye esetében a célok és beavatkozások tervezésekor különös figyelemmel kezeljük a komplex programmal fejlesztendő járásokként azonosított Sarkadi és Mezőkovácsházai térségeket.

Átfogó cél 2:

A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével

Noha az elmúlt években Békés megye gazdasága bővült, és relatíve jelentős méretű Európai Uniói forrást tudtak felhasználni a helyi vállalkozások, a megye gazdasági teljesítménye mind az egy főre jutó bruttó hazai termék, mind pedig a bruttó hazai termék értékeit tekintve továbbra is messze elmarad az országos átlagtól. A megye népessége továbbra is csökken, egyes leszakadó térségek esetében az elvándorlás és a lakosság elöregedése drámai méreteket ölt. Békés megyében a relatíve versenyképes gazdasági-szolgáltató centrumterületek, és a leszakadó, hátrányos helyzetű térségek eltérő típusú beavatkozási logikát követelnek meg, ami határozottan indokolja a komplex megközelítésmódot. A területi különbségek kiegyenlítésével a hátrányos helyzetű, elzárt területek gazdaságának fejlesztése és a gazdasági centrumterületek versenyképességének javítása együttesen valósul meg a megyében. Ennek hangsúlyos eszköze lehet a városi térségek megújítása az „okos város” koncepciók elkészítésével és az ebben foglaltak szisztematikus megvalósításával, valamint – a rurális térségekben – az „okos falu” hálózatok kiépítése.

A koronavírus járvány negatív hatásai a gazdasági életbe is tovább gyűrűznek, veszélyeztetve a munkahelyek stabilitását, és már rövidtávon aláásva a megye népességmegtartó erejét. Általában igaz tehát, hogy a munkahelyek védelme, a foglalkoztatási helyzet javítása, **a rugalmas foglalkoztatási formák térnyerésének támogatása** a következő időszakban a megyei szereplők előtt álló kiemelt feladat. Mindez, támaszkodva a korábbi években elért eredményekre, elsősorban a gazdasági feltételek rendszerszintű javításával érhető el, egyszerre fókuszálva a fizikai infrastruktúra fejlesztésére, a helyi vállalkozások versenyképességének erősítésére, valamint a rendelkezésre álló munkaerő piaci igényekkel összhangban történő képzésére. A térség gazdasági életének dinamizálása, a kis- és középvállalkozások működési környezetének javítása ugyancsak kiemelt célkitűzés a következő időszakban. Hosszabb távon a gazdasági növekedés fenntarthatósága és az azt megalapozó versenyképesség javítása egyéb tényezők mellett a Békés megye gazdasági centrumtérsegeiben már meglévő innovációs potenciál erősítésével alapozható meg. E folyamat markáns eleme a térségi innovációs intézményi háttér kiépítése, a megye vállalkozásai tekintetében a külpiaci megjelenés támogatása, a nemzetközi kapcsolatrendszer fejlesztése, továbbá a helyi felsőoktatási kínálat bővítése.

A térség javuló megközelíthetősége hozzájárul a helyi kis- és középvállalkozások hálózatba szerveződéséhez, jelentősebb beszállítói láncokhoz való kapcsolódásához, és ezzel egy időben lehetőséget teremt nagyobb nemzetközi beruházók megjelenésére is a megyében. A megye alacsonyabb rendű úthálózatának fejlesztésével a hátrányos helyzetű térségek vállalkozásai is hatékonyabban kapcsolódhatnak be a gazdasági vérkeringésbe. A közlekedési infrastruktúra további fejlesztése mellett az IKT technológiák térnyerése, a digitális ellátottság javítása segítheti a cégek közötti együttműködések szélesebb alapokra helyezését.

Ugyancsak javítja a helyi kis- és középvállalkozások piaci működési feltételeit a már meglévő ipari-inkubációs infrastruktúra minőségi fejlesztése. Általában kijelenthetjük, hogy a vállalkozások működési hatékonyságát javítja a megújuló energia ellátórendszerek alkalmazása. A hagyományos energiaforrások kiváltásával környezetbarát módon juthatnak olcsó energiához a cégek. A szén-dioxid kibocsátás csökkentésével a helyi cégek nem csupán a karbon lábnyom csökkentéséhez járulnak hozzá, de a fenntartási költségek jelentős mértékű csökkenését is elérhetik. **Egyes ágazatokban hangsúlyos szerepe van a környezetbarát technológiák megjelenésének és széleskörű elterjedésének (pl. az agráriumban prioritást élvez a vízbázis védelme, az aszálykárok mértékének, és a környezetkárosító anyagok használatának csökkentése).**

Általában igaz, hogy erősíteni szükséges a térségi gazdasági szereplők nemzetközi kapcsolatrendszerét. A kedvező földrajzi fekvéséből adódóan Békés megye jövője szempontjából ezen túlmenően különös jelentőséggel bír a romániai és szerbiai gazdasági kapcsolatok erősítése. A nemzetközi kapcsolódási pontok keresése, a globális szintű együttműködések kialakítása a tercier szektor esetében is nélkülözhetetlen, hiszen itt az állam által szervezett közszolgáltatások szerepe kimagasló Békés megyében. A pandémiás helyzet komoly kihívások elé állította a munkáltatókat, és a munkavállalókat egyaránt.

Részben ezért, részben a folyamatosan változó technológiai kihívások miatt a jövőben kiemelten kell kezelni a valós munkaerőpiaci igényekre reflektáló foglalkoztatási, képzési, munkahelyteremtő programokat, akár új foglalkoztatási formák erősítésével. A helyi közép- és felsőfokú

oktatási intézmények tudásbázisára, az érintett helyi és kormányzati szereplők partnerségére építő programok kiemelten fókuszálnak továbbá a vállalkozóvá válás elősegítésére, a kezdő, fiatal vállalkozók támogatására, általában a versenyképes munkaerő képzésére. Mindezeket túl Békés megye komplex programmal fejlesztendő járásaiban a helyi adottságokat messzemenően figyelembe vevő programok indítása indokolt.

2.3. Specifikus célkitűzések

Stratégiai cél 1:
Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés

A megyében évek óta folyamatosan zajlik az ipari infrastruktúra fejlesztése, az ipari parkok és inkubátorházak kihasználtságát, a nyújtott szolgáltatások minőségét azonban folyamatosan, a mindenkori igényekkel összhangban javítani szükséges. A zöldmezős nagyberuházások mindeddig elkerülték a megye területét. A közlekedési kapcsolatok fejlesztésével (M44-es folytatása, 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása, a Békéscsabai repülőtér és a kombinált logisztikai szolgáltatások fejlesztése) cél, hogy a megye adottságait figyelembe véve, a gazdasági centrumterületek, így például a Békéscsaba-Békés-Gyula városhármas alkalmassá váljon ilyen projektek fogadására. A digitális technológiák elterjedésével a gazdasági élet egésze átalakul.

A termelésben új módszerek, innovációk jelennek meg, melyek adaptálása nélkülözhetetlen a piaci érvényesüléshez. Az ipar 4.0 által fémjelzett, a településfejlesztés kapcsán az „okos város” valamint „okos falu” hálózatok kiépülésében is tetten érhető folyamatok mentén hatékonyabbá tehető a termelés, az egyes alvállalkozók új módon kapcsolódhatnak a beszállítói láncokba, urbánus és vidéki környezetben egyaránt új szolgáltatások iránt jelenik meg kereslet.

Fentiek miatt a hosszú távú versenyképesség érdekében javítani szükséges a megyében működő kis- és középvállalkozások digitális ellátottságát, innovációs potenciálját, ennek érdekében többek között támogatandó a járásközpont településeken és vonzáskörzetükben működő cégek hálózatba szerveződése, technológiai színvonaluk javítása. Középtávon ugyancsak a K+F kapacitások erősödéséhez járul hozzá a megye határokon átnyúló térségi innovációs intézményrendszer megteremtése, a megyei felsőoktatási kínálat fejlesztése, összhangban az országos ágazati stratégiákkal. A helyi munkaerő képzésével, a piacképes szaktudás átadásával – figyelembe véve a koronavírus járvány kapcsán felmerülő új kihívásokat – ugyancsak jelentős mértékben javítható a vállalkozások hatékonysága, emellett biztosítható a munkahelyek megőrzése is. Kiemelt feladat a megyei turisztikai ágazat nemzetközi vonzerejének javítása, az ismertség növelése, a szektorra jellemző területi koncentráció oldása.

Célkitűzés továbbá a természeti, gasztronómiai és kulturális adottságokra épülő turizmus infrastrukturális hátterének fejlesztése, adott esetben határon átnyúló együttműködések keretében. A vidéki térségek fennmaradásának egyik kulcsa a magas hozzáadott értékű

mezőgazdasági termelő kultúrák elterjedése. Az agráriumban kiemelten fontos a környezetbarát technológiák alkalmazása. Az ágazaton belül cél a hagyományosan meglévő kutatás-fejlesztési kapacitások fejlesztése – pl. akvakultúra –, illetve a már megkezdett fejlesztéseken túl erősíteni szükséges az értékláncok kiépülését, **a mezőgazdasági termelésre épülő feldolgozási tevékenységet**, a mezőgazdasági termékek nemzetközi piacra jutását. Jelen stratégiai célkitűzés tartalma nem érinti a komplex programmal fejlesztendő térségeket. A Sarkadi és a Mezőkovácsházi járások területére releváns célokat önálló stratégiai cél keretében határozzuk meg.

Stratégiai cél 2:

A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése

A 21. században egyre nagyobb kihívást jelent az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés, a biológiai sokféleség csökkenése, a természeti erőforrások túlzott kihasználása, melyekre egyre kevésbé adhatóak elszigetelt szakmai válaszok. Békés megyében ezek mellett kiemelt problémát jelent az ár- és belvízvédelmi kockázat, aszályos időszakban pedig az öntözés megfelelő biztosítása. A vízbázis megfelelő minőségét a talajba jutó szennyvíz is jelentős mértékben rontja. A megyében emellett a talajvíz szennyezettsége, a szennyvízelvezetés alacsony aránya is jellemző. Mindezek miatt, összhangban a helyzetfeltárásban leírtakkal cél a szélsőséges időjárás hatásainak mérséklése, a megfelelő vízminőség biztosítása, **az aszályhoz kapcsolódó környezeti kockázatok csökkentése érdekében innovatív megoldások elterjesztésének ösztönzése. A célkitűzés keretében fontos elem az erdők védelme, és általában a talajminőség megóvása is.**

Ennek érdekében a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, a vízvesztesség csökkentése érdekében feladat az öntözési infrastruktúra, valamint a vízközmű rendszerek fejlesztése, a megfelelő vízminőség biztosítása. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, **összességében a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás** érdekében kiemelt célkitűzés a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele, többek között a hulladékgazdálkodás és hulladékfeldolgozás területén. Az „okos technológiák” megjelenésével és egyre szélesebb körű elterjedésével **mind a városokban, mind pedig a térségközpont településekhez kapcsolódó vidéki térségekben** lehetővé válik a helyi adottságoknak megfelelő megújuló energiák hasznosítása a saját fogyasztási célú, egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelésben. Békés megye természeti értékeinek védelme, külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése, a biológiai sokféleség fenntartása ugyancsak hangsúlyos eleme jelen stratégiai célkitűzésnek.

Stratégiai cél 3:

A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése

Amint az az átfogó célok megfogalmazásakor rögzítésre került, a megye kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatainak megállításához elengedhetetlen a megye népességmegtartó és népességvonzó képességének javítása. Ennek számos eleme közül e cél meghatározásakor a tágabban értelmezett, helyi, minőségi szolgáltatások elérhetőségére koncentrálunk.

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése révén a közúti- és vasúti elérhetőség fejlesztése mind a megye egésze, mind a települések, mind pedig egyes szolgáltatások megközelíthetőségének javítása szempontjából kiemelt fontosságú. Nagymértékben hozzájárulhat a megye vonzerejének és **népességmegtartó képességének** javításához a helyi és térségi közszolgáltatások fejlesztése. A korábban megvalósult fejlesztéseket folytatni szükséges a meglévő igényeknek megfelelően. Továbbra is szükség van a gyermekjóléti, oktatási, munkába állást segítő, egészségügyi és szociális szolgáltatások infrastrukturális hátterének javítására az **esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével**. A tervezett beruházások során kiemelten kell kezelni az energiahatékonysági és megújuló energia-felhasználást elősegítő fejlesztéseket. Az „okos város” és „okos falu” programok számos modern fejlesztési lehetőséget kínálhatnak a települések számára, szervesen kiegészítve a napjainkban már elengedhetetlen információs és kommunikációs technológiákat. **A településkép védelme, a** települési környezet vonzerejének javítása érdekében továbbra is forrásokat kell biztosítani olyan infrastruktúra fejlesztések megvalósítására, **valamint a kapcsolódó programok megszervezésére**, melyek a városi közterületek, utak szabadidős terek, közösségi, sport és kulturális lehetőségek szélesítését, minőségi fejlesztését szolgálják. A leromlott városi területek megújítása egyaránt hozzájárul a településkép pozitív változásához.

A fejlesztések megvalósulását az adottságoknak megfelelően, lehetőleg komplex megközelítés mentén, a városi, vagy megyei integrált programokban foglaltak szerint kell támogatni. A programalapú felhasználás révén mind a területiség, mind a komplex megközelítés elvei jobban érvényesülhetnek, egyben lehetővé válik a humán és ESZA típusú elemek integrálása az egyes fejlesztésekbe.

Stratégiai cél 4:
Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)

Koncepciónk helyzetelemző fejezete bemutatta, hogy Békés megye az ország megyéi között mind gazdasági, mint egyes társadalmi szempontok alapján a sereghajtó területek közé tartozik. Ez igaz a megye egészére, de különösen igaz egyes perifériális térségekre.

A megye 9 járása közül a Mezőkovácsházi és Sarkadi járás „komplex programmal fejlesztendőnek”, a szeghalmi „fejlesztendőnek” minősül a jogszabályok szerint, ugyanakkor települési szinten is komplex módon, „társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezettnek” a Mezőkovácsházi és a Sarkadi járások határmenti, kisebb méretű falvai tekinthetők. Békés megye 2015 végén elkészítette a Mezőkovácsházi és Sarkadi járás fejlesztési stratégiáját, részletesen bemutatva e térségek gazdasági, társadalmi, infrastrukturális, környezeti

háttérét és meghatározta a lehetséges fejlesztési irányokat. Az elmúlt időszakban jelentős források irányultak ezekbe a térségekbe, azonban a kívánt eredményt mindeddig nem sikerült elérni. Figyelembe véve az előzményeket, a hátrányos helyzetű térségek esetében elengedhetetlen olyan fejlesztési csomagok összeállítása, melyek a felmerülő problémákra térségi szinten, komplex beavatkozások révén kínálnak megoldásokat.

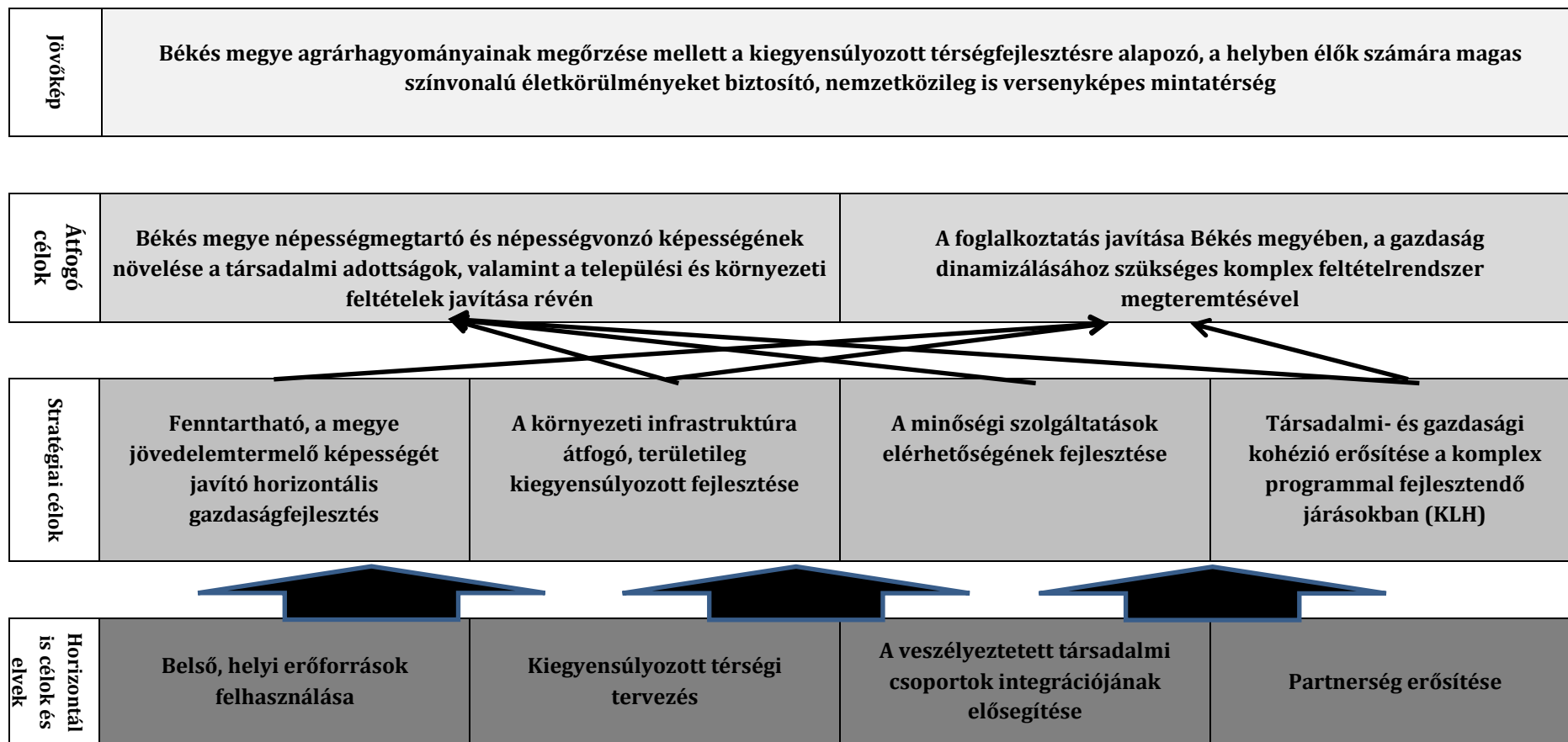
A fejlesztések tervezésekor különösen tekintettel kell lenni az elérhetőség javítására és arra a tényre, hogy mindkét említett járás határmenti térségnek számít. A helyi gazdaság fejlesztésének is egyik alapvető feltétele, hogy a területek a jelenleginél sokkal gyorsabban elérhetőek legyen az országos úthálózatról. A járási településeket összekötő utak minősége rossz, a kerékpárutak kiépítettsége hiányos. A lakosság megtartása szempontjából is komoly hangsúlyt kell helyezni a munkanélküliségi helyzet javítására és a munkavállalók munkaerő piaci érvényesülésének elősegítésére, részben új vállalkozások létrehozása és a meglévők fejlesztése, részben képzések és egyéb munkaerő-piaci beavatkozások segítségével.

A Mezőkovácsházi és Sarkadi járások településeit az országos szintnél súlyosabban érintik a társadalmi problémák. Az elvándorlás mellett jellemző a halmozottan hátrányos, szegény és munkanélküli emberek koncentrációja is a két járás településein, melynek kísérő jelenségeként megjelentek a társadalmi szegregáció különböző típusai, melyeket releváns intézkedések tervezése révén kezelni szükséges. A hátrányos helyzetű térségekben is támogatni kell a megújuló alternatív energia előállítását és helyi felhasználását. Fel kell mérni, hogy a tágabb térség adottságai milyen szinten érvényesülnek a járásokban (szoláris, geotermikus, földhő energia, stb.) és azok alkalmazása mely területeken lehet gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható.

A természeti értékek védelme, különösen a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, a vízvesztesség csökkentése kiemelt célkitűzés a KLH-s járásokban is

Hangsúlyt kell helyezni a települési környezet fejlesztésére, a természeti és kulturális adottságok megőrzésére. A településen elérhető szolgáltatások (egészségügy, oktatás, szociális szféra) fejlesztésének is a népesség megőrzését kell szolgálnia, figyelembe véve a helyi igényeket és adottságokat. A hátrányos helyzetű térségek fejlesztése abban az esetben lehet hatékony, ha azokat integrált módon, a különböző fejlesztéseket térben és időben összehangolt módon valósítjuk meg. **A területi kohézió biztosítása érdekében tehát fontos, hogy a tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedjenek a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.**

1. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra

2.4. A célrendszer külső és belső koherenciája

Békés megye koncepciójának célrendszerét az 1. számú ábra foglalja össze. A vizuális megjelenítés egyértelműen rögzíti az egyes átfogó célok és stratégiai célkitűzések közötti kapcsolódást, valamint a horizontális elvek és –célok illeszkedését. A megyei szintű jövőkép egyszerre fogalmazza meg elvárásként a területi kohézió érvényesítésének szükségességét, valamint a versenyképesség biztosítását, hiszen meggyőződésünk szerint e két szempont egyidejű érvényesülése biztosíthatja a helyben élők életkörülményeinek minőségi javulását.

A jövőképben rögzített állapot elérését két átfogó cél támogatja. „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célkitűzés többek között a települési humán szolgáltatások minőségének fejlesztését, az ezekhez való hozzáférés javítását irányozza elő. A helyi identitás a térség népességmegtartó erejének egyik fontos eleme, ennek megfelelően az átfogó cél a kultúra és a helyi hagyományok erősítését is kiemelten támogatja. Az átfogó cél egyértelműen priorizál bizonyos térségkategóriákat, melyek a későbbi fejlesztések célterületei lehetnek. Az átfogó célkitűzés elérését „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, továbbá a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai célok támogatják. E célkitűzések kiemelten kezelik a természeti értékek védelmét, a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését, a klímaváltozás káros hatásait csökkentő technológiai fejlesztések támogatását. A jelentős részben városi környezetben élő lakosság életkörülményeinek javítása érdekében fontos a települési szolgáltatások minőségi fejlesztése, ezek infrastrukturális hátterének biztosítása. A komplex programmal segített járások esetében a releváns stratégiai célkitűzés átfogó, térség-specifikus beavatkozásai járulnak hozzá a célok teljesüléséhez.

A jövőkép elérését támogató második átfogó cél „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével”. A cél leírása határozottan utal a koronavírus járvány negatív hatásainak csökkentésére, ami elsősorban a foglalkoztatás terén jelent a helyi szereplők számára feladatokat. A versenyképesség javítása csak akkor lehetséges, ha az együttműködő helyi cégek környezetbarát technológiai fejlesztéseik révén magasabb hozzáadott érték előállítására képesek, ami magasan kvalifikált munkaerő alkalmazását feltételezi. Az átfogó célt három stratégiai célkitűzés támogatja: „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”; „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”; „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”. A digitális ellátottság javítása, a cégek közötti hálózatos együttműködések fejlesztése, valamint a **megye határokra átnyúló** K+F+I intézményrendszer bővítése egyaránt a vállalati versenyképesség javítását segíti. A környezeti infrastruktúra fejlesztésével, az ezekhez illeszkedő okos technológiák elterjedésével a gazdasági szereplők működési hatékonysága is javul hosszabb távon. Végül, de nem utolsósorban a komplex programmal fejlesztendő járásokban végrehajtott fejlesztések a területi kohézió erősítése mellett az itt működő cégek túlélési esélyeit is nagyban javíthatják.

A területfejlesztési koncepció javaslatlételi fázisa részletesen taglalja a célrendszer és a különböző területi- és ágazati dokumentumok céljai között meglévő koherenciát. Az alábbiakban ezek közül a területi-, térségi típusú dokumentumokhoz való illeszkedést emeljük ismételt ki, illetve külön kitérünk a területi operatív programhoz és az ágazati operatív programokhoz kapcsolódó szakpolitikai célkitűzésekhez való kapcsolódás bemutatására. Utóbbiak esetében hangsúlyozni szükséges, hogy jelen dokumentum készítésének időpontjában csupán az operatív programok vázlatos tartalma volt megismerhető, vagyis a végleges anyagok ismeretében a fejezet aktualizálása válhat szükségessé.

A megyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó célja illeszkedik az OFTK népesedési fordulatot előírányzó célkitűzéséhez, valamint a fenntartható térszerkezethez kapcsolódó célhoz. A 2-es átfogó cél az OFTK gazdaságfejlesztési átfogó céljához, továbbá a természeti erőforrások védelmét támogató célhoz illeszkedik. Az OFTK specifikus céljai tekintetében egyértelmű kapcsolódás mutatható ki az 1-es stratégiai céllal a versenyképes és innovatív hálózati gazdaság kialakítását, a kreatív tudástársadalom kiépítését támogató célkitűzések esetében. A környezetvédelem témaköre elsősorban a megyei 2-es stratégiai célhoz illeszkedik. A megyei koncepció 3-as és 4-es stratégiai célkitűzéseivel az OFTK többközpontú térszerkezetet támogató, a vidéki térségek fejlesztésére fókuszáló, valamint a térségi kohéziót erősítő céljai kapcsolódnak egyértelműen.

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) rögzíti a kiváló termőadottságú területeket, melyek nagy területen érintik Békés megyét is. Hasonló módon a dokumentum térképi ábrázolással jelöli a Békés megye területén is megtalálható országos jelentőségű tájképvédelmi területeket, valamint tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket. Békés megyében világörökségi és világörökség várományos területek is találhatók. Az infrastruktúra fejlesztés kapcsán az OTrT kiemelten említi az M44 fejlesztését, valamint egyes megyén belüli alacsonyabb rendű utak megújítását. Az OTrT-ben leírtak alapvetően illeszkednek a megyei koncepció 1-es átfogó céljához (közlekedés fejlesztése), valamint a stratégiai célok szintjén az 1-es célhoz (agrárium környezeti szempontból fenntartható fejlesztése) és a 2-es célhoz (természeti értékek védelme).

Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területfejlesztési Koncepciójának átfogó céljai: „Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”, „Éltető és élhető környezet – Társadalom-kultúrtájak dinamikus egyensúlya”, „Emelkedő közjő – Gyarapodó, együttműködő társadalom”. Békés megye koncepciójának első átfogó célja a helyi lakosság életminőségének javítását irányozza elő, ami az emelkedő közjő célul tűzött jász-nagykun-megyei célkitűzéssel áll összhangban. Békés megye koncepciójának gazdasági átfogó célja a megyei szereplők külső kapcsolatainak erősítésére helyezi többek között a hangsúlyt, ami összhangban áll Jász-Nagykun-Szolnok megye releváns átfogó céljával („Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”).

Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciója a következő átfogó célokat rögzíti: „Hajdú-Bihar megye hagyományos és dinamikus fejlődő új ágazataira, meglévő magas szintű tudásbázisára alapozott, valamint széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerre építő gazdaságfejlesztés, mellyel makroregionális innovációs és a tudásközponttá válik, hozzájárulva a megye fenntartható növekedéshez”; „Hatékony és fenntartható szolgáltatások és közigazgatási funkciók erősítése a megye társadalmának életminőségének, képzettségi szintjének, összetartozásának erősítése érdekében”; „A megye adottságaira építve a társadalom és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése és megőrzése 2030-ig a globális klímaváltozás kihívásai ellenére is, a környezeti elemekkel való hatékony gazdálkodással”. Békés

Megye Területfejlesztési Konceptiójának 1-es számú átfogó célja illeszkedik Hajdú-Bihar 2-es átfogó célkitűzéséhez, amennyiben előbbi a településeken elérhető szolgáltatások minőségének fejlesztését priorizálja többek között. Békés Megye 2-es átfogó célkitűzése egyértelműen kapcsolódik Hajdú-Bihar 1-es és 3-as átfogó céljához, hiszen ez a cél a gazdaság dinamizálása mellett kiemelten kezeli a környezeti infrastruktúra fejlesztését és a környezetbarát technológiák széles körű használatának támogatását.

Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójának átfogó céljai: „Központi szerepkör – A megye a Kárpát-medence egyik dél-keleti versenyképességi központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival”, „Versenyképes társadalom – Egészséges, versenyképes, tudásalapú, a digitalizációban felkészült társadalom”, „Infrastruktúra – Magas életminőséget biztosító és a helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra”. A Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójában rögzített célokkal kapcsolódást mutat a megyei koncepció két átfogó célkitűzése, melyek egyrészt a gazdaság dinamizálására, a vállalkozások versenyképességének javítására fókuszálnak, másrészt a települési környezet fejlesztése, az itt elérhető szolgáltatások minőségének javítása mellett a klímaváltozásból adódó negatív hatások csökkentését is kiemelten kezelik, hangsúlyt helyezve részben az infrastrukturális fejlesztésekre is.

A Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiája négy stratégiai szintű célkitűzést nevesít. Ezek közül a „Versenyképesség növelése” cél illeszkedik a megyei koncepcióban nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célkitűzéshez, míg a „Határokon átvívelő társadalmi kohézió erősítése” cél Békés megye „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, és „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céljaihoz kapcsolódik. A gazdaságfejlesztési zóna „A régió klímabarát, erőforrás-hatékony környezeti fejlesztése” célja a megyei koncepcióban bemutatott „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz kapcsolódik, míg a „Egészség és jól-lét program” cél elsősorban a megyei „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal mutat illeszkedést.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)

Az operatív program elsődlegesen az Unió által meghatározott „A polgárokhoz közelebb álló Európa (PO5)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik. A PO5 a kohéziós források lehető legrugalmasabb felhasználását teszi lehetővé, amelynek keretében valamennyi ERFA tématerület integráltan támogatható (1-4. EU szakpolitikai célok), és amelyet ESZA+ forrás egészíthet ki. Békés megye koncepciójának mindkét átfogó célja illeszkedik a TOP Plusz szakpolitikai célkitűzéseire, amennyiben ezek a települési fejlesztések mellett kiemelten kezelik az elmaradott térségek felzárkóztatását, a helyi gazdaság dinamizálását is. A megyei stratégiai célkitűzések közül kiemelten a „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” valamint a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” célok mutatnak illeszkedést.

Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)

Az operatív program az Unió által meghatározott „Intelligens Európa (PO1)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik. A koncepció „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célja, és az erre épülő „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai célkitűzés a DIMOP-hoz kapcsolódva az „okos város” és „okos falu” koncepciókhoz illeszkedve a közszolgáltatások hatékony és a lehető legmagasabb szintű elektronizált és automatizált működését irányozzák elő.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)

Az operatív program a negyedik szakpolitikai célkitűzést (PO4 – szociálisabb Európa) támogatja, ám kiegészítő jelleggel hozzájárul az ötödik célkitűzéshez (PO5 – a polgáraihoz közelebb álló Európa) is. A térségek fejlettségbeli különbségeinek csökkentésére fókuszáló ágazati operatív program céljaihoz egyértelműen kapcsolódnak a megyei koncepcióban rögzített átfogó célok, melyek a gazdasági felzárkóztatás, a versenyképesség javítás mellett a térségi kohézió erősítésére koncentrálnak. A stratégiai célok közül egyértelmű illeszkedést mutat „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, illetve a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai cél, melyek a megyei szintű perifériák felzárkóztatása mellett a város-vidék kapcsolat erősítésére helyezik a hangsúlyt.

Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)

A MAHOP Plusz a többi operatív programtól eltérő uniós szabályozás és finanszírozás alá tartozik azáltal, hogy a programot teljes egészében az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra Alap (ETHAA) finanszírozza. A kohéziós politikában alkalmazott szakpolitikai célok közül az Európai Unió második szakpolitikai céljához (PO2) kapcsolódik: „Zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöld és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdításával”. A MAHOP Plusz céljai összhangban állnak a „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” megyei átfogó céllal, mely kiemelten kezeli az agráriumhoz kapcsolódó, környezeti szempontból fenntartható fejlesztéseket. A „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai cél ennek megfelelően a megyében hagyományosan meglévő kutatás-fejlesztési kapacitások – pl. akvakultúra – fejlesztését irányozza elő.

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)

Az operatív program az Unió által meghatározott „Zöldebb, karbonszegény Európa” (PO2) és kiemelten a „Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság” (PO3) szakpolitikai célkitűzésekhez kapcsolódik. Az IKOP Plusz céljaihoz mindkét megyei átfogó cél kapcsolódik, hiszen ezek a megyén belül meglévő térségi kapcsolatok, a közlekedési infrastruktúra és az IKT-hoz kapcsolódó technológiai háttér további fejlesztését támogatják. A

stratégiai célkitűzések közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”, valamint a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai célok mellett az infokommunikációs fejlesztéseket is támogató „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” cél mutat illeszkedést az operatív programmal.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)

Az operatív program az alábbi, az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik: „PO1 Versenyképesebb és intelligensebb Európa”; „PO4 Szociálisabb és Befogadóbb Európa”; „PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa”. A megyei koncepcióban részletezett „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó célkitűzés a helyi gazdaság dinamizálására, a vállalkozások versenyképességének javítására, a felsőoktatási potenciál bővítésére és a foglalkoztatás javítására helyezi a hangsúlyt. A stratégiai célok szintjén kapcsolódást a GINOP Pluszsal a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai cél mutat.

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)

A KEHOP Plusz teljes egészében az Európai Unió második szakpolitikai céljához (PO2) kapcsolódik: „Zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöld és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdításával”. A KEHOP Plusznak nem része a tiszta üzemű városi és elővárosi közlekedés, ez a téma az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Pluszban kap helyet. A megyei koncepció „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célja települési szinten a klímaváltozás hatásainak mérséklését, környezetbarát beruházásokat támogatja, míg a „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó cél a megújuló energia nagyobb arányú kiaknázását támogatja. A stratégiai célok közül ki kell emelni a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”, a „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, valamint a „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” célokat, melyek egyaránt kapcsolódnak az operatív programhoz.

2.5. Horizontális és területi célok, fejlesztési irányok

A területfejlesztési koncepció 1.6.4 alfejezete bemutatta a megye térszerkezeti struktúráját. **Az alábbiakban ehhez illeszkedve rögzítjük a helyzetértékelés alapján, a célokkal összhangban beazonosított térségi szempontból releváns fejlesztési irányokat, mintegy előkészítve az ITP-ben rögzítendő forrás felhasználási módokhoz kapcsolódó területi kategorizálását.**

- Békéscsaba és a megyei gazdasági centrumtárság

Békéscsaba és a kapcsolódó járás a megye gazdasági, kulturális, közigazgatási és szolgáltatási központja, a megye egészére kiterjedő vonzáskörzettel, kiterjedt és továbbfejlesztésre alkalmas nemzetközi kapcsolatrendszerrel, **több ipari húzóágazattal (gépipar, a járműipari beszállítás, a nyomda- és csomagolóanyag-ipar és az építőanyag-ipar), kihasználható turisztikai potenciállal (gasztro-, aktív és kulturális turizmus), továbbá fejlett és komplex oktatási-szolgáltatási rendszerrel.** A megyeszékhely és vonzáskörzete esetében a vállalkozások versenyképességének **javítása**, a K+F+I szolgáltatások, valamint az **ipari** infrastruktúra fejlesztése, **emellett a szolgáltató-kereskedelmi ágazat erősítése (az itt működő kkv-k számának és gazdasági teljesítményének növelése)** a prioritizált fejlesztési irány. A közlekedési és **logisztikai** kapcsolatok fejlesztésével, a felsőoktatási intézményi hálózat képzési struktúrájának átgondolásával, **és az itt folyó képzés fejlesztésével, valamint ennek eredményeként a hallgatói létszám mielőbbi növelésével**, a városi szolgáltatások integrált módon előkészített fejlesztésével ugyancsak tovább erősíthető Békéscsaba térségközponti pozíciója.

A megyeszékhely mellett a gazdasági centrumtárság meghatározó települése az ország egyik kiemelkedő turisztikai célpontja, Gyula. A város folyamatosan bővülő gazdasági infrastruktúrája, az itt elérhető szolgáltatások (egészségügy, oktatás) határozottan alátámasztják a térségben betöltött prioritizált szerepkört. Gyula és vonzáskörzete meglévő adottságaira is építve, a meglévő megyei, országos és határon átnyúló gazdasági kapcsolatokra építve a megyei centrumtárság versenyképessége tovább erősítendő oly módon, hogy az pozitív hatást gyakorol a megye kevésbé fejlett, periferikus területeire is. **E centrumterület – a területfejlesztési koncepcióban funkcionális város együttesként bemutatott településcsoport – lehatárolása során kiemelt szempontként, irányvonalként került figyelembevételre a meglévő gazdasági potenciál további erősödése, ami az itt működő és egyre versenyképesebbé váló vállalkozásokkal a térséget zöldmezős, jelentős foglalkoztatási potenciált felmutató nagyberuházások fogadására is alkalmassá teheti.**

- Járási szolgáltató központ települések és várostárságuk

Amint arra a területfejlesztési koncepció is felhívja a figyelmet, Békés megye kilenc járása részben eltérő adottságokkal rendelkezik, ugyanakkor öt járásközpont és vonzáskörzete (Békési járás, Gyomaendrődi járás, Szarvasi járás, Szeghalmi járás, Orosházai járás) esetében jellemzően hasonló társadalmi-gazdasági tendenciák azonosíthatók be, ennek megfelelően a központi települések többnyire hasonló funkciókat és szerepköröket hordoznak. A településfejlesztési koncepció 1.6.4 alfejezetében bemutatott járási központ városok és vonzáskörzetük esetében kiemelt fejlesztési irány a települések között meglévő feladatmegosztás elősegítése, a településeken elérhető szolgáltatások minőségének javítása, az ezekhez való jobb hozzáférés elősegítése. Ennek érdekében a digitálisan hozzáférhető szolgáltatások körének település-specifikus bővítésével, a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésével, mint kiemelt feladattal kell számolni a jövőben. A térségi szintű közúti közlekedési kapcsolatok minőségi fejlesztése, a helyi gazdaság dinamizálása és munkahelyteremtő képességének javítása ugyancsak hangsúlyos fejlesztési irány a járás központok esetében. A járási központok és térségük fejlesztését – a megyei gazdasági centrumtárság településeihez hasonlóan – integrált stratégia mentén javasolt megvalósítani. A várostárságok esetében hangsúlyos elem a turizmus különböző ágazatainak, ezen belül kiemelten az örökség turisztika, a térségi hagyományokra építő gasztroturizmus, valamint a zöld- és természet közeli turizmus helyi adottságokra alapuló fejlesztése. **A területi kategória kialakítása során elsősorban a város-vidék kapcsolat erősítése, a járási szolgáltató**

központ települések és vonzáskörzetük kiegyensúlyozott fejlesztése, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása jelent meg kiemelt irányelvként. A tervezett fejlesztések megvalósítása során ennek megfelelően figyelembe kell venni a már meglévő és jól működő települési szerepköröket, feladatokat, annak érdekében, hogy az új fejlesztések ne gyengíthessék a már meglévő és megfelelően működő funkciókat. Ennek érdekében a programok előkészítését térségi-integrált szemlélettel szükséges megkezdni.

- Komplex programmal fejlesztendő járások

A Sarkadi és Mezőkovácsházi járások a megyén belül is jelentős hátrányokkal küzdenek, így fejlesztésük kiemelt fontosságú a leszakadásuk megakadályozása érdekében. E területek fejlesztése összehangolt, mind térségi, mind tematikus értelemben komplex programok mentén érvényesülhet csak. A KLH-s járások esetében a periferiális pozíció oldása a közlekedési, gazdasági, és közszolgáltatási fejlesztési programok integrált tervezése és megvalósítása révén válik lehetségessé. Ennek megfelelően a Sarkadi Járás Komplex Programja valamint a Mezőkovácsházi Járás Komplex Programja esetében hangsúlyos fejlesztési irány a foglalkoztatási helyzet javítása, a térség népességmegtartó erejének javítása a helyi települési szolgáltatások minőségi fejlesztésével, új munkahelyek teremtésével. Mindezt kiemelten a helyi adottságokra, lokális közösségi tradíciókra építve lehetséges elérni. **A területi kohézió biztosítása érdekében kiemelten fontos szempont, hogy a járásokban tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedni kell a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.** A térségkategória települései a komplex programmal fejlesztendő járásokban találhatók. A település differenciálás szempontjai között így kiemelten jelenik meg a társadalmi-gazdasági felzárkóztatás, valamint a térségi kohézió.

Fontos hangsúlyozni, hogy a fenti térség kategóriákhoz és település csoportokhoz kapcsolódó forrás felhasználási módok a megyei integrált területi programban (ITP) kerülnek részletesen bemutatásra. Itt – immár a helyi, térségi fejlesztési igények ismeretében – az egyes térség kategóriákon belül az egyes települések, településcsoportok között további tematikus alapú differenciálásra nyílnak majd lehetőségek.

A fentiekén túl a fejlesztési koncepció célrendszeréhez horizontális elveket rendeltünk, melyek érvényesülése a program előkészítésének és megvalósításának fázisában is elvárás.

Belső, helyi erőforrások felhasználása

Noha Békés megye gazdasági-társadalmi mutatói elmaradnak az országos átlagtól, a térségben rendelkezésre álló erőforrások jobb felhasználásával jelentős javulás érhető el az általános teljesítményt illetően. A koncepcióban rögzített jövőkép, valamint az ehhez illeszkedő célok elérésének egyértelmű feltétele a helyi társadalmi-gazdasági erőforrásoknak a korábbinál intenzívebb aktivizálása, a természeti erőforrások fenntartható, bölcs és takarékos használata. Mindennek eredményeként, a térségre jellemző értékek kiaknázásával lehetővé válik a megye új fejlődési pályára állítása.

Kiegyensúlyozott térségi tervezés

A területfejlesztési koncepcióban, és az ehhez illeszkedő programokban bemutatott fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a társadalmi és térségi kohézió erősítéséhez, a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, a közösségek összetartozó erejének előmozdításához, a diszkrimináció minden formája elleni küzdelemhez. A dokumentumokban rögzített célkitűzéseknek támogatniuk kell az intézmények és szolgáltatások kohéziót növelő szerepét. Oldani szükséges a város és vidék között meglévő esetleges konfliktusokat, a javasolt megoldásoknak a térségi versenyképesség javítása mellett a felzárkóztatást, a periferikus területek helyzetének jobbítását egyszerre kell szolgálnia. A rögzített célok teljesülését az egyes ágazati és területi szereplők eltérő módon és eltérő mértékben tudják támogatni. Éppen ezért fontos, hogy a tervezési munka során minden érintett a képességeinek, adottságainak megfelelő hozzájárulást tegye meg.

A veszélyeztetett társadalmi csoportok integrációjának elősegítése

Békés megyében a munkanélküliek aránya országos összehasonlításban továbbra is magas, melyhez a munkaképes korú népesség alacsony iskolai végzettsége és a diplomások országos átlagnál alacsonyabb aránya is hozzájárul. A leghátrányosabb helyzetű térségekben ráadásul a munkaerőpiacról való kihullás, a tartós munkanélküliség a megyei értékekhez viszonyítva is kedvezőtlen egészségügyi és szociális paraméterekkel társul. Ez, valamint a helyi roma lakosság esetében megjelenő szegénységi és mélyszegénységi mutatók előtérbe helyezik az átfogó társadalmi integrációs szempontok érvényesítésének szükségességét.

Partnerség erősítése

A tervezési dokumentumok tartalma átfogó ágazati és helyi társadalmi egyeztetés keretében kerül véglegesítésre, melynek kereteit Partnerségi Terv rögzíti. A programozási munka során kiemelt szempont az egyes területi- és ágazati szereplők érdekeinek megismerése, ezek összehangolása és érvényesítése az elkészülő szakmai anyagokban. A partnerségi folyamat során hangsúlyos szerepet kap Békéscsaba MJV, mint kiemelt térség szervező település, valamint a gazdasági centrum városok elképzeléseinek megismerése és beépítése a szakmai dokumentumokba. A területfejlesztési koncepció, és az ehhez kapcsolódó stratégiák és programok hatékony megvalósítása érdekében építeni szükséges a városok közötti - erőforrásokkal is megalapozott - hálózatos együttműködésre, a város és vonzáskörzete között meglévő kapcsolatok erősítésére. A gazdaság dinamizálásának is az alapja a vállalkozások, illetve a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló intézményeinek valós partnerségen alapuló együttműködése. A partnerségek ösztönzése nem csupán megyén belül, hanem a határokon átnyúló viszonylatban is fontos, és kiterjesztendő nem csupán a program előkészítő munkálatokra, de a megvalósítás időszakára is.

3. A prioritások azonosítása és rendszerezése

A területfejlesztési koncepcióban a célok és a helyzetértékelés alapján kirajzolódó fejlesztési irányok mentén kerültek meghatározásra a prioritások. Az alábbi táblázat ezeket egységes rendszerbe foglalva jeleníti meg, a közöttük lévő összefüggések bemutatásával.

1. táblázat: A prioritások áttekintő táblázata

Prioritás neve	Releváns fejlesztési irányok beazonosítása	Kapcsolódó prioritás neve
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A megyében működő kkv-k versenyképességét javító környezetbarát technológiai fejlesztéseinek, beruházásainak támogatása, befektetés ösztönzés, inkubációs szolgáltatások és az üzleti környezet infrastruktúrájának fejlesztése.	Prioritás 2; Prioritás 3.; Prioritás 5.
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A megyei turisztikai szolgáltatási portfólió bővítése, a meglévő és új helyi attrakciók környezeti szempontból fenntartható, minőségi fejlesztése, az ágazat infrastruktúrájának bővítése.	Prioritás 1.; Prioritás 3.; Prioritás 5.
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	Békés megye vízkészletét védő tevékenységek, a természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése érdekében a környezetbarát technológiák alkalmazása.	Prioritás 1.; Prioritás 2.; Prioritás 4.; Prioritás 5.
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	A gyermekjóléti, oktatási, családbarát, munkába állást segítő, valamint az egészségügyi és szociális szolgáltatások infrastrukturális hátterének javítása, önkormányzati és egyéb fenntartásban lévő intézmények energiahatékonysági beruházásainak támogatása, a modern technológiák elérhetőségének biztosítása a megye egész területén, a digitális szakadék csökkentése.	Prioritás 3.; Prioritás 5.
Prioritás 5: KHL-s járáások komplex programjainak megvalósítása	A meglévő gazdasági, társadalmi hátrányok csökkentése és a megyén belüli területi kohézió erősítése, a járáásokban elérhető szolgáltatások minőségének, elérhetőségének javítása.	Prioritás 1.; Prioritás 2.; Prioritás 3.; Prioritás 4.;

4. A célok és a prioritások közötti kapcsolatok azonosítása

Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója a stratégiai célok megvalósulása érdekében öt prioritást nevesít. Az alábbi táblázat a prioritások, valamint a korábban bemutatott célrendszer kapcsolódását rögzíti.

2. táblázat: A prioritások és a célok kapcsolódása

Prioritás neve	Kapcsolódó átfogó cél	Kapcsolódó stratégiai cél
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén; A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése, Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés, A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén	A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése
Prioritás 5: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén; A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság	Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)

	dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	
--	---	--

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében”, a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések”, valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások kapcsolódnak. Az „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritás illeszkedik.

Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében” prioritás az „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása” prioritás a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céllal mutat illeszkedést.

5. A prioritások bemutatása

3. táblázat: 1. számú prioritás bemutatása

A prioritás megnevezése	1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében
A prioritás indoklása és kapcsolódása helyzetértékelésben és a területfejlesztési koncepcióban bemutatottakhoz	A helyzetfeltárásban bemutattuk, hogy a kedvező gazdaságföldrajzi elhelyezkedésű megye vállalkozásai alacsony innovációs potenciállal rendelkeznek, a hálózatos együttműködések kezdeti formában léteznek csupán. A helyi ipari infrastruktúra kihasználtsága kiegyensúlyozatlan, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő. A prioritás éppen ezért elsősorban Békés megye gazdaságának dinamizálását segíti elő, olyan komplex eszközrendszerrel, mely egyszerre fókuszál a vállalkozások versenyképességének valamint a munkahelyteremtő képességének javítására, illetve az üzleti környezet minőségi fejlesztésére. A prioritás keretében a megyében működő kis- és középvállalkozások versenyképességét javító technológiai fejlesztések, beruházások támogathatók. Emellett kiemelt fejlesztési terület a helyi üzleti környezet infrastrukturális elemeinek és a cégek számára elérhető szolgáltatások (inkubációs szolgáltatások, K+F+I szolgáltatások, digitális szolgáltatások, üzleti tanácsadás stb.) minőségi fejlesztése. A nemzetközi kapcsolatrendszer erősítése érdekében a prioritás keretében megvalósulhat befektetés ösztönzés, ehhez kapcsolódva pedig a nemzetközi kapcsolatok erősítése mind a vállalkozások, mind pedig az intézményrendszer oldaláról különösen lényeges tényező. Az üzleti környezet fontos eleme az innovációt támogató intézményi háttér, aminek megerősítése, bővítése – összhangban az országos stratégiákkal – szintén jelen prioritás kulcseleme. A prioritás keretében elősegítendő a jelentős foglalkoztatási potenciállal rendelkező, a megyét eddig jellemzően elkerülő nagyobb beruházások Békés megyébe vonzása. Ugyancsak hangsúlyos elem a munkavállalók piacképes szakmai tudással való felruházása, átfogó képzési programok, illetve helyi foglalkoztatási együttműködések keretében (paktumok). Jelen prioritás kiemelten kezeli a nagyobb hozzáadott értéket képviselő agrártermékek piacra jutási

	lehetőségeinek javítását, valamint a mezőgazdasági ágazatban működő cégek környezetbarát technológiai fejlesztéseit, különös tekintettel a nagyobb hozzáadott értéket képviselő termékek előállítását célzó beruházásokra.
A prioritás kapcsolódása a megye területén azonosított térségek fejlesztéséhez:	Békés megye vállalkozásai a megvalósuló fejlesztések eredményeként hazai és nemzetközi szinten versenyképesebbek lesznek, munkahelyteremtő- és megőrző beruházásaik ily módon hozzájárulnak a megye népességmegtartó erejének javulásához.
A prioritás keretében tervezett intézkedések:	1.1. <u>Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére:</u> A KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak környezetbarát technológiai fejlesztések (gépek, berendezések beszerzése, szolgáltatás beszerzés és know-how vásárlása stb.), kapcsolódó infrastrukturális beruházások, melyek munkahelyteremtést és/vagy -megtartást céloznak. Indokolt esetben épületberuházás is megvalósítható. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások. 1.2. <u>A vállalkozások közötti együttműködések erősítése:</u> Klaszterek, vállalati együttműködések támogatása, klaszter menedzsment szervezetek megerősítése, közös eszközbeszerzések és beruházások támogatása a megye egész területén, a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások. 1.3. <u>Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése:</u> Helyi, térségi jelentőségű valamint nagyobb volumenű ipari park fejlesztési programok, inkubátorházak, barnamezős területek, ipari területek minőségi- és mennyiségi fejlesztése, logisztikai- és innovációs központok fejlesztése különös tekintettel a nyújtott szolgáltatások körének bővítésére (pl. kombinált logisztikai szolgáltatások) a megye egész területén, a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: ipari parkokat, inkubátorházakat működtető önkormányzati vagy magán vállalkozások, önkormányzatok.

- 1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása: A vállalatok és a kutatói szféra közötti együttműködések támogatása, tudástranszfer, start-up-ok létrehozása, innovációs projektek előkészítése és lebonyolítása, a **megye határokon átnyúló** K+F intézményi hálózat fejlesztése a megye egész területén, a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, kutatóhelyek, kereskedelmi- és iparkamara.
- 1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása: A cégek alkalmassá tétele a digitális technológiák magas szintű hasznosítására, az ipar 4.0 keretrendszeréhez illeszkedve. A fejlesztések a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások.
- 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása: A piaci igényekkel összhangban szervezett helyi, cégspecifikus képzések, valamint átfogó, akár teljes ágazati vertikumot érintő, **célcsoport specifikus (pl. fiatalok)** képzési-foglalkoztatási programok lebonyolítása (paktumok), különös tekintettel a koronavírus járvány kedvezőtlen munkaerőpiaci hatásainak enyhítésére, **adott esetben a rugalmas foglalkoztatási formák térnyerésének támogatására.** A képzések a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével, míg a paktum a megye teljes területén releváns programelem. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, helyi- és megyei önkormányzatok.
- 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése: Az intézkedés keretében termékfejlesztési tanácsadás, partnerség építés, nemzetközi kiállításokon való részvétel támogatott. A programok a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások.

	1.8. <u>A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása:</u> Mezőgazdasági gépek, környezetbarát technológiák és a kapcsolódó know-how beszerzésének támogatása elsősorban agrár- és élelmiszeripari cégek esetében. A technológiai fejlesztéshez szükséges épület infrastruktúra bővítés lebonyolítása, esetleg új épület építése. A fejlesztések a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, őstermelők.
A prioritáshoz kapcsolódó indikátorok:	• Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) • Teremtett új munkahelyek száma (fő) • Vállalkozások által befektetett forrás mértéke (Mrd Ft)
A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények:	Nagyobb volumenű zöldmezős beruházások alapinfrastruktúrájának kialakítása. Közlekedésfejlesztési programok (pl. M44 fejlesztése) lebonyolítása.
A prioritás kapcsolódása a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel:	A prioritás a vállalkozások innovációs potenciáljának fejlesztésével, a digitális hozzáférés javításával hozzájárul a „PO1 Versenyképesebb és intelligensebb Európa” szakpolitikai célkitűzés teljesüléséhez. A környezetbarát technológiai fejlesztések támogatásával a prioritás a „PO2 Zöldebb, karbonszegény Európa” szakpolitikai célkitűzéshez illeszkedik.
Indikatív forrásallokáció:	1.1.: 19 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 1.2.: 5,5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 1.3.: 4,2 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 1.4.: 3,5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA, ESZA) 1.5.: 3 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 1.6.: 7 Mrd Ft (EU-s forrás, ESZA) 1.7.: 4 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA, ESZA) 1.8.: 2,5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) Prioritás összesen: 48,7 Mrd Ft
A program lebonyolításban közreműködő szereplők és	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű projektjavaslatok

ezek felelősségi körének beazonosítása:	kidolgozásában komoly szerep hárulhat a megyei kereskedelmi és iparkamarára, a mérnök kamarára valamint más szakmai szervezetekre. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
---	--

4. táblázat: 2. számú prioritás bemutatása

A prioritás megnevezése	2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések
A prioritás indoklása és kapcsolódása helyzetértékelésben és a területfejlesztési koncepcióban bemutatottakhoz	Békés megye turisztikai ágazata térben koncentrált, vendégköre kiemelten a hazai turistákból áll. A prioritás keretében végrehajtott fejlesztések területileg kiegyensúlyozott módon járulnak hozzá az ágazati szereplők által nyújtott szolgáltatások minőségének javításához, egyúttal lehetővé teszik a vidéki attrakciók bevonását a megyei turisztikai portfólióba. A helyzetértékelés felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy Békés megye turisztikai ágazata kiemelten támaszkodik a fürdők által nyújtott szolgáltatásokra, ugyanakkor a megye adottságai ennél sokkal színesebb szolgáltatási portfólió fejlesztését is lehetővé teszik. A prioritás ezért kiemelten kezeli a területi koncentráció oldása érdekében a megyei turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítését, különös tekintettel a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére. A koronavírus-járvány a belföldi turisták utazási szokásaira is hatással volt, aminek következtében az aktív- és ökoturisztikai helyszínek látogatottsága jelentősen emelkedett. Mindez a megfelelő fejlesztési kezdeményezésekkel a kedvező békés megyei adottságok (pl. Körösök) jobb kihasználtsága irányába mutathat hosszabb távon. Éppen ezért a meglévő megyei turisztikai szolgáltatási portfólió bővítése (pl. aktív turizmus, kulturális- és vallási turizmus, gasztronómia stb.), a meglévő és új helyi attrakciók környezeti szempontból fenntartható, minőségi fejlesztése, az attrakciók közötti szinergikus kapcsolatok erősítése ugyancsak előnyt élvez a prioritás esetében.

	A turisztikai szálláshelyek fejlesztése, az elérhető szolgáltatásokhoz való területileg kiegyensúlyozott hozzáférés biztosítása – adott esetben határon együttműködések keretében – kiemelt célterülete jelen prioritásnak.
A prioritás kapcsolódása a megye területén azonosított térségek fejlesztéséhez:	A megye centrumtérségeinek további dinamikus bővülése nem lehetséges a turisztikai ágazat fejlesztése nélkül. Az itt található fürdőkapacitások (pl. Gyula, Gyopárosfürdő, Árpád fürdő) minőségi fejlesztése, az örökségturizmus kiemelt elemeinek (pl. Békéscsaba, gyulai vár, szabadkígyósi Wenckheim-kastély, kondorosi Batthyány-Geist kastély), valamint az aktív turisztikai helyszínek (pl. Gyula-Békéscsaba-Békés településeket érintő Élővíz-csatorna) fejlesztése, megújítása az ágazat versenyképességének javításához járulhat hozzá. A vidéki térségek, különösen a periferiális területek turizmusa esetében elsősorban a helyi adottságok (aktív turizmus, gasztronómia, kultúra) képezhetik a továbblépés alapját.
A prioritás keretében tervezett intézkedések:	2.1. <u>A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése:</u> A turisztikai desztináció menedzsment (TDM) szervezetek közötti együttműködés erősítése javítja az ágazati szereplők pozícióit. Az intézkedés keretében olyan horizontális ágazati együttműködések, klaszterek fejlesztése lehetséges, melyek a megyén belül működő attrakciók közötti szinergia erősítését célozzák. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek. 2.2. <u>Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása:</u> Az intézkedés keretében olyan turisztikai szolgáltatás elemek minőségi fejlesztésére van lehetőség, melyek valamilyen attrakcióhoz jól beazonosíthatóan köthetők (pl. turisztikai marketing, promóciós kampány stb.), ugyanakkor újdonság tartalmuk egyértelmű. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, kis-

	és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek. 2.3. <u>A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése:</u> A Békés megyében található meglévő infrastrukturális kapacitások (kulturális látványosságok, aktív- és ökoturisztikai attrakciók) minőségi fejlesztése, indokolt esetben új infrastruktúra kialakítására. Az intézkedés keretében többek között hangsúlyt kapnak a környezeti szempontból fenntartható, valamint az egészséges életmódot népszerűsítő fejlesztések. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok. 2.4. <u>Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése:</u> A megyében található szálláshelyek minőségi fejlesztése, kiemelten a turisztikai attrakciók vonzáskörzetében. Indokolt esetben – jelentős kapacitáshiány – a szálláshelyek mennyiségi fejlesztésére is lehetőség nyílik. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások. 2.5. <u>A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása:</u> Az intézkedés keretében meglévő hálózatokhoz kapcsolódó turisztikai kerékpárutak, a turisztikai szolgáltatások hatékonyabb kihasználását biztosító digitális hozzáférés eszközparkja fejleszthető. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások.
A prioritáshoz kapcsolódó indikátorok:	• Létrejövő új kereskedelmi szálláshelyek száma (db) • Fejlesztett turisztikai attrakciók száma (db) • Teremtett új munkahelyek száma (fő)

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények:	Közlekedésfejlesztési programok (pl. M44 és 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Békéscsabai repülőtér további fejlesztése) lebonyolítása.
A prioritás kapcsolódása a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel:	A prioritás a turisztikai vállalkozások fejlesztésével, a digitális hozzáférés javításával hozzájárul a „PO1 Versenyképesebb és intelligensebb Európa” szakpolitikai célkitűzés teljesüléséhez.
Indikatív forrásallokáció:	2.1.: 3 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 2.2.: 6 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 2.3.: 6 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 2.4.: 5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA, ESZA) 2.5.: 5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) Prioritás összesen: 25 Mrd Ft
A program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi körének beazonosítása:	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű projektjavaslatok kidolgozásában meghatározó szerepet kaphatnak a megyében működő TDM szervezetek. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.

5. táblázat: 3. számú prioritás bemutatása

A prioritás megnevezése	3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében
A prioritás indoklása és a kapcsolódása	Békés megye kiemelt természeti értéke vízbázisa, melynek védelme hangsúlyos szerepet kap a jövőben. A helyzetértékelésben leírtakkal összhangban a természeti

helyzetértékelésben és a területfejlesztési koncepcióban bemutatottakhoz	értékek védelme, a klímaváltozás negatív hatásainak csökkentése, a megújuló energia hasznosítási lehetőségeinek bővítése ugyancsak elsődleges feladat. Jelen prioritás az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés megye vízkészletét védő tevékenységeket, különös tekintettel az ivóvíz hálózat további fejlesztését, a szennyvízkezelési kapacitás javítását, és a vízveszteség csökkentését célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, összességében a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt célkitűzés a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele, valamint a kapcsolódó szemléletformáló programok támogatása többek között a hulladékgazdálkodás és hulladékfeldolgozás területén. A prioritás keretében támogatandó a megújuló energia széleskörű alkalmazása, az ehhez kapcsolódó technológiai fejlesztések végrehajtása. A helyzetértékelésben leírtakat figyelembe véve Békés megye természeti értékeinek védelme, külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése, a biológiai sokféleség fenntartása ugyancsak hangsúlyos eleme jelen stratégiai célkitűzésnek. A prioritás keretében fontos elem az erdők védelme, és általában a talajminőség megóvása is. A prioritás keretében van lehetőség a megye külső elérhetőségét, illetve a város-vidék kapcsolat erősítése érdekében a belső közlekedési hálózatát – pl. alacsonyabb rendű utak – és kerékpárhálózatát érintő fejlesztések lebonyolítására, a közösségi közlekedés modernizálására (e-mobilitás). A prioritás keretében megvalósuló fejlesztések kapcsán a szemléletformáló tevékenység, az energiatudatos életmód népszerűsítése is kiemelt feladat.
A prioritás kapcsolódása a megye területén azonosított térségek fejlesztéséhez:	A rurális térségek vízbázis védelme, a települési szilárdhulladék kezelés infrastruktúrájának megújítása hozzájárul a minőségi lakókörnyezet kialakításához. A megújuló energia hasznosítása elsősorban a városi térségekre jellemző környezeti terhelés csökkenéséhez járulhat hozzá.
A prioritás keretében tervezett intézkedések:	3.1. <u>Vízvédelmi beavatkozások:</u> A intézkedés keretében hangsúlyt kapnak a vízkárt és aszálykárt csökkentő projektek mellett a vízveszteség csökkentését, a kapcsolódó infrastruktúra korszerűsítését célzó beruházások.

A szennyvízhálózat és az ivóvíz infrastruktúra korszerűsítése, a vízminőség javítása ugyancsak kiemelt fejlesztési terület – például a 2000 fő lakos alatti településeken. Emellett ösztönzendő a települési csapadékvíz-gazdálkodási rendszerek kialakítása, a csapadék biztonságos összegyűjtéséhez, visszatartásához és hasznosításához kapcsolódó infrastruktúra kialakítása. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzat, önkormányzati tulajdonú cégek.

3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése: Az intézkedés keretében a körforgásos gazdaságra való átállást, az anyaghatékonyságot és a keletkező hulladékok elkülönítését, majd környezetbarát módon történő feldolgozását célzó projektek infrastrukturális és technológiai elemeinek támogatása valósul meg, ideértve a kapcsolódó szemléletformáló tevékenységeket is. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzat, önkormányzati tulajdonú cégek.

3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok: A nem fosszilis, megújuló energiák hasznosítását célzó, a saját fogyasztás kielégítését, valamint az egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelést célzó projektek (napelemparkok, mini erőművek, okos tárolási rendszerek stb.) előkészítése és megvalósítása, kapcsolódó szemléletformáló programok lebonyolítása képezi az intézkedés elsődleges tartalmát. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzat, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások, magánszemélyek.

3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása: Az intézkedés keretében a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló projektek (élőhelyek rehabilitációja, fajtelepítés, erdősítés stb.) mellett a kapcsolódó kommunikációs

	tevékenységeket magukban foglaló projektek valósulnak meg. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzat, nemzeti parkok, civil szervezetek. 3.5. <u>Közüti infrastruktúrát érintő fejlesztések:</u> Az intézkedés keretében önkormányzati tulajdonú belterületi utak, alacsonyabb rendű utak fejlesztését, a kapcsolódó közlekedési infrastruktúra (körforgalmak, lámpás csomópontok stb.) kialakítását célzó, továbbá közösségi közlekedés fejlesztése kapcsán az e-mobilitást támogató projektek valósulhatnak meg. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, Magyar Közút Zrt. 3.6. <u>Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás:</u> Elsősorban a közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatához kapcsolódó bel- és külterületi kerékpárutak fejlesztését célzó infrastrukturális beruházásokat támogat az intézkedés. Elvárás, hogy – az indokolt esetben korszerűsítésre fókuszáló – fejlesztések elsődleges célja a város-vidék kapcsolat erősítése, illetve a térségi perifériák közlekedési hálózatba kapcsolása kell, hogy legyen. A projektek a megye egész területén megvalósulhatnak a KLH-s járások kivételével. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek.
A prioritáshoz kapcsolódó indikátorok:	• Épített új kerékpárút hossza (km) • Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db) • Megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség (GJ/év) • Fejlesztés által érintett lakosság (fő)
A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények:	Az akvakultúrához kapcsolódó átfogó, országos fejlesztési programok Békés megyét érintő elemei mellett fontos ágazati kapcsolódási pontot jelentenek a térséget érintő

	közlekedésfejlesztési projektek (pl. M44-es folytatása és 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása, Békéscsabai repülőtér további fejlesztése), valamint a szektorális környezeti beavatkozások (vízgazdálkodás, szilárdhulladék kezelés stb.). Utóbbiak kapcsán a határon átnyúló és a vízgyűjtő szintű fejlesztések határmenti programok keretében valósulhatnak meg a tervek szerint.
A prioritás kapcsolódása a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel:	A prioritástengely közlekedésfejlesztési elemei a „PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa”, míg a környezetvédelmi, energetikai beavatkozásai a „PO2 Zöldebb, karbonszegény Európa” szakpolitikai célkitűzéshez illeszkednek.
Indikatív forrásallokáció:	3.1.: 9 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 3.2.: 11 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 3.3.: 6,5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 3.4.: 5 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 3.5.: 12 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) 3.6.: 10 Mrd Ft (EU-s forrás, ERFA) Prioritás összesen: 53,5 Mrd Ft
A program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi körének beazonosítása:	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnereként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.

6. táblázat: 4. számú prioritás bemutatása

A prioritás megnevezése	4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében
--------------------------------	---

A prioritás indoklása és kapcsolódása a helyzetértékelésben és a területfejlesztési koncepcióban bemutatottakhoz	A minőségi helyi szolgáltatások elérhetősége nagymértékben képes hozzájárulni a megye népességmegtartó erejének növekedéséhez. Békés megye az alapfokú, középfokú szolgáltatásokat nyújtó intézményekkel többnyire az országos átlagot közelítően ellátott, ugyanakkor a speciális, vagy felsőfokú szolgáltatásokat nyújtó intézmények gyakran hiányoznak, vagy nehezen érhetők el. Igaz ez a felsőoktatásra, a speciális szakellátást nyújtó fekvő- és járóbeteg-ellátásra, illetve az egyéb speciális szolgáltatásokra, mint például a prevenciók szolgáltatásai, a speciális problémával küzdő gyermekek vagy fogyatékos személyek ellátása, a krízisközpontok vagy a támogató szolgálatok. Az elmúlt időszakban jelentősen nőtt a térségben a bölcsődei és óvodai intézmények kapacitása, ami elősegítette a kisgyermekes családok, főképp a nők munkavállalását, azonban ez még nem minden területen működik megfelelően. Az általános iskolai képzés jelenleg kilenc községben nem működik. A tervezett fejlesztéseknek törekedniük kell arra, hogy általuk csökkenjen a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi lemaradása. Az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek így tehát kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A középfokú képzés kiépült, a szakképzés jelentős szakmai kínálattal rendelkezik, ugyanakkor a képzés a megyén belül erősen támaszkodik Békéscsaba és Gyula intézményi hátterére, mely városok így komoly vonzerőt jelenthetnek a megye más területein élő diákok számára. Az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer fejlesztése is megkezdődött az elmúlt időszakban, itt is szükség van a még fel nem újított infrastruktúra modernizálására, figyelembe véve a területi egyenlőtlenségeket és a hátrányos helyzetben lévő települések igényeit is. A humán szolgáltatásokat nyújtó épületek – beleértve az önkormányzati tulajdonban lévő valamennyi épületet – infrastrukturális fejlesztése során az energetikai korszerűsítést is magában foglaló felújításokkal szükséges tervezni. Lakóépületek, bérlakások esetében ugyancsak indokoltak lehetnek az ilyen típusú beavatkozások. A településfejlesztésnek – a településkép megőrzése mellett – törekednie kell az élhető települések kialakítására és biztosítására. Ennek érdekében a települési közterületek, utak szabadidős terek fejlesztése során
--	--

	szükség van a városi zöldterületek, szabadidős, közösségi, sport és kulturális lehetőségeket kínáló terek minőségi kialakítására, megújítására, a lehetséges IKT és „okos város” és „-falu” fejlesztéseket is beleértve. Azokon a településeken, ahol hátrányos helyzetű lakosság koncentrációja ezt indokoltá teszi, alkalmazni szükséges a szociális városrehabilitáció eszközrendszerét. A településfejlesztési akciók során, kiegészítő jelleggel, vagy önálló beavatkozásként, közösségi és egyéb ESZA típusú humán beavatkozásokat (pl. sport-, közösségi-, kulturális programok, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.) is tervezni szükséges a helyi közösségek erősítése, életminőségének javítása érdekében.
A prioritás kapcsolódása a megye területén azonosított térségek fejlesztéséhez:	Figyelembe véve, hogy a prioritás intézkedései a megye valamennyi területét érinthetik, a KLH-s járások kivételével, a fejlesztések hozzájárulhatnak a területi kohézió erősödéséhez és a jelenleg egyes területeken tapasztalható szolgáltatási hiányok mérsékléséhez.
A prioritás keretében tervezett intézkedések:	4.1. <u>Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése</u> Az intézkedés a KLH-s térségek kivételével a megye egész területén támogatja azokat a gyermekjóléti, bölcsőde és óvoda fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak a lakosság, kiemelten a nők, valamint a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának javulásához. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati és egyéb fenntartásban lévő intézmények. 4.2. <u>Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése</u> Az intézkedés az egészségügyi (pl. praxis közösségek, szakorvosi rendelők, orvosi ügyelet), oktatási és szociális területen (pl. bentlakásos időotthonok) meglévő hiányokat, aránytalanságokat, valamint infrastrukturális problémákat hivatott javítani. A szolgáltatások elérhetőségének, minőségének javulásával hozzájárul a térség lakosságmegtartó erejének növekedéséhez. A projektek a KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak. Potenciális

	kedvezményezettek: önkormányzati, állami és egyéb (pl. egyházi, civil, magán) tulajdonban és fenntartásban lévő intézmények, illetve azok fenntartói.
	4.3. <u>Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai</u> Az intézkedés a KLH-s térségek kivételével a megyében található, különböző tulajdonban lévő intézmények, épületek energiahatékonysági megújulását hivatott támogatni. Lehetőség nyílik épületenergetikai beruházások megvalósítására és az intézmények alternatív energiával való ellátásra is. Potenciális kedvezményezettek: az érintett intézmények fenntartói.
	4.4. <u>Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása</u> Az intézkedés elősegíti a települési közterületek, szabadidős terek és utak, továbbá a lakosság egészségfejlesztő testmozgásban gazdag életvezetését támogató sportinfrastruktúra fejlesztése révén az egységesebb és vonzóbb településkép kialakítását, ezáltal hozzájárulva a népességvonzó és megtartó képesség javulásához, a lakosság elégedettségének növekedéséhez. A szabadidő kulturált, hasznos eltöltését segítik a közterületeket is érintő IKT-s és „okos” fejlesztések, illetve a „digitális közművek” bővítése. A települések klímabarát „zöld” fejlesztése környezetvédelmi szempontból is kiemelt fontosságú. A barnamezős területek rehabilitációja révén kihasználatlan, vagy alulhasznosított volt ipari, katonai területek hasznosítására nyílik lehetőség. A projektek a KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok.
	4.5. <u>Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése</u> A megye településein élő népesség szabadidős, sport, közösségi és kulturális tevékenységeinek támogatása révén erősödik a lakosság helyi kötődése és összetartó ereje. A különböző

programoknak (pl. kisgyermekkor, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajtaszínház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.) helyszínt adó intézmények (pl. rendezvény- és konferenciaközpontok stb.) kialakítása és fejlesztése így amellet hogy hasznos időtöltést kínál a lakosok részére, hozzájárul a vonzóbb településképp kialakításához is. A projektek a KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, intézményfenntartók.

4.6. Szociális városrehabilitációs akciók

Az intézkedés révén a településeken belüli hátrányos helyzetű területek fejlesztésére, a szegregátumok oldására nyílik lehetőség. A szociális városrehabilitáció során egy kijelölt akcióterületen végrehajtott komplex beruházás zajlik, mely célja a területek rehabilitációja és a lakosság hátrányos helyzetének csökkentése. A projektet ESZA típusú fejlesztések is kiegészítik. A fejlesztések a KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, intézményfenntartók, civil szervezetek.

4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások

Az intézkedés egyrészt kiegészítő humán programelemek megvalósulását teszi lehetővé a szociális városrehabilitációs projektek esetében, másrészt forrást biztosít helyi, közösségi programok megvalósításához (pl. kisgyermekkor, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajtaszínház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.). A beavatkozások célja a helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) alapján a hátrányos helyzetű lakosságcsoporthoz elszigetelődésének megátolása és a helyi közösségek összetartozásának erősítése. A

	fejlesztések a KLH-s járások kivételével a megye egész területén megvalósulhatnak. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, civil szervezetek.
A prioritáshoz kapcsolódó indikátorok:	• Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db) • Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db) • Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2) • Szociális városrehabilitációba bevont lakosság (fő) • Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)
A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények:	A nem önkormányzati tulajdonban lévő humáninfrastruktúra fejlesztését az ágazati programok finanszírozásának segítségével lehet megvalósítani. Ugyanígy, egyes kulturális, sport és közösségi intézményeket érintő beruházások csak ágazati, vagy állami források révén valósulhatnak meg. Egy esetleges országos bérlet-fejlesztési-, illetve lakáskorszerűsítési program ugyancsak kapcsolódhat jelen prioritás szakmai tartalmához.
A prioritás kapcsolódása a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseire és egyedi célkitűzéseire:	A prioritástengely települési infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztési elemei a „PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa”, míg a szociális rehabilitációs és ESZA típusú fejlesztések a „PO4 Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása” szakpolitikai célkitűzéshez illeszkednek.
Indikatív forrásallokáció:	4.1. 7 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.2. 6 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.3. 6,856 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.4. 14 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.5. 10 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.6. 0,77 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 4.7. 1,6 Mrd (EU-s forrás, ESZA) Prioritás összesen: 46,226 Mrd Ft
	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A TOP Plusz

A program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi körének beazonosítása:	esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
---	---

7. táblázat: 5. számú prioritás bemutatása

A prioritás megnevezése	5. KLH-s járássok komplex programjainak megvalósítása
A prioritás indoklása és kapcsolódása a helyzetértékelésben és a területfejlesztési koncepcióban bemutatottakhoz	Békés megye országos szinten a kevésbé fejlett megyék közé tartozik, ezt gazdasági, foglalkoztatási adatai, társadalmi mutatói is megerősítik. A megyén belül ugyanakkor egyes térségek kiemelten hátrányos helyzetben vannak, e területek felzárkóztatása így külön hangsúlyt kell, kapjon. Jelen prioritás támogatásai révén így a Mezőkovácsházi és a Sarkadi járássok gazdasági, társadalmi hátrányainak csökkentését és a megyén belüli területi kohézió erősítését kívánjuk elősegíteni. A megyében élő – az országos átlagnál alacsonyabb arányú (2,59%) – roma népesség és a nem roma lakosság között komoly életszínvonalbeli különbségek tapasztalhatók. A szegénységben, mélyszegénységben élő népesség koncentrációja figyelhető meg a hátrányos helyzetű térségekben és településeken. A prioritás a gazdaság fejlesztésével, a helyben elérhető szolgáltatások elérhetőségének és minőségének növelésével, valamint a települések élhetőségének javításával hozzá kíván járulni a lakosság megtartásához, a foglalkoztatási esélyek és a népesség életszínvonalának javulásához. A településrehabilitációs akciók, valamint a szegregáció csökkentését célzó intézkedések a hátrányos helyzetű területek lemaradásának csökkentését, valamint a területi, lakhatási hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklését célozzák. Emellett lehetőség nyílik a helyi közösségek összetartó erejének növelésére is kapcsolódó, ESZA által támogatott beavatkozások megvalósításával (pl. sport-, közösségi-, kulturális programok, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.) A megye két KLH-s járásának országhatár melletti fekvése az országon belüli perifériává teszi ezeket a területeket,

	ugyanakkor lehetőség nyílik számukra határon átnyúló programokban való közvetlen részvételre. A területi kohézió biztosítása érdekében a prioritás keretében tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedni kell a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.
A prioritás kapcsolódása a megye területén azonosított térségek fejlesztéséhez:	A prioritás a megyén belül azonosított és jogszabályok által is megjelölt KLH-s (komplex programmal fejlesztendő) járásokhoz kapcsolódó projektek megvalósítását támogatja.
A prioritás keretében tervezett intézkedések:	5.1. <u>A térség megközelíthetőségének javítása</u> A KLH-s térségek külső megközelíthetőségének javítása az állami tulajdonban lévő főbb közlekedési útvonalak felújításával, hiányzó kapcsolatok kiépítésével. Potenciális kedvezményezett: Magyar Közút Zrt. 5.2. <u>A járáson belüli közlekedési feltételek javítása</u> Az intézkedés keretében önkormányzati tulajdonú belterületi utak, alacsonyabb rendű utak fejlesztését, a kapcsolódó közlekedési infrastruktúra (körforgalmak, lámpás csomópontok stb.) kialakítását, valamint közösségi közlekedés fejlesztése kapcsán az e-mobilitást támogató projekteket, továbbá kerékpárutak építését (pl. közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatához kapcsolódó bel- és külterületi kerékpárutak fejlesztése) célzó – indokolt esetben korszerűsítésre fókuszáló – projekteket valósíthatnak meg. Elvárás, hogy a fejlesztések elsődleges célja a város-vidék kapcsolat erősítése, illetve a térségi perifériák közlekedési hálózatba kapcsolása kell, hogy legyen. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, Magyar Közút Zrt. 5.3. <u>Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése</u>

	Az intézkedés keretében a KLH-s járásokban környezetbarát technológiai fejlesztések (gépek, berendezések beszerzése, szolgáltatás beszerzés és know-how vásárlása stb.), kapcsolódó infrastrukturális beruházások valósulhatnak meg, melyek munkahelyteremtést és/vagy – megtartást céloznak, többek között az agrárium területén. Indokolt esetben épület beruházás is megvalósítható. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, őstermelők. 5.4. <u>A vállalkozások közötti együttműködések támogatása</u> Klaszterek, vállalati együttműködések támogatása, klaszter menedzsment szervezetek megerősítése, közös eszközbeszerzések és beruházások támogatása a KLH-s járásokban. Potenciális kedvezményezettek: önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások. 5.5. <u>Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések</u> Helyi, térségi jelentőségű valamint nagyobb volumenű ipari park fejlesztési programok, inkubátorházak, barnamezős területek, ipari területek minőségi fejlesztése, különös tekintettel a nyújtott szolgáltatások körének bővítésére a KLH-s járások területén. Potenciális kedvezményezettek: ipari parkokat, inkubátorházakat működtető önkormányzati vagy magán vállalkozások, önkormányzatok. 5.6. <u>Képzési és foglalkoztatási programok</u> A piaci igényekkel összhangban szervezett helyi, cégspecifikus képzések, valamint átfogó, akár teljes ágazati vertikumot érintő célcsoport specifikus (pl. fiatalok) képzési-foglalkoztatási programok lebonyolítása (paktumok), különös tekintettel a koronavírus járvány kedvezőtlen munkaerőpiaci hatásainak enyhítésére. A képzések a KLH-s járásokban valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, felsőoktatási intézmények.
--	---

	5.7. <u>Befektetés-ösztönzés</u> Az intézkedés keretében termékfejlesztési tanácsadás, partnerség építés, nemzetközi kiállításokon való részvétel támogatott. A programok a KLH-s járásokban valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások. 5.8. <u>Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése</u> Az intézkedés a KLH-s térségek területén támogatja azokat a gyermekjóléti, bölcsőde és óvoda fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak a lakosság, kiemelten a nők, valamint a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának javulásához. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati és egyéb fenntartásban lévő intézmények. 5.9. <u>Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése</u> Az intézkedés az egészségügyi (pl. praxis közösségek, szakorvosi rendelők, orvosi ügyelet), oktatási és szociális területen (pl. bentlakásos idősotthonok) meglévő hiányokat, aránytalanságokat, valamint infrastrukturális problémákat hivatott javítani. A szolgáltatások elérhetőségének, minőségének javulásával hozzájárul a térség lakosságmegtartó erejének növekedéséhez. A beruházások a KLH-s járásokban valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: önkormányzati, állami és egyéb (pl. egyházi, civil, magán) tulajdonban és fenntartásban lévő intézmények, illetve azok fenntartói. 5.10. <u>Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai</u> Az intézkedés a KLH-s térségekben található, különböző tulajdonban lévő intézmények, épületek energiahatékonysági megújulását hivatott támogatni. Lehetőség nyílik épületenergetikai beruházások megvalósítására és az intézmények alternatív energiával való ellátásra is. Potenciális kedvezményezettek: az érintett intézmények fenntartói. Lehetőség nyílik épületenergetikai beruházások megvalósítására
--	---

és az intézmények, **alternatív energiával való ellátásra** is. Potenciális kedvezményezettek: az érintett intézmények fenntartói.

5.11. Turisztikai fejlesztések

Az intézkedés hozzájárul a KLH-s térségekben a turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítéséhez, a turisztikai szolgáltatások minőségének javulásához, attrakciók és szálláshelyek fejlesztéséhez. A turisztikai szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében a meglévő hálózatokhoz kapcsolódó turisztikai kerékpárutak, valamint a digitális hozzáférés eszközparkja is fejleszthető. Potenciális kedvezményezettek: kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, **helyi önkormányzatok**.

5.12. Települési környezeti fejlesztések

Az intézkedésen belül támogatandó vízvédelmi beavatkozások hozzájárulnak az ivóvízminőség javulásához, a belvíz, árvíz károk mérsékléséhez, a csatornázottság és a csapadékvíz-elvezetés feltételeinek javulásához – **többek között a 2000 fő lakos alatti településeken. Ösztönzendő továbbá a települési csapadékvíz-gazdálkodási rendszerek kialakítása, a csapadék biztonságos összegyűjtéséhez, visszatartásához és hasznosításához kapcsolódó infrastruktúra kialakítása.** Emellett az intézkedésen belül támogatást kaphatnak a hulladékgazdálkodás fejlesztését és a megújuló energia hasznosítását elősegítő lehetőségek (pl. kiserőművek, energiatároló rendszerek építése), valamint a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló projektek, **ideértve a kapcsolódó szemléletformáló tevékenységeket is.** A beruházások a KLH-s járásokban valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások, nemzeti parkok, civil szervezetek.

5.13. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása

Az intézkedés elősegíti a települési közterületek, szabadidős terek és utak, továbbá **a lakosság**

egészségfejlesztő testmozgásban gazdag életvezetését támogató sportinfrastruktúra fejlesztése révén az egységesebb és vonzóbb településkép kialakítását, ezáltal hozzájárulva a népességvonzó és megtartó képesség javulásához, a lakosság elégedettségének növekedéséhez. A szabadidő kulturált, hasznos eltöltését segítik a közterületeket is érintő IKT-s és „okos” fejlesztések. A települések klímabarát „zöld” fejlesztése környezetvédelmi szempontból is kiemelt fontosságú. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok.

5.14. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése

A megye településein élő népesség szabadidős, sport, közösségi és kulturális tevékenységeinek támogatása révén erősödik a lakosság helyi kötődése és összetartó ereje. A különböző programoknak (pl. kisgyermekkor, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajtaszínház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.) helyszínt adó intézmények (pl. rendezvény- és konferenciaközpontok stb.) kialakítása és fejlesztése így amellet hogy hasznos időtöltést kínál a lakosok részére, hozzájárul a vonzóbb településkép kialakításához is. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, intézményfenntartók, civil szervezetek.

5.15. Barnamezős rehabilitáció

A barnamezős területek rehabilitációja révén kihasználatlan, vagy alulhasznosított volt ipari, katonai területek hasznosítására nyílik lehetőség. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, intézményfenntartók.

5.16. Szociális városrehabilitációs akciók

	Az intézkedés révén a településeken belüli hátrányos helyzetű területek fejlesztésére, a szegregátumok oldására nyílik lehetőség. A szociális városrehabilitáció során egy kijelölt akcióterületen végrehajtott komplex beruházás zajlik, mely célja a területek rehabilitációja és a lakosság hátrányos helyzetének csökkentése. A projektet ESZA típusú fejlesztések is kiegészítik. A fejlesztések a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, intézményfenntartók, civil szervezetek. 5.17. <u>Humán és ESZA típusú beavatkozások</u> Az intézkedés egyrészt kiegészítő humán programelemek megvalósulását teszi lehetővé a szociális városrehabilitációs projektek esetében, másrészt forrást biztosít helyi, közösségi programok megvalósításához (pl. kisgyermekkori, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajtaszínház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.). A beavatkozások célja a helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) alapján a hátrányos helyzetű lakosságcsoportok elszigetelődésének meggátolása és a helyi közösségek összetartozásának erősítése. A fejlesztések a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, civil szervezetek. 5.18. <u>Anti-szegregációs beavatkozások</u> Az intézkedés olyan átfogó, az országos programokhoz illeszkedő beavatkozásokat tartalmaz, melyek célja a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása, a hátrányos helyzetű megkülönböztetés és a kialakult szegregációs folyamatok oldása. A fejlesztések a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, civil szervezetek.
--	--

	5.19. <u>Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása</u> A megye KLH-s térségeinek határmenti fekvését kihasználva olyan programok támogatása válik lehetővé, melyek erősítik a határon átnyúló gazdasági, társadalmi, kulturális kapcsolatok létrejöttét, megerősödését. Potenciális kedvezményezettek: helyi települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek.
A prioritáshoz kapcsolódó indikátorok:	• Fejlesztett vagy felújított utak hossza (km) • Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) • Teremtett új munkahelyek száma (fő) • Vállalkozások által befektetett forrás mértéke (Mrd Ft) • Létrejövő új kereskedelmi szálláshelyek száma (db) • Fejlesztett turisztikai attrakciók száma (db) • Épített új kerékpárút hossza (km) • Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db) • Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db) • Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m²) • Szociális városrehabilitációba bevont lakosság (fő) • Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)
A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények:	Ágazati operatív programokból nyílhat lehetőség a nagyobb, térségi szintű közlekedési beruházások megvalósítására, a vállalkozások működésének és fejlesztéseinek és együttműködéseinek támogatására, befektetés-ösztönzésre. Ágazati fejlesztések révén valósulhatnak meg egyes képzési és foglalkoztatási programok, valamint azon humáninfrastruktúra fejlesztések is, amelyek állami tulajdonban lévő épületeket érintenek. Egy esetleges országos bérletelés-fejlesztési program ugyancsak kapcsolódik jelen prioritás szakmai tartalmához. Ugyancsak szükség van az ágazati forrásokra az országos volumenű társadalmi felzárkóztató programok lebonyolításához, valamint a határmenti együttműködések támogatásához. Utóbbiak a határon átnyúló és a vízgyűjtő

	szintű fejlesztések megvalósításában játszhatnak többek között fontos szerepet.
A prioritás kapcsolódása a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseire és egyedi célkitűzéseire:	A prioritástengely széleskörű beavatkozásokat tartalmaz hátrányos helyzet alapon kijelölt járások számára, ennek megfelelően intézkedései valamennyi szakpolitikai célkitűzést lefedik. PO1. Intelligensebb Európa – innovatív és intelligens gazdasági átalakulás PO2. Zöldebb, karbonszegény Európa PO3. Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság PO4. Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása PO5. A polgárokhoz közelebb álló Európa – a városi, vidéki és part menti térségek
Indikatív forrásallokáció:	5.1. 3,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.2. 5,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.3. 1 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.4. 0,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.5. 1 Mrd (EU-s forrás, ERFA, ESZA) 5.6. 1,5 Mrd (EU-s forrás, ESZA) 5.7. 0,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA, ESZA) 5.8. 1 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.9. 4 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.10. 2,144 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.11. 4 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.12. 3 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.13. 4 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.14. 4 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.15. 0,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.16. 0,5 Mrd (EU-s forrás, ERFA) 5.17. 0,5 Mrd (EU-s forrás, ESZA) 5.18. 4 Mrd (EU-s forrás, ESZA) 5.19. 3 Mrd (EU-s forrás, ERFA, ESZA) Prioritás összesen: 44,144 Mrd Ft
A program lebonyolításban közreműködő szereplők és	A prioritás fejlesztéseinek lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű

ezek felelősségi körének beazonosítása:	projektjavaslatok kidolgozásában komoly szerep hárulhat a megyei kereskedelmi és iparkamarára, a mérnök kamarára, TDM szervezetekre, valamint más szakmai szervezetekre. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
---	--

6. A tervezéskísérő eljárások dokumentációja

6.1. Békés megye területrendezési terve

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2005-ben fogadta el Békés megye korábbi területrendezési tervéről szóló rendeletet, amelyet az elmúlt időszakban egyszer, 2012-ben módosított. A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2018 elején döntött a területrendezési terv újbóli módosításáról. A tervmódosítás célja az országos területrendezési terv és a megyei területrendezési terv közötti, az országos terv 2014 elejétől hatályos módosításával megszünt összhang helyreállítása, valamint a megyei tervnek a megváltozott szabályozási környezet egyéb elemeinek történő megfeleltetése és az elfogadás, illetve a legutóbbi módosítás óta eltelt időszakban tervezett, megvalósult elemek tervben történő átvezetése volt.

A módosított területrendezési tervet a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlés Elnökének 6/2020.(VII. 2.) önkormányzati rendelete⁷ fogadta el 2020. július 2-án. Az új megyei területrendezési terv célja, hogy – a hatályos Országos területrendezési tervvel összhangban – meghatározza a megye távlati térszerkezetét és terület-felhasználását, ezzel az ágazati célok területi koordinációját, és közvetítse az országos és a térségi elhatározásokat a településrendezés számára. A terv feladata az országos területfelhasználás és műszaki infrastruktúra területi szintű pontosítása, az országos elemek kiegészítése a térségi jelentőségű infrastruktúra elemekkel, továbbá az országos övezetek területi pontosítása, a térségi jelentőségű környezeti, természeti és kulturális értékek területi védelme, a megyei sajátosságokat kiemelő egyedi övezetek meghatározásával a megyei fejlesztések térbeli koordinálása. A megyei területrendezési terv a területfejlesztési dokumentáció elkészítéshez területrendezési megközelítésű szempontokat és elveket rögzít.

6.2. A területfejlesztési dokumentumok módosítása

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2020 augusztusában döntött⁸ a területfejlesztési dokumentumok módosításáról. A munka során először a tervezés együttműködési keretei kerültek rögzítésre a Partnerségi terv dokumentumában, majd, ezzel párhuzamosan megkezdődött a területfejlesztési dokumentumok megalapozó dokumentációjának felülvizsgálata.

A megalapozó dokumentumok felülvizsgálatának eredményeként készültek el a helyzetelemzés és helyzetértékelés dokumentumai 2020 novemberére és ezzel megindulhatott a területfejlesztési koncepció kidolgozása is.

A 2021-2027-es Európai Unió tervezési időszak előkészítéséhez kapcsolódóan 2020. október 30-áig Békés megye elkészítette a területfejlesztési koncepcióját, amely a jelen területfejlesztési

⁷ A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlés Elnökének 6/2020.(VII. 2.) önkormányzati rendelete Békés megye területrendezési tervéről

⁸ A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 30/2020 (VIII.28.) számú Kgy. határozata Békés Megye Területfejlesztési Koncepciójának, Területfejlesztési Programjának és Integrált Területi Programjának felülvizsgálatáról és módosításáról

programot megalapozó dokumentum is egyben. A koncepció december 9-én társadalmasításra került, majd 2020. decemberben elkészült annak területi hatásvizsgálata is.

A területfejlesztési program kidolgozása – a helyzetelemző dokumentumok és a koncepció alapján – 2020 decemberében kezdődött meg.

A Békés Megyei Területfejlesztési Programot érintő hatásvizsgálat kidolgozása a Területfejlesztési Program Stratégiai Programrészének 2020. december 4-i elkészítését követően, az Operatív Programrész elkészítésével egy időben indult meg. A hatásvizsgálat célja a 2021-2027-es időszakra tervezett Békés Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára.

A dokumentum az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került elkészítésre:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített Területfejlesztési Koncepcióra, így a megyei Területfejlesztési Koncepcióra is.
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény: E törvény 44. § (1)) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

A hatásvizsgálat szervesen kapcsolódik a területi tervezés folyamatába. A vizsgálat tárgyát képező Területfejlesztési Program készítése során már figyelembevételre kerültek a Területfejlesztési Koncepció területi hatásvizsgálatában megfogalmazott szempontok, mintegy előkészítve annak illeszkedését a várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokhoz. A megyei Integrált Területi Program (ITP) már ezen hatások figyelembevétele mellett készül el.

Az elkészített hatásvizsgálat célja a 2021-2027-es időszakra tervezett Békés Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása volt. A hatásvizsgálat nem végzett önálló adatgyűjtést, a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosított várható hatásokat.

A vizsgálat rögzíti, hogy a Békés Megyei Területfejlesztési Program nem helyezi teljesen új alapokra a megye fejlesztését, ugyanakkor az átfogó, és különösen a stratégiai célok szintjén módosult a jövőkép elérését szolgáló célrendszer és az ezt támogató prioritások és intézkedések, ami eltérő hatásokat eredményez. Emellett, az új program hatásainak vizsgálata a megváltozott környezet miatt is indokolt, hiszen még ugyanazon célok megvalósítása is jelentősen eltérő hatásokat eredményezhet 2021-től, a hét évvel korábbi helyzettel összehasonlítva.

Az átfogó, stratégiai és horizontális célok és elvek egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, ugyanakkor megállapítható, hogy olyan társadalmi szempontok dominálnak, mint a népességmegtartás és foglalkoztatás. A gazdasági és környezeti fejlesztések ezek megvalósítását hivatottak támogatni.

Az alábbi táblázat a Békés Megyei Területfejlesztési Program Területi Hatásvizsgálata összefoglaló fejezete alapján készült és átfogó módon szemlélteti a vizsgálatban beazonosított főbb konfliktusterületeket, hatásokat és a hatások kezelésére javasolt lépéseket.

8. táblázat: Főbb konfliktusterületek, hatások és kezelésük

A hatásvizsgálat során azonosított fő konfliktusterületek	A feltárt káros hatások és konfliktusok elkerülésére, csökkentésére, vagy ellentételezésére javasolt eszközök a hatásvizsgálatban
A gazdaság-élénkítés részeként megjelenő, akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmus az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járhat.	A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
A mezőgazdaság fejlesztése is környezetterhelő hatásokkal járhat (pl. vegyszereket juttathat a környezetbe, vagy természeti területeket, élőhelyeket vonhat művelés alá).	Az érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni. A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, vagy új termelő/feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár.	A közlekedési, termelési, vagy mezőgazdasági eredetű szennyezéssel járó gazdaság-élénkítő tevékenységek káros hatásait a környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltást célzó elemekkel, környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésével kell ellensúlyozni.
A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.	A népesség növelésének és az életszínvonal emelésének kommunális eredetű környezetterhelést növelő hatásait szemléletformálással, energetikai

	fejlesztésekkel, kiszolgáló infrastruktúrák fejlesztésével és egyéb, a kibocsátások csökkentésével, racionalizálásával járó lépésekkel kell ellensúlyozni.
Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet.	Új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt.
A közlekedésfejlesztési intézkedések között a közlekedési eredetű szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztések is találhatók.	A közlekedésfejlesztési intézkedések esetében egyensúlyban kell tartani a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztéseket és a szennyező forgalom egy részét környezetbarát közlekedési módokkal kiváltó intézkedéseket.
A turisztikai fejlesztések kapcsán elsősorban kezdetben a régi és új szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért.	A turisztikai vállalkozások, és különösen a régi és új közötti viszony elmérgesedésének megelőzése érdekében turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek hozhatók létre, illetve találkozók, vitaestek, közös programok szervezhetők.
A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció a helyi lakosság egy részével konfliktust generálhatnak még akkor is, ha a többség támogatottságát élvezik.	A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció lakossági támogatásának biztosítására lakossági fórum szervezése, illetve a leginkább érintett lakókkal kiscsoportos személyes egyeztetés, a fejlesztéssel hátrányosan érintett lakosság esetén pedig valamilyen szintű kártérítés javasolt.

7. A végrehajtásban közreműködő szervezetek közti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekérvényesítés rendszere

7.1. Békés megye partnerségi terve

A 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet⁹ értelmében a megyei önkormányzatnak partnerséget kell létrehoznia az illetékes országos, regionális, helyi, városi és más közhatóságokat képviselő partnerekkel, gazdasági és társadalmi partnerekkel és a civil társadalmat képviselő testületekkel, beleértve a környezetvédelmi partnereket, nem kormányzati szervezeteket. A partnerek bevonásra kerülnek a programok előkészítésébe, végrehajtásába, figyelemmel kísérésébe és értékelésébe.

Fentiekre tekintettel a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 46/2020 (IX.17.) számú, 69/2020 (XII.10.) határozattal módosított Kgy. határozatával elfogadta a „Partnerségi terv a területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program kidolgozásához, illetve módosításához” című dokumentumot. A Békés Megyei Önkormányzat a felülvizsgálati és módosítási, valamint a társadalmasítási és a legitimációs folyamat részeként az alábbi lépéseket tervezi lebonyolítani:

1. Kiindulópont:

- partnerségi terv megyei közgyűlés általi elfogadása,
- felhatalmazás a társadalmi egyeztetés megindítására.

2. Tervezés:

- az előkészítő és javaslattételi fázis dokumentumának áttekintése a megyei közgyűlés által,

3. Társadalmi egyeztetés:

Az egyeztetés eszközei lehetnek:

- kommunikációs kampány indítása,
- nyitott egyeztetési módszer indítása,
- nyilvános fórumok, rendezvények, egyeztetések.

4. A megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetfeltáró-értékelő dokumentum tartalmának, területfejlesztési koncepció és - program véglegesítése:

- javaslatok, eredmények feldolgozása, becsatornázása.

A társadalmasítási folyamatnak a 218/2009. Korm. rendeletben előírtaknak megfelelően kell történnie. A területfejlesztési koncepciót és programot, valamint a területrendezési tervek elfogadás szempontjából fontos részeit tartalmazó

⁹ A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet

dokumentációját véleményezésre meg kell küldeni az egyeztetésben résztvevők részére. A területfejlesztési koncepció és program esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A megyei (fővárosi) területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni az alább felsoroltak közül az a.), b.), e.)-g.) és j.) pontjában meghatározott szervezeteknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

- a) ¹⁰miniszterek;
 - b) * a következő kormányhivatalok:
 - Központi Statisztikai Hivatal,
 - * az érintett megyei és fővárosi kormányhivatal,
 - * Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
 - Országos Atomenergia Hivatal;
 - c) Országos Környezetvédelmi Tanács;
 - d) Magyar Tudományos Akadémia;
 - e) országos önkormányzati érdekszövetségek;
 - f) *
 - g) az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
 - h) *
 - i) az érintett megyei önkormányzatok;
 - j) Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata;
 - k) az érintett települési önkormányzatok;
 - l) * az érintett területi államigazgatási szervek közül:
 - * területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság;
 - illetékes vízügyi hatóság;
 - működési területével érintett nemzeti park igazgatóság;
 - működési területével érintett vízügyi igazgatóság;
 - * Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.
5. Elkészült Koncepció és Program megyei közgyűlés általi elfogadása
6. Egyeztetés a szakminisztériumokkal: ITM; PM
7. Megyei Területfejlesztési Koncepció véglegesítése
8. Megyei Területfejlesztési Program véglegesítése

A partnerség megvalósítása során a Békés Megyei Önkormányzat a visszacsatolás eszközével élve fenntartja a résztvevők érdeklődését és motiváltságát, egyben növeli az elkészülő dokumentumok legitimitását.

¹⁰ A csillaggal jelölt pontok a 69/2020 (XII.10.) sz. Kgy. határozattal hatályon kívül helyezve, illetve módosítva: 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 17. § f), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § k), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 23. § h), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § l), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § i). Hatálytalan, 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § i). Hatálytalan: 2012. IV. 6-tól, 527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet 80. § (1). Hatályos: 2014. I. 1-től, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) a), 342/2014. (XII. 19.) Korm. rendelet 7. § (2), 147/2015. (VI. 12.) Korm. rendelet 5. §, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) b).

A jelenleg zajló tervezési folyamat időszaka alatt az egészségügyi válsághelyzet a nyílt, személyes kontaktussal járó eszközök alkalmazását ellehetetleníti. Az Önkormányzat, a partnerségi és véleményezési folyamat biztosítása érdekében, olyan bevonási eszközök alkalmazását helyezi előnybe, melyek a személyes érintkezések kizárásával is megvalósíthatók.

A tervezett eszközök az alábbiak:

- a partnerek kérdőíves megkeresése,
- online formában megtartásra kerülő egyeztetések, fórumok,
- dokumentumok véleményeztetése online elérhetőséggel az önkormányzat honlapján,
- elektronikus levelezés és egyeztetés.

A 218/2009. (X. 6.) kormányrendelet 17. §(2) értelmében a területfejlesztési koncepció és program egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni.

Fentiekén túl a megvalósításban és a program megvalósítás monitorozásában kiemelt partnerként jelennek meg az alábbi közreműködő partnerek:

9. táblázat: A megvalósítás és a kapcsolódó monitoring tevékenység partnerségi háttere

Szervezet megnevezése	Megvalósítási partner	Monitoring partner	Partner feladat- és felelősségi köre	Releváns megyei prioritás
Irányító Hatóság	Igen	Igen	Programirányítás, monitoring, tervezés, felülvizsgálat	Összes
Közreműködő Szervezet	Igen	Igen	Program menedzsment, tervezés és monitoring	Összes
Megyei TDM szervezetek	Igen	Nem	Téma specifikus programok lebonyolításában való közreműködés	2. prioritás
Megyei területfejlesztési konzultációs fórum	Nem	Igen	Téma specifikus programok lebonyolításában való közreműködés	Összes
Járási és megyei kormányhivatalok	Igen	Nem	Téma specifikus programok lebonyolításában való közreműködés	Összes
Kereskedelmi és iparkamara	Igen	Nem	Téma specifikus programok lebonyolításában való közreműködés	1. prioritás

A megvalósítást és a program megvalósítás monitorozását meghatározó folyamatok jogszabályi kereteit, a végrehajtásban közreműködő szervezetek felelősségi körét, kompetenciáit, a végrehajtásban közreműködő szervezetek együttműködésének formális kereteit, valamint a végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módját, a közreműködők feladat- és felelősségi körét a releváns jogszabályok véglegesítését követően lehet meghatározni.

8. A végrehajtás és a finanszírozás intézményi és eljárásrendi rendszerének átfogó bemutatása

A program végrehajtását továbbá a finanszírozás intézményi és eljárási rendszerét meghatározó jogszabályi háttér a stratégiai program készítésekor nem áll rendelkezésre. Jelen fejezet tartalmi feltöltése a szabályozási keretek véglegesítését követően válik lehetségessé.

9. Monitoring és értékelési terv

A területfejlesztési programokhoz kapcsolódó, a monitoringot és értékelést is magában foglaló feladatokat a 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet rögzíti. A jogszabály kiemelten foglalkozik a megyei önkormányzatoknak a megyei területfejlesztési koncepció és program megvalósulása és hasznosulása megvalósulása kapcsán felmerülő feladataival. Ezek alapján a megyei önkormányzat:

- a) elemzi és értékeli a megyei szintű területi monitoring rendszer működését;
- b) elemzi és véleményezi a megyei éves elemző értékelési jelentést;
- c) elemzi és véleményezi a megyei területi folyamatok alakulását bemutató több éves jelentést;
- d) évente tájékoztatást ad a területfejlesztés stratégiai tervezéséért, valamint a területfejlesztésért felelős miniszter, valamint a területileg érintett kiemelt térségi fejlesztési tanács részére a megyei területi monitoring rendszer működéséről és a megyei értékelési jelentésekről a tárgyévet követő március 31-ig;
- e) elvégzi a megyei területfejlesztési koncepció felülvizsgálatát, valamint a felülvizsgálat alapján a koncepció módosítását;
- f) elvégzi a megyei területfejlesztési program előzetes, közbülső és utólagos értékelését, valamint az előzetes és közbülső értékelés alapján a felülvizsgálatát;
- g) elvégzi a megyei területrendezési terv érvényesítésének értékelését és erről évente tájékoztatást ad a területrendezésért felelős miniszter részére a tárgyévet követő március 31-ig;

Békés Megye Területfejlesztési Programja keretében a teljes tervezés elvét figyelembe véve Európai Unió források, hazai – államháztartásból származó – források valamint a kedvezményezett kör által biztosított egyéb források által finanszírozott projektek valósulhatnak meg. Ennek megfelelően a területfejlesztési program megvalósítása során a 2021-2027 közötti Európai Unió pénzügyi időszak hazai ágazati operatív programjai, illetve területfejlesztési operatív programja által támogatott projektek lebonyolítására is sor kerül. A monitoring rendszer és az indikátor struktúra kialakítása során ezért figyelembe vettük az elmúlt évek EU-s források által társfinanszírozott programjainak megvalósítása során szerzett tapasztalatokat is.

A program eredményességét rögzítő mutatók (indikátorok) körének szakmailag megalapozott meghatározása, az ezekhez kapcsolódó jövőbeli értékek megfelelő rögzítése a sikeres monitoring és értékelési tevékenység alapja.

Az indikátoroknak a vonatkozó szakirodalom szerint az alábbi követelményeket kell teljesíteniük:

- specifikus (megfelelően konkrét és kapcsolódjon ahhoz a célhoz, aminek a mérésére szolgál),
- mérhető (lehetőleg számszerű formában kifejezhető a pontosság követelménye miatt),
- elérhető, reális (reális célértéket kell meghatározni, mely összhangban áll a beavatkozás mértékével, és az indikátor aktuális értéke viszonylag könnyen (pl. statisztikai adatok) megállapítható legyen),
- releváns (releváns a program szempontjából),
- aktuális (aktuálisan mutatja az adott eredmény vagy output állapotát).

A területfejlesztési program eredményeit rögzítő mutatók meghatározása során figyelembe kell venni az alábbi szempontokat:

- az indikátor definiálható (pontosan meghatározható az indikátor tartalma, relevanciája: pl. mérésbe bevontak köre stb.),
- legyen bázisérték (elérhető legyen a mérésnél viszonyítási alapot jelentő kiindulási érték),
- legyen célértéke (a fentieknek megfelelően objektív eszközökkel meghatározható legyen az elvárt érték),
- meghatározható az indikátor forrása/mérésének módja (akkreditált forrásból, jól dokumentált módszertan segítségével gyűjtött adatok álljanak rendelkezésre).

A stratégiai program célrendszere és a prioritások közötti kapcsolatok bemutatásra kerültek. Az egyes prioritásokhoz rendelt eredménymutatók révén így módon lehetővé válik a célok teljesülésének nyomon követése. Ennek megfelelően a program monitoring kiemelt feladatai az alábbiak:

- a területfejlesztési programban meghatározott monitoring és értékelési terv alapján részletes munkaterv készítése;
- az ehhez kapcsolódó éves feladattervek kialakítása;
- a monitoring rendszer szervezeti kereteinek kialakítása;
- az indikátorok aktuális értékének (a terv szerinti gyakorisággal történő) összegyűjtése;
- és rögzítése a monitoring rendszerben;
- rendszeres, tervezett monitoring látogatások lebonyolítása;
- éves monitoring jelentés készítése, amely tartalmazza a programszintű és prioritásszintű indikátorok értékének alakulását;

A program végrehajtásához kapcsolódóan egy időközi és egy utólagos értékelés megvalósítását javasoljuk. (Időközi: 2024-ben, utólagos: 2028-ban). A programszintű és prioritásszintű indikátorok körét, ezek mérésének módszertanát az alábbi táblázat foglalja össze:

10. táblázat: A prioritásokhoz rendelt indikátorok összegző táblázata

Mutató megnevezése	Mutató típusa	Mértékegység	Alap (ERFA/ESZA)	Mid-term célérték	2027-es célérték	Adatforrás	Mérés gyakorisága
Program szintű indikátorok							
Békés megye gazdasági teljesítményének bővülése (GDP)	Hatás indikátor	%	ERFA+ESZA			Irányító Hatóság/KSH	Program zárását követően
A foglalkoztatási ráta (15-64 éves korosztály) növekedése a megyében	Hatás indikátor	%	ERFA+ESZA			Irányító Hatóság/KSH	Program zárását követően
1. prioritás: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében							
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Teremtett új munkahelyek száma	Eredmény indikátor	fő	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Vállalkozások által befektetett forrás mértéke	Eredmény indikátor	Mrd Ft	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
2. prioritás: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések							
Létrejövő új kereskedelmi szálláshelyek száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Fejlesztett turisztikai attrakciók száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente

Teremtett új munkahelyek száma	Eredmény indikátor	fő	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
	3. prioritás: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében						
Épített új kerékpárút hossza	output indikátor	km	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség	Eredmény indikátor	GJ/év	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
	4.prioritás: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében						
Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma	Eredmény indikátor	db	ESZA			Irányító Hatóság	Évente
Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek	output indikátor	m2	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Szociális városrehabilitációba bevont lakosság	Eredmény indikátor	fő	ESZA			Irányító Hatóság	Évente

Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	output indikátor	fő	ESZA			Irányító Hatóság	Évente
5.prioritás: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása							
Vállalkozások által befektetett forrás mértéke	Eredmény indikátor	Mrd Ft	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Fejlesztett vagy felújított utak hossza	output indikátor	km	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Teremtett új munkahelyek száma	Eredmény indikátor	fő	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Létrejövő új kereskedelmi szálláshelyek száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Fejlesztett turisztikai attrakciók száma	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Épített új kerékpárút hossza	output indikátor	km	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma	Eredmény indikátor	db	ERFA+ESZA			Irányító Hatóság	Évente
Energetikai szempontból	Eredmény indikátor	db	ERFA			Irányító Hatóság	Évente

korszerűsített épületek száma							
Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek	output indikátor	m2	ERFA			Irányító Hatóság	Évente
Szociális városrehabilitációba bevont lakosság	Eredmény indikátor	fő	ESZA			Irányító Hatóság	Évente
Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	Eredmény indikátor	fő	ESZA			Irányító Hatóság	Évente

A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM OPERATÍV PROGRAMRÉSZE

Összefoglalás, tervezési háttér

Jelen dokumentumrész a Békés megyében 2021-2027 között végrehajtani tervezett fejlesztések szakmai tartalmát foglalja össze. A következőkben bemutatott prioritások szervesen illeszkednek a Békés Megyei Területfejlesztési Konceptió – Javaslattevési fázis” című dokumentumban bemutatott célrendszerhez. Az ezekhez való kapcsolódást az alábbiakban röviden összefoglaljuk.

A koncepcióban bemutatott jövőkép – „Békés megye agrárhagyományainak megőrzése mellett a kiegyensúlyozott térségfejlesztésre alapozó, a helyben élők számára magas színvonalú életkörülményeket biztosító, nemzetközileg is versenyképes mintatárség” – elérését két átfogó célkitűzés és négy stratégiai cél támogatja.

11. táblázat: A megyei prioritások és a célrendszer kapcsolata

Prioritás neve	Kapcsolódó átfogó cél	Kapcsolódó stratégiai cél
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén; A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése, Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés, A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén	A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése
Prioritás 5: K LH-s járá sok komplex programjainak megvalósítása	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén; A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság	Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járá sokban (KLH)

	dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	
--	---	--

A „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célhoz három stratégiai cél kapcsolódik, ezek a következők: „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, valamint a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”.

Az „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó célhoz illeszkednek a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”, „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, továbbá a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai célok.

A teljes tervezés módszertanát alkalmazva az operatív program fejezetben bemutatott ágazati típusú és területi megközelítésű prioritások a megyei koncepcióban meghatározott célrendszerre építve már konkrét intézkedéseket, és ezekhez kapcsolódó fejlesztési kezdeményezéseket, programokat rögzítenek. Jelen dokumentumrész ugyancsak tartalmazza az egyes prioritások előzetesen kalkulált forráskeretét, valamint a forrásfelhasználás időbeli ütemezésére is javaslatot tesz. A prioritások szakmai tartalma leképezi a megye térstruktúráját is, amennyiben önálló prioritás támogatja a KLH-s járásokban tervezett fejlesztéseket, melyekből a megyében kettő található. Ezzel párhuzamosan további négy prioritás tematikus tartalma alapvetően a megye egészére kiterjed.

A következőkben röviden áttekintjük a megyében támogatás segítségével megvalósítandó programokat, kiemelve ezek közül az Európai Unió támogatásával megvalósuló fejlesztéseket, az egyéb nemzetközi támogatással megvalósuló fejlesztési elképzeléseket és a tisztán hazai támogatású programokat. Ezt követően a tervezett fejlesztési elképzeléseket megyei prioritások szerinti csoportosításban tekintjük át, külön kiemelve az együttműködés keretében megvalósuló fejlesztéseket és a vállalkozások fejlesztési terveit.

1. Támogatás segítségével megvalósítandó programok

1.1. Európai Unió támogatással megvalósuló programok

A 2021-2027 közötti időszak kiemelt megyei célkitűzése a helyi gazdaság dinamizálása, az ehhez kapcsolódó komplex fejlesztési program megvalósításával. E program markáns elemét képezi a 2014-2020-as időszakhoz hasonlóan az üzleti alpinfrastruktúra fejlesztése, a korábban lezajlott hasonló projektekre alapozva. Ez a programcsomag összességében mintegy 5 milliárd forint **forrásigénnyel** kalkulált, ami tartalmazza a TOP Plusz **majdani forráskeretére vonatkozó igényt is**. A kis- és középvállalkozások fejlesztései (telephelyfejlesztés, eszközbeszerzés, know-how- és technológia vásárlása, K+F+I együttműködések, klaszterek fejlesztése, digitális fejlesztések, befektetés ösztönzés stb.) ugyancsak jelentős mértékben járultak hozzá az elmúlt években a megyei gazdaság versenyképességének javulásához. E – jellemzően ágazati programokból támogatott – fejlesztésekre várhatóan a jövőben is lehet építeni, így az ilyen típusú – mintegy 39 milliárd forint **forrásigénnyel** kalkulált – beruházások hangsúlyos elemét képezik jelen operatív programnak is. A munkaerő versenyképességének biztosítása szintén hangsúlyos eleme a következő fejlesztési periódusnak, így a megyei paktum keretében jelentős forrást allokáltunk erre a területre is. A turisztikai ágazat kiemelt szerepet játszik a megye gazdaságában, ennek megfelelően önálló prioritási tengelyt rendeltünk ehhez a szektorhoz. A turisztikai fejlesztések esetében részben ágazati operatív program, részben területi OP támogatásával valósulhatnak meg a szálláshelyek fejlesztését, a helyi turisztikai szolgáltatások minőségének javítását, továbbá a turisztikai attrakciók minőségi fejlesztését célul tűző programok. Ezekre összességében mintegy **24 milliárd** forint **forrásigény** hozzárendelése történt meg, melynek mintegy felét tervezi Békés megye a TOP Pluszból **majdan** rendelkezésre álló keretből finanszírozni. A turisztikai attrakciók, szálláshelyek elérhetőségének biztosítása szintén fontos programelem, melyhez ugyancsak jelentős mértékű **forrásigényt** (mintegy 5 milliárd forintot) rendeltünk.

A 2021-2027 közötti időszakban Békés megyében egy átfogó környezeti infrastruktúra fejlesztési program megvalósítását is tervezzük. Ennek keretében, jelentős mértékű Európai Unió forrás bevonásával vízvédelmi- és vízgazdálkodási beavatkozások (pl. öntözési rendszerek fejlesztése), a hulladékgazdálkodáshoz kapcsolódó fejlesztések valósulhatnak meg, összességében közel 20 milliárd forint **forrásigénnyel**, mely már a tervezett TOP Plusz forrásallokációt is tartalmazza. Az energiahatékonyság javítását, a megújuló energia használatának elterjesztését célzó programelemek, illetve a természeti értékek védelmét, és a biodiverzitás fenntartását célzó elemek is részét képezik ennek a programnak, **több mint 12 milliárd** forintos előzetes **igénnyel**. A megyei közlekedési infrastruktúra (közút, kerékpárút) fejlesztését mintegy **26 milliárd forinttal** kívánjuk elősegíteni, mely összeg az ágazati és területi operatív programok megyei **forrásigényét** is tartalmazza. **E fejlesztések mellett hangsúlyosak a várhatóan ugyancsak Európai Unió forrásból megvalósuló, a megye területét is érintő jelentős, országos projektek (pl. 47-es út gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Békéscsabai repülőtér bővítése és a kombinált logisztikai szolgáltatások fejlesztése).**

Végül, de nem utolsó sorban ki kell emelni a harmadik legfontosabb fejlesztési programot, mely a települési szolgáltatások minőségi fejlesztését, a helyi lakosok életminőségének javítását célozza. E komplex program keretében sor kerül gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztéseinek (pl. bölcsőde- és óvoda fejlesztések) lebonyolítására, emellett egészségügyi- és oktatási infrastruktúra rekonstrukciója, kapcsolódó energiahatékonysági

beruházások is megvalósulnak a tervek szerint összesen közel 27 milliárd forint értékben. A helyi közösségek megerősítését az előzetes elképzelések szerint mintegy 35 milliárd forintos programcsomag támogatja, mely már az ágazati operatív programok és a területi operatív program **forrásigényét** is tartalmazza.

1.2. Egyéb nemzetközi támogatással megvalósuló programok

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója és a területfejlesztési program egyaránt hangsúlyosan kezeli a nemzetközi együttműködések erősítését. Ennek markáns eleme a román-magyar határmenti övezet együttműködésének támogatását célzó Interreg V-A Románia-Magyarország Program. A Békés Megyei Önkormányzat a térségi szereplőkkel közösen számos területen törekszik a szakmai kooperációk mélyítésére, így amennyiben a 2021-2027-es időszakban erre lehetőség lesz, megvalósulhatnak határon átnyúló mobilitás fejlesztését és a szűk keresztmetszetek megszüntetését célzó programok (pl. határátkelőhelyek fejlesztése), egészségügyi szolgáltatások fejlesztését célzó projektek, továbbá környezetvédelmi fejlesztések megvalósítását célzó beavatkozások (pl. vízgazdálkodás stb.).

A Horizon2020 program folytatása, a HorizonEurope illetve más jelentősebb volumenű programok ugyancsak finanszírozási keretet biztosíthatnak a későbbiekben kidolgozott megyei szintű projekteknek.

1.3. Tisztán hazai támogatással megvalósuló programok

Békés Megye Területfejlesztési Programjának egyes elemei – az európai uniós valamint a nemzetközi programok mellett – kapcsolódnak egyes hazai fejlesztési programokhoz is. Ezek egyes tématerületeken ugyancsak finanszírozást biztosíthatnak a megyében megvalósuló fejlesztésekhez.

A helyi vállalkozások versenyképességének javításához járulhat hozzá az Irinyi-terv iparstratégiai támogatási program pályázati rendszere, ahol vissza nem térítendő támogatásban részesülhetnek a cégek. A vállalatok kutatás-fejlesztési együttműködési projektjeihez jelentős forrással járulnak hozzá az NKFIH innovációs és kutatási pályázatai is. A Kiszalud Program pályázatai kiemelten turisztikai szektor szereplőit támogatják, így például az e program részeként elindított Kiszalud Szálláshelyfejlesztési Konstrukció 2030-ig tartó futamideje alatt összesen 300 milliárd forintos keret teszi lehetővé a szálláshelyek minőségi megújulását, szintlépését.

A helyi foglalkoztatási problémák megoldásában, a kapcsolódó szociális feszültségek orvoslásában a Közfoglalkoztatási program egyes elemei jelentenek megoldást. A városok, kistélepülések, falvak helyi jelentőségű fejlesztéseit a Magyar Falu Program, valamint a Modern Városok Program támogatja.

A közösségi szerveződések, a helyi kulturális szereplők programjait támogató EU-s forrásokat jól kiegészítik a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítségét és a helyi közösségek támogatását, megerősítését célzó olyan hazai programok, mint a Nemzeti Együttműködési Alap, a Nemzeti Kulturális Alap, vagy éppen az OFA Nonprofit Kft. pályázatai.

2. A tervezett fejlesztési elképzelések megyei prioritások szerinti csoportosításban

2.1. Prioritás: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében

2.1.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

12. táblázat: Az 1. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája

Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés:
A prioritás a „PO1 Intelligensebb Európa” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik, mely az innovatív és intelligens gazdasági átalakulást támogatja.
Kapcsolódó specifikus célok:
Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés A célkitűzés keretében a közlekedési kapcsolatok fejlesztése (47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása, Békéscsabai repülőtér és a kombinált logisztikai szolgáltatások fejlesztése), a megye adottságait figyelembe véve a gazdasági centrumterületek, térségi versenyképességének javítása a cél. Ehhez nélkülözhetetlen a helyi vállalkozások felkészítése a 21. századi kihívásokra, hiszen a digitális technológiák elterjedésével a gazdasági élet egésze átalakul. A termelésben új módszerek, innovációk jelennek meg, melyek adaptálása nélkülözhetetlen a piaci érvényesüléshez. Az ipar 4.0 által fémjelzett, a településfejlesztés kapcsán az „okos város” valamint „okos falu” hálózatok kiépülésében is tetten érhető folyamatok mentén hatékonyabbá tehető a termelés, az egyes alvállalkozók új módon kapcsolódhatnak a beszállítói láncokba. Javítani szükséges a megyében működő kis- és középvállalkozások digitális ellátottságát, innovációs potenciálját, ennek érdekében többek között támogatandó a járásközpont településeken és vonzáskörzetükben működő cégek hálózatba szerveződése, technológiai színvonaluk javítása. Középtávon ugyancsak a K+F kapacitások erősödéséhez járul hozzá a helyi erőforrásokra támaszkodó, megye határokon átnyúló térségi innovációs intézményrendszer megteremtése. Továbbá a prioritás keretében javítani kell az agrárgazdaság versenyképességét.
Területi relevancia:

Békéscsaba, Békés és Gyula a megye gazdasági centrumterülete. Emellett fontos termelési központok az iparosodott járásközpont települések, és ezek közvetlen vonzáskörzete (Orosháza, Szarvas, Gyomaendrőd, Szeghalom várostérségek). Jelen prioritás 1.3. és 1.4. intézkedései kiemelten ezekre a területekre fókuszálnak, míg az 1.1, 1.2, illetve az 1.5, 1.7 és 1.8 intézkedések a megye egész területén relevánsak, a KLH-s járások kivételével. Az 1.6 intézkedés, mely a megyei paktumok szakmai megvalósítását is támogatja a megye teljes területén releváns.

2.1.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

A prioritás keretében tervezett fejlesztési programok jelentős mértékben támaszkodnak Európai Unió forrásokra. A prioritás kiemelt fejlesztési kezdeményezése a részben hazai, részben Európai Unió ágazati forrásból finanszírozott kis- és középvállalkozások fejlesztési program, melynek keretében a vállalkozások technológiai hátterének fejlesztésére, közvetlen működési környezetük modernizálására nyílik lehetőség. A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével. A vállalkozások közötti együttműködések erősíti az ugyancsak elsősorban ágazati forrásból finanszírozott két fejlesztési kezdeményezés (Klaszter menedzsment szervezetek megerősítése, Klaszter tag szervezetek közös beruházásai), mely ugyancsak a megye gazdasági centrumterületein működő cégeket tekinti elsődleges kedvezményezettjének.

Az ipari parkok, **ipari területek** és inkubátorházak fejlesztési programja kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre fókuszál, a KLH-s járások kivételével. A program elsődleges kedvezményezettjei **ipari parkokat, inkubátorházakat működtető önkormányzati, vagy magán vállalkozások, önkormányzatok, továbbá ipari területeket fejleszteni szándékozó szervezetek (pl. önkormányzatok)**. Békés megye gazdaságának versenyképességét jelentős mértékben javítja a helyi vállalkozások erősödő K+F potenciálja. A megye gazdasági centrumterületeiben működő cégek ilyen típusú együttműködéseit, a megyei K+F intézményrendszer megalapozását támogatja a „Megyei K+F intézményhálózat fejlesztése”, valamint a „K+F+I együttműködések támogatása” fejlesztési kezdeményezés, melyeket elsősorban ágazati forrásból kívánunk finanszírozni. A helyi vállalkozások felkészülését a 21. század digitális kihívásaira (pl. homework elterjedése stb.) a „A digitális technológiák magas szintű hasznosítását célzó program” kezdeményezéssel kívánjuk támogatni.

A koronavírus járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai egyértelművé tették, hogy mind munkáltatói, mind pedig munkavállalói oldalról fel kell készülni az új és váratlan kihívásokra. „A kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok” elsődleges célja olyan térségi szintű, **célcsoport specifikus (pl. fiatalok)** foglalkoztatási együttműködések kialakítása, ahol a megyei szereplők közösen járulhatnak hozzá a foglalkoztatási helyzet javításához, többek között **a rugalmas foglalkoztatási formák térnyerésének támogatásával**. Ugyancsak a gazdaság dinamizálását támogatja a gazdasági centrumterületekre fókuszáló „Kis- és középvállalkozások piacra jutását segítő tanácsadói program”, míg az „Agrárcégek technológiai fejlesztését célzó program” a mezőgazdasági vállalkozások technológiai fejlesztéséhez járul hozzá. Utóbbi két kezdeményezést elsősorban ágazati forrásból, míg a foglalkoztatási programot (és így a megyei paktumot) ágazati operatív program és területi operatív program forrásaiból kívánjuk megvalósítani.

2.1.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

A prioritás keretében a vállalkozások közötti hálózatos együttműködést erősítő programok (Klaszter menedzsment szervezetek megerősítése, Klaszter tag szervezetek közös beruházásai) megvalósításában nem csupán a helyi cégeknek, de az üzleti környezetet jelentős mértékben alakító önkormányzatoknak is szerepe lehet. Támogatásuk, kezdeményező hozzáállásuk erősítheti a vállalkozások együttműködési hajlandóságát, hozzájárulhat új klaszterek kialakításához. Ezek a partnerségi együttműködések kiterjedhetnek a járásközpontokban, illetve a megye gazdasági centrum térségében működő cégekre és önkormányzatokra, indokolt esetben a KLH-s járások területét is bevonva. Az együttműködéseknek partnerségi megállapodás, a közös beruházások esetében együttműködési megállapodás ad formális keretet.

A megyei kutatás-fejlesztési intézményrendszer kialakítása, megerősítése („Megyei K+F intézményhálózat fejlesztése”, K+F+I együttműködések támogatása) nem lehetséges a helyi önkormányzatok aktív közreműködése nélkül. A kereskedelmi és iparkamara közreműködésével ugyanis a helyi döntéshozók olyan üzleti környezetet teremthetnek településükön, ami kedvezően befolyásolhatja a cégek kutatás-fejlesztési tevékenységét is. Az önkormányzatokkal partnerségben szervezett workshopok, fórumok, vagy a helyi inkubátorházak által nyújtott szolgáltatások minőségének fejlesztése egyaránt részét képezheti egy ilyen kezdeményezésnek.

A helyi foglalkoztatási helyzet javításához járulhatnak hozzá a kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok. A kormányhivatalok foglalkoztatási szakemberei, helyi- és megyei önkormányzatok a vállalkozásokkal közösen határozhatják meg azokat a kulcsterületeket, ahol ilyen együttműködési programok lebonyolítására van szükség. Az ilyen képzési programok a megye egész területére kiterjedhetnek, ide értve a KLH-s járásokat is.

2.1.4. A vállalkozások fejlesztési tervei

A pandémiás helyzet kedvezőtlen gazdasági hatásai miatt rövidtávon a helyi vállalkozások működési környezetének stabilizálása, illetve a gazdaság dinamizálása a cél. Ennek érdekében a helyi gazdasági szereplők a munkahelyek megtartását, lehetőség szerint új munkahelyek megőrzését tekintik prioritásnak a következő időszakban. Az ilyen típusú beruházások elsősorban a megyei kulcságazatokban (feldolgozóipar, élelmiszeripar, gépgyártás, szolgáltatási szektor) jelentenek technológia-fejlesztési, telephelyfejlesztési- és infrastruktúra bővítési projekteket.

A helyi cégek esetében a hálózatos együttműködések, a nemzetközi kapcsolatok bővítése, új piacok szerzése jelenthet még kitörési pontot, ennek érdekében a klaszterek megerősítése, adott esetben közös beruházások tervezése és megvalósítása szerepel a hosszútávú vállalati tervek között.

A fent bemutatott fejlesztési elképzelések a megye egész területét érinthetik, és egyértelműen kapcsolódnak a prioritás esetében nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” célkitűzéshez.

13. táblázat: Az 1. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében								
Sorszám:	Intézkedés és fejlesztési kezdeményezés (program) megnevezése	Fejlesztési kezdeményezés, program területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Fejlesztési kezdeményezés, program ütemezése	Fejlesztési kezdeményezés, program költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai stb.)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Fejlesztési kezdeményezés, programhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló fejlesztési kezdeményezés, program (igen/nem)
1. intézkedés: Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére										
1.1.	Kis- és középvállalkozások fejlesztési programja	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások	2021-2027	19 000	EU-s és hazai forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db); Teremtett új munkahelyek száma (fő)	nem
2. intézkedés: A vállalkozások közötti együttműködések erősítése										
2.1.	Klaszter menedzsment szervezetek megerősítése	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások, kamarák, helyi önkormányzatok	2021-2027	1 500	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen

2.2.	Klaszter tag szervezetek közös beruházásai	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások, kamarák, helyi önkormányzatok	2021-2027	4 000	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
3. intézkedés: Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése										
3.1.	Ipari parkok, ipari területek és inkubátorházak fejlesztési programja	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Ipari parkokat, inkubátorházakat működtető önkormányzati vagy magánvállalkozások, önkormányzatok	Helyi vállalkozások, helyi önkormányzatok	2021-2027	4 200	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
4. intézkedés: K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása										
4.1.	Megyei K+F intézményhálózat fejlesztése	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, kutatóhelyek, kereskedelmi- és iparkamara	Helyi vállalkozások, kamarák, felsőoktatási intézmények, kutatóhelyek	2021-2027	500	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen

4.2.	K+F+I együttműködések támogatása	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, kutatóhelyek	Helyi vállalkozások, kamarák, felsőoktatási intézmények, kutatóhelyek	2021-2027	3 000	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
5. intézkedés: Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása										
5.1.	A digitális technológiák magas szintű hasznosítását célzó program	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások, kamarák	2021-2027	3 000	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	nem
6. intézkedés: Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása										
6.1.	A kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, helyi- és megyei önkormányzatok	Helyi vállalkozások, kamarák, helyi- és megyei önkormányzatok	2021-2027	7 000	EU-s forrás	P01 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db); Teremtett új munkahelyek száma (fő)	igen
7. intézkedés: Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése										

7.1.	Kis- és közép vállalkozások piacra jutását segítő tanácsadói program	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások, kamarák	2021-2027	4 000	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	igen
8. intézkedés: A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása										
8.1.	Agrárcégek technológiai fejlesztését célzó program	A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és közép vállalkozások, őstermelők	Helyi vállalkozások,	2021-2027	2 500	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	nem

14. táblázat: Az 1. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. intézkedés: Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére	11 000	8 000	19 000
2. intézkedés: A vállalkozások közötti együttműködések erősítése	3 500	2 000	5 500
3. intézkedés: Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése	3 000	1 200	4 200
4. intézkedés: K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása	2 000	1 500	3 500
5. intézkedés: Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása	2 000	1 000	3 000
6. intézkedés: Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása	4 500	2 500	7 000
7. intézkedés: Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése	2 500	1 500	4 000
8. intézkedés: A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása	1 500	1 000	2 500
Összesen:	30 000	18 700	48 700

2.2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések

2.2.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

15. táblázat: A 2. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája

Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés:
A prioritás a „PO1 Intelligensebb Európa” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik, mely az innovatív és intelligens gazdasági átalakulást támogatja.
Kapcsolódó specifikus célok:
Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés A megye turisztikai attrakciói napjainkban elsősorban a belföldi turistákat vonzzák. Éppen ezért már rövidtávon is kiemelt feladat a megyei turisztikai ágazat nemzetközi vonzerejének javítása, az ismertség növelése, a szektorra jellemző területi koncentráció oldása. Célkitűzés továbbá a természeti, gasztronómiai és kulturális adottságokra épülő turizmus infrastrukturális hátterének fejlesztése, adott esetben határon átnyúló együttműködések keretében.
Területi relevancia:
A prioritás intézkedései Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.

2.2.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

Békés megye turisztikai ágazata térben koncentrált, vendégköre kiemelten a hazai turistákból áll. A prioritás keretében végrehajtott fejlesztések területileg kiegyensúlyozott módon járulnak hozzá az ágazati szereplők által nyújtott szolgáltatások minőségének javításához, egyúttal lehetővé teszik a vidéki attrakciók bevonását a megyei turisztikai portfólióba. A prioritás intézkedései keretében megvalósuló programok elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével. A prioritás által támogatott programelemeket jellemzően kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, **egyes esetekben helyi önkormányzatok** valósíthatják meg.

A helyi turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítése kiemelt érdeke a szektorban működő vállalkozásoknak, szervezeteknek. Az elsősorban szektorális operatív programból támogatott „Ágazati együttműködések támogató program” keretében erre nyílik a jövőben lehetőség, **helyi önkormányzatok**, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil

szervezetek bevonásával. A „Helyi turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások minőségi fejlesztése” kezdeményezés keretében olyan turisztikai szolgáltatás elemek minőségi fejlesztésére van lehetőség, melyek valamilyen attrakcióhoz jól beazonosíthatóan köthetők (pl. turisztikai marketing, promóciós kampány stb.), ugyanakkor újdonság tartalmuk egyértelmű. A kezdeményezést elsősorban területi operatív program forráskerete terhére kívánjuk megvalósítani, kiegészítve hazai forrással (pl. Kisfaludy Program).

Az „Infrastrukturális kapacitások minőségi fejlesztését támogató program” elsősorban jelentősebb turisztikai attrakciók minőségi fejlesztését teszi lehetővé. A nagyobb volumenű projektek (pl. Békéscsaba, Gyula térségében) részben ágazati, részben megyei forráskeretből valósulhatnak meg. Jól illeszkedik a turisztikai szolgáltatások és az attrakciók fejlesztéséhez a „Szálláshely fejlesztési program”, mely szálláshelyek minőségi fejlesztését támogatja, kiemelten a turisztikai attrakciók vonzáskörzetében. Az elsősorban ágazati operatív programból finanszírozott kezdeményezés keretében indokolt esetben – jelentős kapacitáshiány – a szálláshelyek mennyiségi fejlesztésére is lehetőség nyílik.

A megyei turisztikai szolgáltatásokhoz, a helyi attrakciókhoz való jobb hozzáférést kívánja támogatni a „Kerékpárút fejlesztési program”, valamint a „Digitális hozzáférés minőségi javítását támogató program”. Mindkettő esetében finanszírozási oldalról markánsan jelennek meg a területi operatív program forrásai.

2.2.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

A turisztikai ágazat sikeres működése a szálláshelyeknek és attrakcióknak otthont adó települések érdeke is. Éppen ezért az „Ágazati együttműködések támogató program” lebonyolítása csak akkor hozhat hosszú távú eredményeket, ha az önkormányzatok együttműködve a kedvezményezett kis- és középvállalkozásokkal, egyéni vállalkozásokkal, civil szervezetekkel aktívan részt vesznek a stratégiai célok meghatározásában, az együttműködések által végzett tevékenységek kidolgozásában.

2.2.4. A vállalkozások fejlesztési tervei

A turisztikai ágazat kifejezetten nehéz helyzetbe került a koronavírus járványt kezelő intézkedések (éttermek bezárása, utazási korlátozások stb.) miatt. Ez részben azt is jelentette, hogy a szektor vállalkozásai közül több tönkrement, illetve éttermek, panziók zártak be. Az ágazatban működő szolgáltatók, felkészülve az ismét megugró keresletre elsősorban az attrakciók minőségi fejlesztését tűzték ki célul, és a későbbiekben – a gazdasági klíma stabilizálódását követően – kerülhet sor nagyobb volumenű szálláshely fejlesztési projektek, és infrastrukturális beruházások lebonyolítására.

A fent bemutatott fejlesztési elképzelések a megye egész területét érinthetik, és egyértelműen kapcsolódnak a prioritás esetében nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” célkitűzéshez.

16. táblázat: A 2. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések								
Sorszám:	Intézkedés és fejlesztési kezdeményezés és (program) megnevezése	Fejlesztési kezdeményezés, program területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Fejlesztési kezdeményezés, program ütemezése	Fejlesztési kezdeményezés, program költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai stb.)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Fejlesztési kezdeményezéshez, programhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló fejlesztési kezdeményezés, program (igen/nem)
1. intézkedés: A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése										
1.1.	Ágazati együttműködéseket támogató program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások, TDM szervezetek, helyi önkormányzatok	2021-2027	3 000	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	igen
2. intézkedés: Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása										
2.1.	Helyi turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások minőségi fejlesztése	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások, helyi önkormányzatok	2021-2027	6 000	EU-s és hazai forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	Nem
3. intézkedés: A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése										
3.1.	Infrastrukturális kapacitások minőségi	A program elemei Békés megye egész	Kis- és középvállalkozások, egyéni	Helyi vállalkozások,	2021-2027	6 000	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő	Nem

	fejlesztését támogató program	területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok						vállalkozások száma (db);	
4. intézkedés: Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése										
4.1.	Szálláshely fejlesztési program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és közép-vállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek	Helyi vállalkozások,	2021-2027	5 000	EU-s és hazai forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	Nem
5. intézkedés: A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása										
5.1.	Kerékpárút fejlesztési program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és közép-vállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek	Helyi vállalkozások,	2021-2027	4 000	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Fejlesztett turisztikai attrakciók száma (db)	Nem
5.2.	Digitális hozzáférés minőségi javítását támogató program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Kis- és közép-vállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek	Helyi vállalkozások,	2021-2027	1 000	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Fejlesztett turisztikai attrakciók száma (db)	Nem

17. táblázat: A 2. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. intézkedés: A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése	2 000	1 000	3 000
2. intézkedés: Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása	4 000	2 000	6 000
3. intézkedés: A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése	4 000	2 000	6 000
4. intézkedés: Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése	3 500	1 500	5 000
5. intézkedés: A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása	4 000	1 000	5 000
Összesen:	17 500	7 500	25 000

2.3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében

2.3.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

18. táblázat: A 3. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája

Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés:
A prioritás illeszkedik a „PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, valamint „PO3 Összekapcsoltabb Európa” EU-s szakpolitikai célkitűzésekhez. Előbbi az energetikai átállást, a körforgásos gazdaságot, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és a kockázatkezelést támogatja, míg utóbbi a mobilitást és az IKT-összekapcsoltság fejlesztését.
Kapcsolódó specifikus célok:
Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés A célkitűzés keretében a közlekedési kapcsolatok fejlesztése (pl. 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése adott esetben új nyomvonalon, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása, Békéscsabai repülőtér további fejlesztése,), a megye adottságait figyelembe véve a gazdasági centrumterületek, térségi versenyképességének javítása a cél. Ehhez nélkülözhetetlen a helyi vállalkozások felkészítése a 21. századi kihívásokra, hiszen a digitális technológiák elterjedésével a gazdasági élet egésze átalakul. A termelésben új módszerek, innovációk jelennek meg, melyek adaptálása nélkülözhetetlen a piaci érvényesüléshez. Az ipar 4.0 által fémjelzett, a településfejlesztés kapcsán az „okos város” valamint „okos falu” hálózatok kiépülésében is tetten érhető folyamatok mentén hatékonyabbá tehető a termelés, az egyes alvállalkozók új módon kapcsolódhatnak a beszállítói láncokba. Javítani szükséges a megyében működő kis- és középvállalkozások digitális ellátottságát, innovációs potenciálját, ennek érdekében többek között támogatandó a járásközpont településeken és vonzáskörzetükben működő cégek hálózatba szerveződése, technológiai színvonaluk javítása. Középtávon ugyancsak a K+F kapacitások erősödéséhez járul hozzá a helyi erőforrásokra támaszkodó térségi innovációs intézményrendszer megteremtése. Továbbá a prioritás keretében javítani kell az agrárgazdaság versenyképességét. A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése Békés megyében ezek mellett kiemelt problémát jelent az ár- és belvízvédelmi kockázat, aszályos időszakban pedig az öntözés megfelelő biztosítása. A vízbázis megfelelő minőségét a talajba jutó szennyvíz is jelentős mértékben rontja. A megyében emellett a talajvíz szennyezettsége, a szennyvízelvezetés alacsony aránya is jellemző. Mindezek miatt, összhangban a helyzetfeltárásban leírtakkal cél a szélsőséges időjárás hatásainak mérséklése, a megfelelő vízminőség biztosítása. Ennek érdekében a vízkészletek kiegyensúlyozott

hasznosítása, a vízveszteség csökkentése érdekében feladat az öntözési infrastruktúra és amennyiben szükséges a vízközmű rendszerek fejlesztése, a megfelelő vízminőség biztosítása, **az aszályhoz kapcsolódó környezeti kockázatok csökkentése érdekében innovatív megoldások elterjesztésének ösztönzése**. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése érdekében kiemelt célkitűzés a környezetbarát technológiák alkalmazásának támogatása, többek között a hulladékgazdálkodás és hulladékfeldolgozás területén. **A célkitűzés keretében fontos elem az erdők védelme, és általában a talajminőség megóvása is.**

Az „okos technológiák” megjelenésével és egyre szélesebb körű elterjedésével mind a városokban, **mind pedig a térségközpont településekhez kapcsolódó** vidéki térségekben lehetővé válik a helyi adottságoknak megfelelő megújuló energiák hasznosítása a saját fogyasztási célú, egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelésben.

Békés megye természeti értékeinek védelme, külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése, a biológiai sokféleség fenntartása ugyancsak hangsúlyos eleme jelen stratégiai célkitűzésnek.

- **A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése**

Amint az az átfogó célok megfogalmazásakor rögzítésre került, a megye kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatainak megállításához elengedhetetlen a megye népességmegtartó és népességvonzó képességének javítása. Ennek számos eleme közül e cél meghatározásakor a tágabban értelmezett, helyi, minőségi szolgáltatások elérhetőségére koncentrálunk.

A térségi és helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztése révén a közúti- és vasúti elérhetőség fejlesztése mind a megye egésze, mind a települések, mind pedig egyes szolgáltatások megközelíthetőségének javítása szempontjából kiemelt fontosságú.

Nagymértékben hozzájárulhat a megye vonzerejének javításához a helyi és térségi közszolgáltatások fejlesztése. A korábban megvalósult fejlesztéseket – melyek mind a szolgáltatások minőségét, mind az üzemeltetés környezeti, pénzügyi fenntarthatóságának növelését érinthetik – folytatni szükséges a meglévő igényeknek megfelelően.

Területi relevancia:

A prioritás intézkedései Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.

2.3.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

Békés megye kiemelt természeti értéke vízbázisa, melynek védelme hangsúlyos szerepet kap a jövőben. A helyzetértékelésben leírtakkal összhangban a prioritás keretében a természeti értékek védelme, a klímaváltozás negatív hatásainak csökkentése **(pl. aszálykár)**, a megújuló energia hasznosítási lehetőségeinek bővítése ugyancsak elsődleges feladat. A prioritás intézkedései keretében megvalósuló programok elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.

A többek között a 2000 fő lakos alatti településeken is megvalósuló vízgazdálkodással kapcsolatos **programok** lebonyolítását támogató „Szennyvízhálózat és az ivóvíz infrastruktúra korszerűsítését

célzó program”, valamint a „A vízveszteség csökkentését célzó fejlesztési program” – **ennek részeként többek között vízkárt és aszálykárt csökkentő projektek, csapadékvíz elvezetését, illetve hasznosítását célzó beavatkozások** – megvalósítását ágazati forrásokból és kisebb részben a területi operatív program forrásaiból tervezzük. Mindkét kezdeményezés esetében a kedvezményezettek önkormányzatok, és önkormányzati tulajdonú cégek lehetnek.

A hulladékgazdálkodás infrastrukturális feltételeit hivatott javítani „A körforgásos gazdaságra való átállást támogató program”, melynek megvalósítását ágazati források és kisebb részben a területi operatív program forrásai fedezhetik. A kezdeményezés esetében a kedvezményezetti kör önkormányzatokból, és önkormányzati tulajdonú cégekből állhat, akik magánvállalkozásokat is bevonhatnak partnerként. A nem fosszilis, megújuló energiák hasznosítását célzó, a saját fogyasztás kielégítését, valamint az egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelést célzó projektek, **és kapcsolódó szemléletformáló tevékenységek** megvalósítására nyílik lehetőség az „Egyéni és közösségi szintű energiatermelést segítő program” keretében, melynek önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások lehetnek a kedvezményezettjei és ágazati forrásokból valósulhat meg.

Napjaink egyik meghatározó környezeti problémája az éghajlatváltozás és ennek természetre gyakorolt kedvezőtlen hatása. A „Biodiverzitás erősítését célzó kezdeményezések” program keretében végrehajtott projektek **(pl erdősítés stb.)** ezekre a kihívásokra kísérelnek meg választ adni. A program kedvezményezettjei önkormányzatok, nemzeti parkok, civil szervezetek lehetnek.

A térségi kohézió erősítésében, a periferiális területek népességmegtartó erejének megőrzésében fontos szerepet játszik a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. Az „Önkormányzati utak és kapcsolódó infrastrukturális elemek fejlesztése”, valamint az „A közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatához kapcsolódó szakaszok fejlesztése” kezdeményezések keretében a még hiányzó szakaszok útszakaszok pótlására, minőségi fejlesztésére, **indokolt esetben felújítására**, valamint a közösségi közlekedés fejlesztése kapcsán az e-mobilitást támogató projektek megvalósítására nyílik lehetőség. Kedvezményezettek elsősorban önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, illetve a Magyar Közút Zrt. lehetnek.

2.3.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

A környezeti infrastruktúra minőségi fejlesztését célzó programok érintik a vonalas infrastruktúra fejlesztését, az energiahatékonyság problémakörét és a természeti értékek védelmét. Ezek részben, vagy egészben önkormányzati hatáskörbe is tartozó tématerületek, így például a „Szennyvízhálózat és az ivóvíz infrastruktúra korszerűsítését célzó program”, vagy „A vízveszteség csökkentését célzó fejlesztési program” előkészítése és kidolgozása nem lehetséges önkormányzati szerepvállalás nélkül. „A körforgásos gazdaságra való átállást támogató program” a hulladékkezelés és –feldolgozás kapcsán érint önkormányzati hatásköröket. A lebonyolítás során a helyi önkormányzatok és a hulladékgyűjtést végző cég közötti együttműködés a hulladékhasznosítási rendszer alapját képezi.

A „Biodiverzitás erősítését célzó kezdeményezések” program keretében megvalósuló, a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló projektek előkészítésében kiemelt szerep jut a védett természeti értékeket területükön tudó önkormányzatoknak. Az „Önkormányzati utak és kapcsolódó infrastrukturális elemek fejlesztése”, valamint a „A közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatahoz kapcsolódó szakaszok fejlesztése” programok esetében a közlekedésfejlesztési projekteket lebonyolító önkormányzatok az illetékes kormányhivatalokkal együttműködve, adott esetben a Magyar Közút Zrt.-vel partnerségben dolgoznak.

2.3.4. A vállalkozások fejlesztési tervei

Az energiahatékonyság biztosítása, a független energiagazdálkodás lehetőségeinek megteremtése hozzájárul a vállalkozások versenyképességének javításához. A helyi cégek esetében éppen ezért ágazattól függetlenül kiemelt prioritást jelent a megújuló energia hasznosítására, **-tárolására** és hatékony energiatermelésre irányuló projektek lebonyolítása.

A fent bemutatott fejlesztési elképzelések a megye egész területét érinthetik, és egyértelműen kapcsolódnak a prioritás esetében nevesített specifikus célkitűzésekhez.

19. táblázat: A 3. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében								
Sorszám:	Intézkedés és fejlesztési kezdeményezés (program) megnevezése	Fejlesztési kezdeményezés, program területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Fejlesztési kezdeményezés, program ütemezése	Fejlesztési kezdeményezés, program költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai stb.)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Fejlesztési kezdeményezéshez, programhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló fejlesztési kezdeményezés, program (igen/nem)
1. intézkedés: Vízvédelmi beavatkozások										
1.1.	Szennyvízhálózat és az ivóvíz infrastruktúra korszerűsítést célzó program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek		2021-2027	6 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen
1.2.	A vízvesztés csökkentését célzó fejlesztési program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek		2021-2027	3 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen
2. intézkedés: Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése										

2.1.	A körforgásos gazdaságra való átállást támogató program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek		2021-2027	11 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen
3. intézkedés: Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok										
3.1.	Egyéni és közösségi szintű energiatermelést segítő program	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások		2021-2027	6 500	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	nem
4. intézkedés: Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása										
4.1.	Biodiverzitás erősítését célzó kezdeményezések	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, nemzeti parkok, civil szervezetek		2021-2027	5 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen
5. intézkedés: Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések										

5.1.	Önkormányzati utak és kapcsolódó infrastruktúrális elemek fejlesztése	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, Magyar Közút Zrt.		2021-2027	12 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	nem
6. intézkedés: Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás										
6.1.	A közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatához kapcsolódó szakaszok fejlesztése	A program elemei Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek,		2021-2027	10 000	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcsoltabb Európa”	Épített új kerékpárút hossza (km)	igen

20. táblázat: A 3. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. intézkedés: Vízvédelmi beavatkozások	5 500	3 500	9 000
2. intézkedés: Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése	6 500	4 500	11 000
3. intézkedés: Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok	4 500	2 000	6 500
4. intézkedés: Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása	3 500	1 500	5 000
5. intézkedés: Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések	8 000	4 000	12 000
6. intézkedés: Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás	7 000	3 000	10 000
Összesen:	35 000	18 500	53 500

2.4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében

2.4.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

21. táblázat: A 4. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája

Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés:
A prioritástengely települési infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztési elemei a „PO5 A polgárokhöz közelebb álló Európa” és a „PO2 Zöldebb, karbonszegény Európa”, míg a szociális rehabilitációs és ESZA típusú fejlesztések a „PO4 Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása” szakpolitikai célkitűzéshez illeszkednek. Míg a települési infrastruktúrához kapcsolódó beruházások közül az energetikai célú fejlesztések inkább a zöldebb Európa létrehozását támogatják, a különböző szolgáltatásfejlesztési elemek a városi és vidéki emberek életének és életvitelének megkönnyítéséhez járulnak hozzá. A hátrányos helyzetű embereket és a helyi közösségek összetartását erősítő ESZA típusú fejlesztések révén a prioritás a szociálisabb Európa létrehozását is elősegíti.
Kapcsolódó specifikus célok:
• A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése Acélkitűzés kapcsán a stratégiai programban kiemelésre került, hogy – kapcsolódva az 1. átfogó célhoz – a megye kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatainak megállításához elengedhetetlen a megye népességmegtartó és népességvonzó képességének javítása. Ennek egyik fontos eleme a helyi, minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése. A specifikus cél meghatározásakor és magyarázatok a program megemlíti a közlekedési infrastruktúra, a gyermekjóléti, oktatási, munkába állást segítő, egészségügyi és szociális szolgáltatások fejlesztését, az energiahatékonysági és megújuló energia-felhasználást elősegítő fejlesztéseket. Hangsúlyt helyez a településkép megőrzése mellett a települési környezet fejlesztésére és a leromlott városi területek rehabilitálására, továbbá a helyi közösségeket érintő, társadalmi felzárkóztatást segítő programok támogatására is az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével.
Területi relevancia:
Figyelembe véve, hogy a prioritás intézkedései a megye valamennyi területét érinthetik, a KLH-s járások kivételével, a fejlesztések hozzájárulhatnak a területi kohézió erősödéséhez és a jelenleg egyes területeken tapasztalható szolgáltatási hiányok mérsékléséhez. Egyes, a prioritás keretei között azonosított fejlesztések alapvetően a városi jogállású településekre koncentrálnak (6.1 Szociális városrehabilitációs akciók, valamint 7.1 Városfejlesztési akciókhoz kapcsolódó ESZA típusú programok).

2.4.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

A minőségi helyi szolgáltatások elérhetősége nagymértékben képes hozzájárulni a megye népességmegtartó erejének növekedéséhez. Békés megyében ennek különösen nagy jelentősége van, figyelembe véve, hogy a népesség az országos átlagnál jelentősebb mértékben fogy és ez a folyamat gyakorlatilag minden települést érint. A tervezett fejlesztések széles körűen értelmezik a helyi szolgáltatások körét, érintve az elérhetőséget, a humán szolgáltatásokat, a települési közösségi területeket és közterületeket, az önkormányzati intézményrendszert, valamint a városrehabilitáció lehetséges formáit. A prioritás keretei között támogatott fejlesztések a KLH-s térségek kivételével a megye egész területén megvalósíthatóak lesznek. A projektek kedvezményezettjei körét alapvetően a települési önkormányzatok és az általuk tulajdonolt cégek alkotják, de a megvalósításban, sok esetben széles körű partnerségen alapuló konzorciumok is részt vehetnek. A prioritás 7 intézkedéséhez 11 fejlesztési kezdeményezés kapcsolódik.

Az első programcsomag a gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztését célozza beleértve a gyermekjóléti, bölcsődei és óvoda fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak a lakosság, kiemelten a nők, valamint a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának javulásához. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A fejlesztések az épület mellett annak környezetét is érinthetik. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése esetében az egészségügyi alapellátás, háziorvosi és házi gyermekorvosi rendelők – **valamint adott esetben praxis közösségek által fenntartott infrastruktúra, továbbá szakorvosi rendelők, orvosi ügyelet**ek – fejlesztése mellett a járóbeteg és fekvőbeteg szakellátás fejlesztése is megjelenik. A megyében az alapellátás és az alapellátási ügyelet többnyire megfelelően működik, de a speciális ellátási formák sokszor nehezen érhetőek el. A szolgáltatások elérhetősége szempontjából sokszor a hátrányosabb helyzetű települések vannak kedvezőtlenebb helyzetben, melyeken belül az idős és beteg, az ellátásokra leginkább igényt tartó lakosság nagyobb arányban van jelen. A szolgáltatások elérhetőségének, minőségének javulása hozzájárul a térség lakosságmegtartó erejének növekedéséhez. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

A szociális ellátórendszer fejlesztése érinti a szociális alapszolgáltatások és speciális ellátások körét, melyek elérhetősége javult az elmúlt években, de az infrastrukturális adottságok fejlesztésére egyes területeken továbbra is szükség van. Békés megye esetében a kapcsolódó beruházások tervezésekor fontos figyelembe venni, hogy az ellátásokra legjobban rászoruló lakosság a leginkább hátrányos területeken van jelen magasabb arányban. Mindezt figyelembe véve, törekedni szükséges arra, hogy a fejlesztések révén a kihívásoknak megfelelő színvonalú és struktúrájú ellátó rendszer alakulhasson ki. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. Az oktatási

infrastruktúra fejlesztése során egyrészt biztosítani szükséges az alapfokú ellátás elérhetőségének javítását. Az óvodákról, melyeknek a felnőtt lakosság munkavégzési lehetőségének szempontjából is nagy jelentősége van, a korábbi fejlesztési csomag esetében már szót ejtettünk. Az alapfokú oktatási intézmények elérhetősége ugyanígy fontos, ugyanakkor látni kell, hogy a legkisebb települések esetében az iskola fenntartása több szempontból is problémás. Az elérhetőség mellett az oktatási intézmények infrastrukturális feltételeinek javítására is szükség van. A középfokú szakképzés területén a helyi munkaerő-piaci igények szerinti képzési struktúra kialakítása lényeges feladat, melynek során a kisebb területi igényeket és az elérhetőséget is figyelembe kell venni. A megyei felsőoktatás esetében törekedni szükséges a képzési kínálat versenyképességének növelésére. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. Az önkormányzati tulajdonú épületek energiahatékonysági beruházásai során kiemelt cél a környezetterhelés csökkentése, az intézmények energiafelhasználásának csökkentése, valamint az alternatív és megújuló energia felhasználási arányának növelése. Ennek érdekében lehetőség nyílik az épületek energetikai korszerűsítésére, szigetelésének javítására, fűtésrendszerének modernizálására, átalakítására. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az **egyéb** épületek energiahatékonysági beruházásai során – az előző programhoz hasonlóan – kiemelt cél a környezetterhelés csökkentése, az intézmények energia felhasználásának csökkentése, valamint az alternatív és megújuló energia felhasználási arányának növelése. Ennek érdekében lehetőség nyílik az épületek energetikai korszerűsítésére, szigetelésének javítására, fűtésrendszerének modernizálására, átalakítására. A program potenciális kedvezményezettjei az intézmények fenntartói, tulajdonosai. A beruházások megvalósítását Európai Unió és hazai források felhasználásával tervezzük. A települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, egységes megújítása révén nagyban növelhető a települések élhetősége. A helyi igényeken alapuló, a **településkép megőrzését kiemelt szempontként kezelő** zöldfelület központú rehabilitáció révén olyan települési területek jöhetnek létre, melyek egyszerre szolgálják a telepített és gondozott növényzet révén a klímaváltozás elleni küzdelmet és járulnak hozzá a települések esztétikai értékének növekedéséhez, egyben pedig népességvonzó és megtartó képességük növekedéséhez. Az egy-egy területet érintő, IKT-s és okos fejlesztéseket is magukba foglaló komplex projektek segítségével a települések olyan tereket és parkokat alakíthatnak ki, melyek a helyi közösségek mellett az odalátogató vendégek, turisták számára is vonzerőt jelenthetnek. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az előző programhoz jól illeszkedve kívánjuk fejleszteni a települések közösségi, sport és kulturális infrastruktúráját. A programon belül önkormányzati tulajdonban lévő közterületek burkolatának felújítására, rekonstrukciójára, építésére, sport- és szabadidős létesítmények **(pl. a lakosság egészségfejlesztő testmozgásban gazdag életvezetését támogató sportinfrastruktúra)**, kulturális tevékenységet magában foglaló épületek, szolgáltató terek és vendéglátó egységek felújítására, adott esetben építésére is lehetőséget kívánunk nyújtani. Ugyancsak helyet kaphat a fejlesztések között rendezvény- és konferenciaközpontok, szabadtéri színpadok és különböző kiszolgáló és kiegészítő építmények, burkolt felületek, utak kialakítása, felújítása. Az igény alapú fejlesztések megvalósítása non-profit és üzleti alapon is lehetséges, területileg egységesen és

komplex módon kell kezelve. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió és hazai források felhasználásával tervezzük.

A szociális városrehabilitációs fejlesztéseket akcióterületi alapon tervezzük megvalósítani, középpontjukban a speciális kritériumok alapján kijelölt szegregátumok, vagy szegregációval érintett területek állnak. A komplex projektek a lakófunkciók kialakítása mellett hozzájárulhatnak az érintett területek fizikai és esztétikai megújulásához, a közbiztonság és foglalkoztatási helyzet javulásához, az alacsony társadalmi státuszú lakosság felzárkózásához és beilleszkedésének elősegítéséhez. A programokat a kapcsolódó ESZA elemekkel együtt, az érintett célcsoport célzott támogatására kialakított elemekkel együtt tervezzük megvalósítani. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. A fejlesztések alapvetően városi jogállású településeken valósulhatnak meg.

A városfejlesztési akciókhoz kapcsolódóan ESZA típusú programok megvalósítását tervezzük. Ezek egy része a szociális városrehabilitációs fejlesztéseket érinti, melyek esetében az akcióterületek lakosságát érintő, különböző társadalmi integrációs projektelemek beépítése javasolt. A közösségépítés mellett itt helyet kaphatnak a foglalkoztatás elősegítését, a folyamatos szociális munka biztosítását, a bűnmegelőzést és egyéb területeket érintő beavatkozások. Az egyéb, városfejlesztést érintő programok esetében olyan kapcsolt humán fejlesztések tervezése és megvalósítása javasolt, melyek az érintett beruházásokhoz (zöld fejlesztések, közlekedésfejlesztés) illeszkedő szemléletformálást, **közösségépítést, az egészséges életmód népszerűsítését** segítik elő (pl. kisgyermekkori, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajtaszínház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.). A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, illetve társult szervezetek (pl. civil szervezetek). A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. A fejlesztések alapvetően városi jogállású településeken valósulhatnak meg. A települési identitás és a helyi közösségek megerősítése érdekében a prioritáson belül közösségi programok megvalósítására is lehetőséget kívánunk biztosítani. Ezek az ESZA típusú programelemek a településfejlesztési projektekhez illeszkedve kerülhetnek megvalósításra. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, illetve társult szervezetek (pl. civil szervezetek). A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

2.4.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

A prioritáson belül tervezett fejlesztések egy része a különböző szektorok együttműködését is lehetővé teszi, illetve egyes programok építenek is az együttműködésre. Ezek között kell megemlíteni a városfejlesztési típusú projekteket, amelyek – bár alapvetően az önkormányzatok beruházásairól van szó – nagymértékben számítanak a lakosság szoros együttműködésére már az igényfelmérések, majd a humán elemek megvalósítása során is. Ugyancsak fontos szereplők lehetnek a civil szervezetek, melyek az infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó szemléletformálásban, bűnmegelőzésében, stb. vehetnek részt többek között. A projektek egy része esetében a konzorciális együttműködések kialakítása javasolt, melyeket a megvalósítás mellett már az előkészítési fázisra is érdemes kiterjeszteni.

Az együttműködések másik módja lehet szükséges a különböző típusú szolgáltatások (oktatási, szociális, egészségügyi, stb.) fejlesztésekor, amikor az egyes szolgáltatások működési területe, vonzáskörzete túlmutat a székhely település határain. Ezekben az esetekben már a tervezés során szükséges az érintett területek és intézmények képviselőinek együttműködését elősegíteni.

2.4.4. A vállalkozások fejlesztési tervei

Bár a prioritáson belül tervezett fejlesztések alapvető kedvezményezettjei az önkormányzatok, egyes esetekben a vállalkozásoknak is szerepe lehet a megvalósításban. Ez a tevékenység a kivitelezéseken és az előkészítő – alapvetően tervezési és tanulmánykészítés jellegű – feladatok mellett egyes projektelemek megvalósításánál is megjelenhet, amennyiben az adott tevékenység gazdájaként egy vállalkozás jelenhet meg. Ennek megjelenése az önkormányzati vagy többségi önkormányzati tulajdonban lévő építmények gazdaságélénkítő jellegű fejlesztése esetében tekinthető reálisnak.

22. táblázat: A 4. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében								
Sorszám:	Intézkedés és fejlesztési kezdeményezés (program) megnevezése	Fejlesztési kezdeményezés, program területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Fejlesztési kezdeményezés, program ütemezése	Fejlesztési kezdeményezés, program költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai stb.)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Fejlesztési kezdeményezéshez, programhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló fejlesztési kezdeményezés, program (igen/nem)
1. Intézkedés: Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése										
1.1.	Bölcsőde és óvoda fejlesztések	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek, Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A helyi lakosság, nők, bölcsődés és óvodás korú gyermekek	2021-2027	7000	EU-s forrás	P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen
2. Intézkedés: Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése										
2.1	Az egészségügyi	A program elemei a megye egészét	Központi költségvetési irányító és	A szolgáltatás oktatási igénybe	2021-2027	2000	EU-s forrás	P05 A polgárokhoz	Fejlesztéssel érintett humán	Igen

	ellátórendszer fejlesztése	érintik a KLH-s járások területének kivételével	költségvetési szervek, Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások, magánszemélyek, vállalkozások	vevő helyi lakosság				z közelebb álló Európa	szolgáltatások száma (db)	
2.2	Szociális ellátórendszer fejlesztése	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	2000	EU-s forrás	P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen

			lévő vállalkozások							
2.3	Oktatási infrastruktúra fejlesztése	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	2000	EU-s forrás	PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen
3. Intézkedés: Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai										
3.1	Önkormányzati tulajdonú épületek energiahatékonysági beruházásai	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Helyi önkormányzat Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	3356	EU-s forrás	PO2. Zöldebb, karbonszegény Európa	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	Nem
3.2	Egyéb épületek energiahatékonysági beruházásai	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság,	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	3500	EU-s forrás Hazai forrás	PO2. Zöldebb, karbonszegény Európa	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	Nem

4. Intézkedés: Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása										
4.1	Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása	A program elemei a megye egészén belül elsősorban a városi településeket érintik a KLH-s járások területének kivételével	Helyi önkormányzat	A helyi lakosság	2021-2027	14000	EU-s forrás Hazai forrás	P02. Zöldebb, karbonszegény Európa P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2)	Igen
5. Intézkedés: Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése										
5,1	Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Közösségi, sport és kulturális intézmények fenntartói, tulajdonosai, sportszervezetek	A helyi lakosság	2021-2027	10000	EU-s forrás Hazai forrás	P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2)	Igen
6. Intézkedés: Szociális városrehabilitációs akciók										
6,1	Szociális városrehabilitációs akciók	A program elemei a megye egészén belül elsősorban a városi településeket érintik a KLH-s járások területének kivételével	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány	A helyi lakosság, ezen belül a hátrányos helyzetű településrészek lakói	2021-2027	770	EU-s forrás	P04. Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása	Szociális városrehabilitációba bevont lakosság (fő)	Igen

			Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások							
7. Intézkedés: Humán és ESZA típusú beavatkozások										
7.1	Városfejlesztési akciókhoz kapcsolódó ESZA típusú programok	A program elemei a megye egészén belül elsősorban a városi településeket érintik a KLH-s járások területének kivételével	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások, sportszervezetek	A helyi lakosság	2021-2027	300	EU-s forrás	P04. Szociálisab b Európa P05. A polgárokhoz közelebb álló Európa	Szociális városrehabilitációba bevont lakosság (fő)	Igen
7.2	Közösségi programok	A program elemei a megye egészét érintik a KLH-s járások területének kivételével	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában	A helyi lakosság	2021-2027	1300	EU-s forrás	P05. A polgárokhoz közelebb álló Európa	Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)	Igen

			lévő vállalkozások							
--	--	--	-----------------------	--	--	--	--	--	--	--

23. táblázat: A 4. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. intézkedés: Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése	4 000	3 000	7 000
2. intézkedés: Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése	3 500	2 500	6 000
3. intézkedés: Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai	3 856	3 000	6 856
4. intézkedés: Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása	7 000	7 000	14 000
5. intézkedés: Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése	6 000	4 000	10 000
6. intézkedés: Szociális városrehabilitációs akciók	500	270	770
7. intézkedés: Humán és ESZA típusú beavatkozások	1 000	600	1 600
Összesen:	25 856	20 370	46 226

2.5. KLH-s járáások komplex programjainak megvalósítása

2.5.1. A prioritáshoz kapcsolódó elérendő célok részletes meghatározása

24. táblázat. Az 5. prioritáshoz kapcsolódó célok és a prioritás területi relevanciája

Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés:
A prioritástengely széleskörű beavatkozásokat tartalmaz hátrányos helyzet alapon kijelölt járáások számára, ennek megfelelően intézkedései valamennyi szakpolitikai célkitűzést lefedik. PO1. Intelligensebb Európa – innovatív és intelligens gazdasági átalakulás PO2. Zöldebb, karbonszegény Európa PO3. Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság PO4. Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása PO5. A polgárokhoz közelebb álló Európa – a városi, vidéki és part menti térségek
Kapcsolódó specifikus célok:
• „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járáásokban (KLH)” A célkitűzés kapcsán a stratégiai programban kiemelésre került, hogy a hátrányos helyzetű térségek esetében elengedhetetlen olyan fejlesztési csomagok összeállítása, melyek a felmerülő problémákra térségi szinten, komplex beavatkozások révén kínálnak megoldásokat. A fejlesztések tervezésekor különösen tekintettel kell lenni többek között az elérhetőség javítására és arra a tényre, hogy mindkét említett járás határmenti térségnek számít. A helyi gazdaság fejlesztésének is egyik alapvető feltétele, hogy a területek a jelenleginél sokkal gyorsabban elérhetőek legyen az országos úthálózatról. Emellett az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével a társadalmi felzárkóztatás érdekében a helyi közösségek megerősítése, a foglalkoztatási helyzet javítása, és a települési szolgáltatások minőségének javítása is célkitűzés.
Területi relevancia:
A prioritás intézkedései kizárólag a KLH-s járáások területén található települések számára kínálnak fejlesztési lehetőségeket. Egyes intézkedések esetében (pl. gazdaságfejlesztés bizonyos formái) a tervezett programok az érintett járáások járáasközpontjai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak.

2.5.2. A prioritás részletes tartalmának bemutatása

Békés megye országos szinten a kevésbé fejlett megyék közé tartozik, ezt gazdasági, foglalkoztatási adatai, társadalmi mutatói is megerősítik. A megyén belül ugyanakkor egyes

térsegek kiemelten hátrányos helyzetben vannak, e területek felzárkóztatása így külön hangsúlyt kell, kapjon. Jelen prioritás támogatásai révén így a Mezőkovácsházi és a Sarkadi járások gazdasági, társadalmi hátrányainak csökkentését és a megyén belüli területi kohézió erősítését kívánjuk elősegíteni. **Ennek biztosítása érdekében a prioritás keretében tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedni kell a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.**

A prioritás a megyén belül azonosított és jogszabályok által is megjelölt KLH-s (komplex programmal fejlesztendő) járásokhoz kapcsolódó projektek megvalósítását támogatja. A projektek kedvezményezettjei köre igen széleskörű, figyelembe véve, hogy a tervezett intézkedések érintik a gazdaságfejlesztést, a turisztikai, környezeti, közlekedési és szolgáltatási jellegű beavatkozásokat egyaránt. A prioritás 19 intézkedéséhez 32 fejlesztési kezdeményezés (program) kapcsolódik.

Az első programcsomag a KLH-s térségek külső megközelíthetőségének javítását kívánja támogatni, az állami tulajdonban lévő főbb közlekedési útvonalak felújításával, hiányzó kapcsolatok kiépítésével. Ennek megfelelően a potenciális kedvezményezettként a Magyar Közút Zrt. jelenhet meg. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. A beruházások megvalósítását Európai Unió forrásainak felhasználásával tervezzük.

A járáson belüli közlekedési feltételek javítása keretében önkormányzati tulajdonú belterületi utak, alacsonyabb rendű utak fejlesztését, a kapcsolódó közlekedési infrastruktúra (körforgalmak, lámpás csomópontok stb.) kialakítását, valamint kerékpárutak építését, **indokolt esetben felújítását** célzó projektek valósulhatnak meg. A projektek a KLH-s járások területén valósulhatnak meg. A beruházások megvalósítását Európai Unió forrásainak felhasználásával tervezzük.

A prioritás gazdaságfejlesztési elemei között jelenik meg a kis- és középvállalkozások többnyire ágazati forrásból finanszírozott fejlesztési programja, melynek keretében a vállalkozások technológiai háttérének fejlesztésére, közvetlen működési környezetük modernizálására nyílik lehetőség. A program elemei kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre relevánsak, a KLH-s járások kivételével. A vállalkozások közötti együttműködések erősíti az ugyancsak elsősorban ágazati forrásból finanszírozott két fejlesztési kezdeményezés, mely ugyancsak a megye gazdasági centrumterületein működő cégeket tekinti elsődleges kedvezményezettjének.

Az ipari parkok, **ipari területek** és inkubátorházak fejlesztési programja kiemelten a járásközpontokra és a gazdasági centrum területre fókuszál a KLH-s járásokban. A program elsődleges kedvezményezettjei **ipari parkokat, inkubátorházakat működtető önkormányzati, vagy magán vállalkozások, önkormányzatok, továbbá ipari területeket fejleszteni szándékozó szervezetek (pl. önkormányzatok).** Békés megye gazdaságának versenyképességét jelentős mértékben javítja a helyi vállalkozások erősödő K+F potenciálja, melyek fejlesztése a megye hátrányos helyzetű gazdasági centrumterületeiben működő cégek esetében is fontosak.

A koronavírus járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai egyértelművé tették, hogy mind munkáltatói, mind pedig munkavállalói oldalról fel kell készülni az új és váratlan kihívásokra. „A kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok” elsődleges célja olyan térségi szintű foglalkoztatási együttműködések kialakítása, ahol a megyei szereplők közösen járulhatnak hozzá a foglalkoztatási helyzet javításához. Ugyancsak a gazdaság

dinamizálását támogatja a gazdasági centrumterületekre fókuszáló, befektetésösztönzési indíttatású „Kis- és középvállalkozások piacra jutását segítő tanácsadói program”

A gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztését célzó program magába foglalja a gyermekjóléti, bölcsődei és óvoda fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak a lakosság, kiemelten a nők, valamint a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának javulásához. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A fejlesztések az épület mellett annak környezetét is érinthetik. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése esetében az egészségügyi alapellátás, háziorvosi és házi gyermekorvosi rendelők – **valamint adott esetben praxis közösségek által fenntartott infrastruktúra, továbbá szakorvosi rendelők, orvosi ügyelet** – fejlesztése mellett a járóbeteg és fekvőbeteg szakellátás fejlesztése is megjelenik. A megyében az alapellátás és az alapellátási ügyelet többnyire megfelelően működik, de a speciális ellátási formák sokszor nehezen érhetőek el. A szolgáltatások elérhetősége szempontjából sokszor a hátrányosabb helyzetű települések vannak kedvezőtlenebb helyzetben, melyeken belül az idős és beteg, az ellátásokra leginkább igényt tartó lakosság nagyobb arányban van jelen. A szolgáltatások elérhetőségének, minőségének javulása hozzájárul a térség lakosságmegtartó erejének növekedéséhez. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

A szociális ellátórendszer fejlesztése érinti a szociális alapszolgáltatások és speciális ellátások körét, melyek elérhetősége javult az elmúlt években, de az infrastrukturális adottságok fejlesztésére egyes területeken továbbra is szükség van. Békés megye esetében a kapcsolódó beruházások tervezésekor fontos figyelembe venni, hogy az ellátásokra legjobban rászoruló lakosság a leginkább hátrányos területeken van jelen magasabb arányban. Mindezt figyelembe véve, törekedni szükséges arra, hogy a fejlesztések révén a kihívásoknak megfelelő színvonalú és struktúrájú ellátó rendszer alakulhasson ki. A helyi igényeknek megfelelően a meglévő intézmények felújítása és bővítése mellett új építés igénye is felmerülhet. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az oktatási infrastruktúra fejlesztése során egyrészt biztosítani szükséges az alapfokú ellátás elérhetőségének javítását. Az óvodákról, melyeknek a felnőtt lakosság munkavégzési lehetőségének szempontjából is nagy jelentősége van, a korábbi fejlesztési csomag esetében már szót ejtettünk. Az alapfokú oktatási intézmények elérhetősége ugyanígy fontos, ugyanakkor látni kell, hogy a legkisebb települések esetében az iskola fenntartása több szempontból is problémás. Az elérhetőség mellett az oktatási intézmények infrastrukturális feltételeinek javítására is szükség van. A középfokú szakképzés területén a helyi munkaerő-piaci igények szerinti képzési struktúra kialakítása lényeges feladat, melynek során a kisebb területi igényeket és az elérhetőséget is figyelembe kell venni. A megyei felsőoktatás esetében törekedni szükséges a képzési kínálat versenyképességének növelésére. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, és egyéb intézmény fenntartó szervezetek. A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

Az önkormányzati tulajdonú épületek energiahatékonysági beruházásai során kiemelt cél a környezetterhelés csökkentése, az intézmények energia felhasználásának csökkentése, valamint

az alternatív és megújuló energia felhasználási arányának növelése. Ennek érdekében lehetőség nyílik az épületek energetikai korszerűsítésére, szigetelésének javítására, fűtésrendszerének modernizálására, átalakítására. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió forrásainak felhasználásával tervezzük.

Az **egyéb épületek** energiahatékonysági beruházásai során – az előző programhoz hasonlóan – kiemelt cél a környezetterhelés csökkentése, az intézmények energia felhasználásának csökkentése, valamint az alternatív és megújuló energia felhasználási arányának növelése. Ennek érdekében lehetőség nyílik az épületek energetikai korszerűsítésére, szigetelésének javítására, fűtésrendszerének modernizálására, átalakítására. A program potenciális kedvezményezettjei az intézmények fenntartói, tulajdonosai. A beruházások megvalósítását Európai Unió és hazai források felhasználásával tervezzük.

Békés megye turisztikai ágazata térben koncentrált, vendégköre kiemelten a hazai turistákból áll. A prioritás keretében végrehajtott fejlesztések területileg kiegyensúlyozott módon járulnak hozzá az ágazati szereplők által nyújtott szolgáltatások minőségének javításához, egyúttal lehetővé teszik a vidéki attrakciók bevonását a megyei turisztikai portfólióba. A prioritás turisztikai intézkedései keretében megvalósuló programok elemei Békés megye KLH-s járásai esetében megvalósíthatóak. A prioritás által támogatott programelemeket jellemzően helyi önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek valósíthatják meg. A helyi turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítése kiemelt érdeke a szektorban működő vállalkozásoknak, szervezeteknek. Az elsősorban szektorális operatív programból támogatott „Ágazati együttműködések támogató program” keretében erre nyílik a jövőben lehetőség, kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek bevonásával. A „Helyi turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások minőségi fejlesztése” kezdeményezés keretében olyan turisztikai szolgáltatás elemek minőségi fejlesztésére van lehetőség, melyek valamilyen attrakcióhoz jól beazonosíthatóan köthetők (pl. turisztikai marketing, promóciós kampány stb.), ugyanakkor újdonság tartalmuk egyértelmű. A kezdeményezést elsősorban területi operatív program forráskerete terhére kívánjuk megvalósítani, kiegészítve hazai forrással (pl. Kisfaludy Program). Az „Infrastrukturális kapacitások minőségi fejlesztését támogató program” elsősorban jelentősebb turisztikai attrakciók minőségi fejlesztését teszi lehetővé. A nagyobb volumenű projektek részben ágazati, részben megyei forráskeretből valósulhatnak meg. Jól illeszkedik a turisztikai szolgáltatások és az attrakciók fejlesztéséhez a „Szálláshely fejlesztési program”, mely szálláshelyek minőségi fejlesztését támogatja, kiemelten a turisztikai attrakciók vonzáskörzetében. Az elsősorban ágazati operatív programból finanszírozott kezdeményezés keretében indokolt esetben – jelentős kapacitáshiány – a szálláshelyek mennyiségi fejlesztésére is lehetőség nyílik. A megyei turisztikai szolgáltatásokhoz, a helyi attrakciókhoz való jobb hozzáférést is támogatni kívánja az intézkedés, melyen belül kerékpárút fejlesztési és a digitális hozzáférés minőségi javítását támogató elemek is helyet kapnak. Mindkettő esetében finanszírozási oldalról markánsan jelennek meg a területi operatív program forrásai.

Békés megye kiemelt természeti értéke vízbázisa, melynek védelme hangsúlyos szerepet kap a jövőben. A helyzetértékelésben leírtakkal összhangban a prioritás keretében a természeti értékek védelme, a klímaváltozás negatív hatásainak csökkentése, a megújuló energia hasznosítási lehetőségeinek bővítése ugyancsak elsődleges feladat. A vízgazdálkodással kapcsolatos vízvédelmi beavatkozások (ivóvízminőség javítás, belvíz, árvíz károk mérséklése, csatornázottság és a csapadékvíz-elvezetés, **illetve -megtartása**) megvalósítását ágazati forrásokból és kisebb részben a területi operatív program forrásaiból tervezzük, **részben a 2000 fő lakos alatti**

településeken. A kedvezményezettek önkormányzatok és önkormányzati tulajdonú cégek lehetnek.

A hulladékgazdálkodás infrastrukturális feltételeit a körforgásos gazdaságra való áttérés támogatásával kívánja elősegíteni a program, melynek megvalósítását ágazati források és kisebb részben a területi operatív program forrásai fedezhetik. A kezdeményezés esetében a kedvezményezett kör önkormányzatokból, és önkormányzati tulajdonú cégekből állhat, akik magánvállalkozásokat is bevonhatnak partnerként. A nem fosszilis, megújuló energiák hasznosítását célzó, a saját fogyasztás kielégítését, valamint az egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelést célzó projektek **és kapcsolódó szemléletformáló tevékenységek** megvalósítására nyílik lehetőség a megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok keretében, melynek önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkozások lehetnek a kedvezményezettjei és ágazati forrásokból valósulhat meg.

Napjaink egyik meghatározó környezeti problémája az éghajlatváltozás és ennek természetre gyakorolt kedvezőtlen hatása. A biodiverzitás erősítését célzó kezdeményezések keretében végrehajtott projektek ezekre a kihívásokra kísérelnek meg választ adni. A program kedvezményezettjei önkormányzatok, nemzeti parkok, civil szervezetek lehetnek.

A települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, egységes megújítása révén nagyban növelhető a települések élhetősége. A helyi igényeken alapuló, zöldfelület központú rehabilitáció révén olyan települési területek jöhetnek létre, melyek egyszerre szolgálják a telepített és gondozott növényzet révén a klímaváltozás elleni küzdelmet és járulnak hozzá a települések esztétikai értékének növekedéséhez, egyben pedig népességvonzó és megtartó képességük növekedéséhez. Az egy-egy területet érintő, IKT-s és okos fejlesztéseket is magukba foglaló komplex projektek segítségével a települések olyan tereket és parkokat alakíthatnak ki, melyek a helyi közösségek mellett az odalátogató vendégek, turisták számára is vonzerőt jelenthetnek. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió forrásainak felhasználásával tervezzük.

Az előző programhoz jól illeszkedve kívánjuk fejleszteni a települések közösségi, sport és kulturális infrastruktúráját. A programon belül önkormányzati tulajdonban lévő közterületek burkolatának felújítására, rekonstrukciójára, építésére, sport- és szabadidős létesítmények **(pl. a lakosság egészségfejlesztő testmozgásban gazdag életvezetését támogató sportinfrastruktúra)**, kulturális tevékenységet magában foglaló épületek, szolgáltató terek és vendéglátó egységek felújítására, adott esetben építésére is lehetőséget kívánunk nyújtani. Ugyancsak helyet kaphat a fejlesztések között rendezvény- és konferenciaközpontok, szabadtéri színpadok és különböző kiszolgáló és kiegészítő építmények, burkolt felületek, utak kialakítása, felújítása. Az igény alapú fejlesztések megvalósítása non-profit és üzleti alapon is lehetséges, területileg egységesen és komplex módon kell kezelve. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió és hazai források felhasználásával tervezzük.

A barnamezős területek rehabilitációja révén kihasználatlan, vagy alulhasznosított volt ipari, katonai területek hasznosítására nyílik lehetőség. A szociális városrehabilitációs fejlesztéseket akcióterületi alapon tervezzük megvalósítani, középpontjukban a speciális kritériumok alapján kijelölt szegregátumok, vagy szegregációval érintett területek állnak. A komplex projektek a lakófunkciók kialakítása mellett hozzájárulhatnak az érintett területek fizikai és esztétikai megújulásához, a közbiztonság és foglalkoztatási helyzet javulásához, az alacsony társadalmi státuszú lakosság felzárkózásához és beilleszkedésének elősegítéséhez. A programokat a kapcsolódó ESZA elemekkel együtt, az érintett célcsoport célzott támogatására kialakított

elemekkel együtt tervezzük megvalósítani. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, a beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. A fejlesztések alapvetően városi jogállású településeken valósulhatnak meg.

A városfejlesztési akciókhoz kapcsolódóan ESZA típusú programok megvalósítását tervezzük. Ezek egy része a szociális városrehabilitációs fejlesztéseket érinti, melyek esetében az akcióterületek lakosságát érintő, különböző társadalmi integrációs projektelemek beépítése javasolt. A közösségépítés mellett itt helyet kaphatnak a foglalkoztatás elősegítése, a folyamatos szociális munka biztosítását, a bűnmegelőzést és egyéb területeket érintő beavatkozások. Az egyéb, városfejlesztést érintő programok esetében olyan kapcsolt humán fejlesztések tervezése és megvalósítása javasolt, melyek az érintett beruházásokhoz (zöld fejlesztések, közlekedésfejlesztés) illeszkedő szemléletformálást, **közösségépítést, az egészséges életmód népszerűsítését** segítik elő (pl. **kisgyermekkor, óvodai mozgásfejlesztést célzó, valamint az általános iskolai oktatás iskolán kívüli eszközökkel történő kiegészítését támogató sportprogramok, pajaszház, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.**). A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, illetve társult szervezetek (pl. civil szervezetek). A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük. A fejlesztések alapvetően városi jogállású településeken valósulhatnak meg.

A települési identitás és a helyi közösségek megerősítése érdekében a prioritáson belül közösségi programok megvalósítására is lehetőséget kívánunk biztosítani. Ezek az ESZA típusú programelemek a településfejlesztési projektekhez illeszkedve kerülhetnek megvalósításra. A program potenciális kedvezményezettjei az önkormányzatok, illetve társult szervezetek (pl. civil szervezetek). A beruházások megvalósítását Európai Unió források felhasználásával tervezzük.

A hátrányos helyzetű térségek helyzetének javításához az ágazati programokból finanszírozott anti-szegregációs beavatkozásoknak is hozzá kell járulniuk. E programoknak átfogó megközelítés mellett, lehetőleg a további országos jelentőségű, hasonló fejlesztésekkel párhuzamosan, azonos elvek mentén kell megvalósulniuk. A megye két KLH-s térségének jelentős fejlesztési lehetőségeket kínálhatnak a határon átnyúló programok, melyek települések, vállalkozások, illetve különböző szakterületek közötti együttműködések megvalósításához járulhatnak hozzá, elősegítve a gazdasági, társadalmi, kulturális kapcsolatok létrejöttét, megerősödését.

2.5.3. Együttműködés keretében tervezett fejlesztések

A prioritás keretében a vállalkozások közötti hálózatos együttműködést erősítő programok (Klaszter menedzsment szervezetek megerősítése, Klaszter tag szervezetek közös beruházásai) megvalósításában nem csupán a helyi cégeknek, de az üzleti környezetet jelentős mértékben alakító önkormányzatoknak is szerepe lehet. Támogatásuk, kezdeményező hozzáállásuk erősítheti a vállalkozások együttműködési hajlandóságát, hozzájárulhat új klaszterek kialakításához. Ezek a partnerségi együttműködések kiterjedhetnek a járásközpontokban, illetve a megye gazdasági centrum térségében működő cégekre és önkormányzatokra, indokolt esetben a KLH-s járást területét is bevonva. Az együttműködéseknek partnerségi megállapodás, a közös beruházások esetében együttműködési megállapodás ad formális keretet. A megyei kutatás-fejlesztési intézményrendszer kialakítása, megerősítése („Megyei K+F intézményhálózat fejlesztése”, K+F+I együttműködések támogatása) nem lehetséges a helyi önkormányzatok aktív közreműködése nélkül. A kereskedelmi és iparkamara közreműködésével ugyanis a helyi döntéshozók olyan üzleti környezetet teremthetnek településükön, ami kedvezően befolyásolhatja a cégek kutatás-fejlesztési tevékenységét is. Az önkormányzatokkal

partnerségben szervezett workshopok, fórumok, vagy a helyi inkubátorházak által nyújtott szolgáltatások minőségének fejlesztése egyaránt részét képezheti egy ilyen kezdeményezésnek. A helyi foglalkoztatási helyzet javításához járulhatnak hozzá a kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok. A kormányhivatalok foglalkoztatási szakemberei, helyi- és megyei önkormányzatok a vállalkozásokkal közösen határozhatják meg azokat a kulcsterületeket, ahol ilyen együttműködési programok lebonyolítására van szükség. Az ilyen képzési programok a megye egész területére kiterjedhetnek, ide értve a KLH-s járásokat is.

A turisztikai ágazat sikeres működése a szálláshelyeknek és attrakciónak otthont adó települések érdeke is. Éppen ezért az „Ágazati együttműködések támogató program” lebonyolítása csak akkor hozhat hosszú távú eredményeket, ha az önkormányzatok együttműködve a kedvezményezett kis- és középvállalkozásokkal, egyéni vállalkozásokkal, civil szervezetekkel aktívan részt vesznek a stratégiai célok meghatározásában, az együttműködések által végzett tevékenységek kidolgozásában.

A környezeti infrastruktúra minőségi fejlesztését célzó programok érintik a vonalas infrastruktúra fejlesztését, az energiahatékonyság problémakörét és a természeti értékek védelmét. Ezek részben, vagy egészben önkormányzati hatáskörbe is tartozó tématerületek, így például a **részben a 2000 fő lakos alatti településeken** megvalósuló „Szennyvízhálózat és az ivóvíz infrastruktúra korszerűsítését célzó program”, vagy „A vízvesztesség csökkentését célzó fejlesztési program” előkészítése és kidolgozása nem lehetséges önkormányzati szerepvállalás nélkül. „A körforgásos gazdaságra való átállást támogató program” a hulladékkezelés és -feldolgozás kapcsán érint önkormányzati hatásköröket. A lebonyolítás során a helyi önkormányzatok és a hulladékgyűjtést végző cég közötti együttműködés a hulladékhasznosítási rendszer alapját képezi.

A „Biodiverzitás erősítését célzó kezdeményezések” program keretében megvalósuló, a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló projektek előkészítésében kiemelt szerep jut a védett természeti értékeket területükön tudó önkormányzatoknak. Az „Önkormányzati utak és kapcsolódó infrastrukturális elemek fejlesztése”, valamint a „A közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatahoz kapcsolódó szakaszok fejlesztése” programok esetében a közlekedésfejlesztési projekteket lebonyolító önkormányzatok az illetékes kormányhivatalokkal együttműködve, adott esetben a Magyar Közút Zrt.-vel partnerségben dolgoznak.

A prioritáson belül tervezett fejlesztések egy része a különböző szektorok együttműködését is lehetővé teszi, illetve egyes programok építenek is az együttműködésre. Ezek között kell megemlíteni a városfejlesztési típusú projekteket, amelyek – bár alapvetően az önkormányzatok beruházásairól van szó – nagymértékben számítanak a lakosság szoros együttműködésére már az igényfelmérések, majd a humán elemek megvalósítása során is. Ugyancsak fontos szereplők lehetnek a civil szervezetek, melyek az infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó szemléletformálásban, bűnmegelőzésében, stb. vehetnek részt többek között. A projektek egy része esetében – éppen azok komplexitása miatt – a konzorciális együttműködések kialakítása javasolt, melyeket a megvalósítás mellett már az előkészítési fázisra is érdemes kiterjeszteni.

Az együttműködések másik módja lehet szükséges a különböző típusú szolgáltatások (oktatási, szociális, egészségügyi, stb.) fejlesztésekor, amikor az egyes szolgáltatások működési területe, vonzáskörzete túlmutat a székhely település határain. Ezekben az esetekben már a tervezés során szükséges az érintett területek és intézmények képviselőinek együttműködését elősegíteni.

2.5.4. A vállalkozások fejlesztési tervei

A pandémiás helyzet kedvezőtlen gazdasági hatásai miatt rövidtávon a helyi vállalkozások működési környezetének stabilizálása, illetve a gazdaság dinamizálása a cél. Ennek érdekében a helyi gazdasági szereplők a munkahelyek megtartását, lehetőség szerint új munkahelyek megőrzését tekintik prioritásnak a következő időszakban. Az ilyen típusú beruházások elsősorban a megyei kulcságazatokban (feldolgozóipar, élelmiszeripar, gépgyártás, szolgáltatási szektor) jelentenek technológia-fejlesztési, telephelyfejlesztési- és infrastruktúra bővítési projekteket. A kezdeményezés emellett a mezőgazdasági cégek beruházásait is támogatja a KLH-s járásokban. A helyi cégek esetében a hálózatos együttműködések, a nemzetközi kapcsolatok bővítése, új piacok szerzése jelenthet még kitörési pontot, ennek érdekében a klaszterek megerősítése, adott esetben közös beruházások tervezése és megvalósítása szerepel a hosszútávú vállalati tervek között. A fent bemutatott fejlesztési elképzelések a KLH-s járások területét is érinthetik, és egyértelműen kapcsolódnak a prioritás esetében nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” célkitűzéshez. A turisztikai ágazat kifejezetten nehéz helyzetbe került a koronavírus járványt kezelő intézkedések (éttermek bezárása, utazási korlátozások stb.) miatt. Ez részben azt is jelentette, hogy a szektor vállalkozásai közül több tönkrement, illetve éttermek, panziók zártak be. Az ágazatban működő szolgáltatók, felkészülve az ismét megugró keresletre elsősorban az attrakciók minőségi fejlesztését tűzték ki célul, és a későbbiekben – a gazdasági klíma stabilizálódását követően – kerülhet sor nagyobb volumenű szálláshely fejlesztési projektek, és infrastrukturális beruházások lebonyolítására.

A fent bemutatott fejlesztési elképzelések a KLH-s járások területét is érinthetik, és egyértelműen kapcsolódnak a prioritás esetében nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” célkitűzéshez. Az energiahatékonyság biztosítása, a független energiagazdálkodás lehetőségeinek megteremtése hozzájárul a vállalkozások versenyképességének javításához. A helyi cégek esetében éppen ezért ágazattól függetlenül kiemelt prioritást jelent a megújuló energia hasznosítására, és hatékony energiatermelésre irányuló projektek lebonyolítása.

Bár a prioritáson belül tervezett humán szolgáltatás fejlesztések alapvető kedvezményezettjei az önkormányzatok, egyes esetekben a vállalkozásoknak is szerepe lehet a megvalósításban. Ez a tevékenység a kivitelezéseken és az előkészítő – alapvetően tervezési és tanulmánykészítés jellegű – feladatok mellett egyes projektelemek megvalósításánál is megjelenhet, amennyiben az adott tevékenység gazdájaként egy vállalkozás jelenhet meg. Ennek megjelenése az önkormányzati vagy többségi önkormányzati tulajdonban lévő építmények gazdaságélénkítő jellegű fejlesztése esetében tekinthető reálisnak.

25. táblázat: Az 5. számú prioritás keretében finanszírozandó fejlesztési kezdeményezések, programok összefoglaló táblája

Prioritás azonosítója, neve:		5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása								
Sorszám:	Intézkedés és fejlesztési kezdeményezés és (program) megnevezése	Fejlesztési kezdeményezés, program területi specifikumai	Jellemző kedvezményezettek köre	Célcsoport megjelölése	Fejlesztési kezdeményezés, program ütemezése	Fejlesztési kezdeményezés, program költségigénye (Indikatív, teljes összeg, (millió Ft))	Finanszírozó forrás (uniós, nemzetközi, hazai stb.)	Kapcsolódó EU szakpolitikai célkitűzés (uniós finanszírozás esetén)	Fejlesztési kezdeményezéshez, programhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok (jellemzően prioritásonként)	Együttműködésben megvalósuló fejlesztési kezdeményezés, program (igen/nem)
1. Intézkedés: A térség megközelíthetőségének javítása										
1.1.	A KLH-s térségek külső megközelíthetőségének javítása	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Magyar Közút Zrt.	Az érintett térségek lakossága	2021-2027	3500	EU-s forrás	PO3. Jobban összekapcsolt Európa	Fejlesztett vagy felújított utak hossza (km)	Nem
2. Intézkedés: A járáson belüli közlekedési feltételek javítása										
2.1	A KLH-s térségek belső közlekedési feltételeinek javítása	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Magyar Közút Zrt., Helyi önkormányzat	Az érintett térségek lakossága	2021-2027	5500	EU-s forrás	PO5. A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztett vagy felújított utak hossza (km)	Nem
3. Intézkedés: Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése										
3.1	Kis- és középvállalkozások fejlesztési programja	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járásközpontjai és gazdasági centrum területei	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, őstermelők	Helyi vállalkozások	2021-2027	1000	EU-s és hazai forrás	PO1 Intelligens Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db); Teremtett új munkahelyek száma (fő)	Nem

		esetében relevánsak								
4. Intézkedés: A vállalkozások közötti együttműködések támogatása										
4.1.	Klaszter menedzsment szervezetek megerősítése	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járasközpontj ai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkoz ások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozáso k, kamarák, helyi önkormányz atok	2021-2027	100	EU-s forrás	PO1 Intelligense bb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
4.2.	Klaszter tag szervezetek közös beruházásai	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járasközpontj ai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Kis- és középvállalkoz ások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozáso k, kamarák, helyi önkormányz atok	2021-2027	400	EU-s forrás	PO1 Intelligense bb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
5. Intézkedés: Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések										
5.1.	Ipari parkok, ipari területek és inkubátorháza k fejlesztési programja	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járasközpontj ai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Ipari parkokat, inkubátorháza kat működtető önkormányzati vagy magán vállalkozások, önkormányzat ok	Helyi vállalkozáso k, helyi önkormányz atok	2021-2027	900	EU-s forrás	PO1 Intelligense bb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen

5.2	K+F és innovációs fejlesztések	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járásközpontjai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások, kutatóhelyek, kereskedelmi- és iparkamara	Helyi vállalkozások, kamarák, felsőoktatási intézmények, kutatóhelyek	2021-2027	100	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	igen
6. Intézkedés: Képzési és foglalkoztatási programok										
6.1.	A kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatokat ellensúlyozó komplex képzési programok	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járásközpontjai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Önkormányzati tulajdonú cégek, Kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások, helyi- és megyei önkormányzatok, felsőoktatási intézmények	Helyi vállalkozások, kamarák, helyi- és megyei önkormányzatok	2021-2027	1500	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db); Teremtett új munkahelyek száma (fő)	igen
7. Intézkedés: Befektetés-ösztönzés										
7.1.	Kis- és közép vállalkozások piacra jutását segítő tanácsadói program	A program elemei kiemelten a KLH-s járások járásközpontjai és gazdasági centrum területei esetében relevánsak	Kis- és közép vállalkozások, egyéni vállalkozások	Helyi vállalkozások, kamarák	2021-2027	500	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	igen
8. Intézkedés: Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése										

8.1	Bölcsőde és óvoda fejlesztések	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A helyi lakosság, nők, bölcsődés és óvodás korú gyermekek	2021-2027	1000	EU-s forrás	P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen
9. Intézkedés: Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése										
9.1	Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	1500	EU-s forrás	P05 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen

			lévő vállalkozások, magánszemélyek, vállalkozások							
9.2	Szociális ellátórendszer fejlesztése	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Központi kötségvetési irányító és kötségvetési szervek, Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A szolgáltatás okat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	1500	EU-s forrás	P05 A polgárokho z közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen
9.3	Oktatási infrastruktúra fejlesztése	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Központi kötségvetési irányító és kötségvetési szervek, Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság	A szolgáltatás okat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	1000	EU-s forrás	P05 A polgárokho z közelebb álló Európa	Fejlesztéssel érintett humán szolgáltatások száma (db)	Igen

			Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások							
10. Intézkedés: Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai										
10.1	Önkormányzati tulajdonú épületek energiahatékonysági beruházásai	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	1144	EU-s forrás	P02. Zöldebb, karbonszegény Európa	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	Nem
10.2	Egyéb épületek energiahatékonysági beruházásai	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság,	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	1000	EU-s forrás Hazai forrás	P02. Zöldebb, karbonszegény Európa	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	Nem
11. Intézkedés: Turisztikai fejlesztések										
11.1	Ágazati együttműködések támogató program	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások, TDM szervezetek, helyi önkormányzatok	2021-2027	800	EU-s forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	igen
11.2	Helyi turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások minőségi fejlesztése	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások, helyi önkormányzatok	2021-2027	800	EU-s és hazai forrás	P01 Intelligensbb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	Nem

11.3	Infrastrukturális kapacitások minőségi fejlesztését támogató program	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások,	2021-2027	800	EU-s forrás	PO1 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	Nem
11.4	Szálláshely fejlesztési program	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások,	2021-2027	800	EU-s és hazai forrás	PO1 Intelligensebb Európa	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db);	
11.5	A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Kis- és középvállalkozások, egyéni vállalkozások, civil szervezetek, helyi önkormányzatok	Helyi vállalkozások,	2021-2027	800	EU-s forrás	PO1 Intelligensebb Európa	Fejlesztett turisztikai attrakciók száma (db)	Nem
12. Intézkedés: Települési környezeti fejlesztések										
12.1	Vízvédelmi beavatkozások (ivóvízminőség javítás, belvíz, árvíz károk mérséklése, csatornázottság)	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú cégek	A szolgáltatásokat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	750	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcs	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen

	g és a csapadékvíz- elvezetés, illetve - megtartása)							oltabb Európa"		
12.2	Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése (körforgásos gazdaságra való átállást támogató program)	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Helyi önkormányzat, önkormányzati tulajdonú cégek	A szolgáltatás okat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	750	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén- dioxid- kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcs oltabb Európa"	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen
12.3	Megújuló energia hasznosításáh oz kapcsolódó programok (Egyéni és közösségi szintű energiatermel ést segítő program)	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Helyi önkormányzat, önkormányzati tulajdonú cégek, kis- és középvállalkoz ások	A szolgáltatás okat igénybe vevő helyi lakosság	2021-2027	750	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén- dioxid- kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcs oltabb Európa"	Energetikai szempontból korszerűsített épületek száma (db)	nem
12.4	Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Helyi önkormányzat, nemzeti parkok, civil szervezetek	A helyi lakosság	2021-2027	750	EU-s forrás	„PO2 Zöldebb, alacsony szén- dioxid- kibocsátású Európa”, „PO3 Összekapcs	Fejlesztés által érintett lakosság (fő)	igen

								oltabb Európa"		
13. Intézkedés: Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása										
13.1	Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzat	A helyi lakosság	2021-2027	4000	EU-s forrás Hazai forrás	PO2. Zöldebb, karbonszegény Európa PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2)	Igen
14. Intézkedés: Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése										
14.1	Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Közösségi, sport és kulturális intézmények fenntartói, tulajdonosai, sportszervezetek	A helyi lakosság	2021-2027	4000	EU-s forrás Hazai forrás	PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2)	Igen
15. Intézkedés: Barnamezős rehabilitáció										
15.1	Barnamezős rehabilitáció	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzat	A helyi lakosság	2021-2027	500	EU-s forrás	PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa	Városi területeken létrehozott, vagy helyreállított nyitott terek (m2)	Nem
16. Intézkedés: Szociális városrehabilitációs akciók										
16.1	Szociális városrehabilitációs akciók	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek Helyi önkormányzat	A helyi lakosság, ezen belül a hátrányos helyzetű településrészek lakói	2021-2027	500	EU-s forrás	PO4. Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének	Szociális városrehabilitációba bevont lakosság (fő)	Igen

			Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások					végrehajtás a		
17. Intézkedés: Humán és ESZA típusú beavatkozások										
17.1	Városfejlesztési akciókhoz kapcsolódó ESZA típusú programok	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság, Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások, sportszervezetek	A helyi lakosság	2021-2027	100	EU-s forrás	P04. Szociális b Európa P05. A polgárokho z közelebb álló Európa	Szociális városrehabilitációba bevon lakosság (fő)	Igen
17.2	Közösségi programok	A program megvalósítása a KLH-s térsegeket érinti	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány	A helyi lakosság	2021-2027	400	EU-s forrás	P05. A polgárokho z közelebb álló Európa	Helyi társadalmi akciókban résztevők száma (fő)	Igen

			Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások							
18. Intézkedés: Anti-szegregációs beavatkozások										
18.1	Anti-szegregációs beavatkozások	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság Önkormányzat tulajdonában lévő vállalkozások	A helyi lakosság	2021-2027	4000	EU-s forrás	P04. Szociálisabb Európa P05. A polgárokhoz közelebb álló Európa	Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)	Igen
19. Intézkedés: Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása										
19.1	Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása	A program megvalósítása a KLH-s térségeket érinti	Helyi önkormányzat Nemzetiségi önkormányzat Egyházak, Civil szervezetek Közalapítvány Nonprofit gazdasági társaság, Önkormányzat tulajdonában	A helyi lakosság	2021-2027	3000	EU-s forrás	P05. A polgárokhoz közelebb álló Európa	Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma (fő)	Igen

			lévő vállalkozások							
--	--	--	-----------------------	--	--	--	--	--	--	--

26. táblázat: Az 5. számú prioritás intézkedéseinek pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. intézkedés: A térség megközelíthetőségének javítása	2 000	1 500	3 500
2. intézkedés: A járáson belüli közlekedési feltételek javítása	5 000	500	5 500
3. intézkedés: Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése	600	400	1 000
4. intézkedés: A vállalkozások közötti együttműködések támogatása	300	200	500
5. intézkedés: Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések	600	400	1 000
6. intézkedés: Képzési és foglalkoztatási programok	800	700	1 500
7. intézkedés: Befektetés-ösztönzés	250	250	500
8. intézkedés: Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése	600	400	1 000
9. intézkedés: Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése	2 500	1 500	4 000
10. intézkedés: Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai	1 344	800	2 144
11. intézkedés: Turisztikai fejlesztések	2 500	1 500	4 000
12. intézkedés: Települési környezeti fejlesztések	1 500	1 500	3 000

13. intézkedés: Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása	2 500	1 500	4 000
14. intézkedés: Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése	2 500	1 500	4 000
15. intézkedés: Barnamezős rehabilitáció	300	200	500
16. intézkedés: Szociális városrehabilitációs akciók	300	200	500
17. intézkedés: Humán és ESZA típusú beavatkozások	300	200	500
18. intézkedés: Anti-szegregációs beavatkozások	2 500	1 500	4 000
19. intézkedés Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása	2 000	1 000	3 000
Összesen:	28 394	15 750	44 144

27. táblázat: A prioritások összefoglaló pénzügyi terve

Prioritás/Intézkedés megnevezése	Indikatív forrás 2021-2024 (millió Ft)	Indikatív forrás 2025-2027 (millió Ft)	Indikatív forrás összesen (millió Ft)
1. prioritás összesen: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	30 000	18 700	48 700
2. prioritás összesen: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	17 500	7 500	25 000
3. prioritás összesen: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	35 000	18 500	53 500
4. prioritás összesen: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	25 856	20 370	46 226
5. prioritás összesen: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása	28 394	15 750	44 144
Összesen:	136 750	80 820	217 570

3. Horizontális jellegű információk

3.1. A végrehajtás módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere

A „Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027”, valamint a „Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027” című dokumentumok prioritások és intézkedések szintjén mutatják be a megye hosszú távú fejlesztési programját. Jelen fejezet valamennyi, a területfejlesztési program operatív programrészében megjelölt fejlesztés végrehajtására vonatkozik, ezek végrehajtásért vagy annak koordinálásáért felelős szerv a megyei önkormányzat.

A megyei önkormányzat a program végrehajtásába kormányzati intézményeket, saját intézményeit, települési önkormányzatokat és társulásait, valamint további szervezeteket vonhat be, a továbbiakban ezen együttműködés kereteit részletezzük.

3.1.1. A program végrehajtásban közreműködő szervezetek

A Békés Megyei Önkormányzat Hivatala

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója „2.4 A felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei” fejezete részletesen kitér az Önkormányzat és ezen belül a Hivatal szervezeti struktúrájának bemutatására, így a következőkben csupán összefoglaló módon utalunk ezekre az információkra.

A jelenleg rendelkezésre álló információk alapján a 2021-2027 közötti időszakban az önkormányzatra ismételten a tervezés, lebonyolítás valamint a monitoring terén hárulnak komoly feladatok. Az önkormányzat szervezeti keretei között jelenleg a „Területfejlesztési és Területrendezési Osztály”, és ezen belül az elkülönülten működő „Projektmenedzsmenti csoport”, illetve „Területfejlesztési Csoport” látja el ezeket a feladatokat oly módon, hogy előbbi kiemelten a program lebonyolításra, és az ezzel kapcsolatos monitoring tevékenységre fókuszál, míg utóbbi elsődleges feladatköre az előkészítési munkák koordinálása. A Békés Megyei Önkormányzaton belül fenti szervezeti struktúra a jövőben is fennmarad, a feladatok szervezése, a hatáskörök definiálása ugyanakkor az aktuális feladatoknak, kihívásoknak megfelelően folyamatosan változhat, alakulhat. A jövőben, az eddig rendelkezésre álló információk alapján a megyei önkormányzatok kiemelten a TOP Plusz keretében támogatott projektek kiválasztási folyamatában, elbírálásában, majd a lebonyolítás koordinálásában kapnak feladatot. Az átfogó, országos de a megye területét is érintő infrastrukturális fejlesztési programok (pl. vasútfejlesztés, belvízvédelmi programok, autópálya fejlesztés) kapcsán a megyei önkormányzatra a jelenlegi időszakhoz hasonlóan várhatóan elsősorban egyeztetési feladatkör hárul.

A 2014-2020-as fejlesztési periódusban az Európai Unió programok előkészítése és lebonyolítása terén a Békés Megyei Önkormányzat szakemberei komoly szakmai tapasztalatra tettek szert. A Békés Megyei Önkormányzati Hivatal jelenleg összesen 36 fő alkalmazotti létszámmal működik, ebből 31 fő felsőfokú végzettséggel (diplomával) rendelkezik. Közülük közvetlenül 16 fő foglalkozik projektekkel (projektmenedzserként, pénzügyi vezetőként, ill. asszisztenciaként). A 2014-2020-as ciklusban összesen 198 db pályázat menedzselését végezték a Hivatal munkatársai, összesen 27 167 675 149 Ft értékben.

Egyéb szakmai közreműködők

A program végrehajtásban potenciálisan közreműködő szervezetek közül kiemelendők a helyi, térségi önkormányzatok, mint a program előkészítésében, tervezésében markáns szerepet játszó partnerek. Az önkormányzatok kedvezményezettként a 2021-2027 közötti pénzügyi időszak kulcsszereplői is, ennek megfelelően a Békés Megyei Önkormányzat kiemelt szempontként kezeli a velük való folyamatos együttműködést. Kiemelt partner a térségi szereplők között Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata. A megyeszékhellyel folytatott szakmai egyeztetés – összhangban a 1996. évi XXI. törvényben leírtakkal – a Békés Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum keretei között zajlik.

Békés Megye Területfejlesztési Programja a fentieken túl prioritások szintjén rögzítette a program megvalósításába bevonandó szereplők körét, amit az alábbi táblázatban foglalunk össze:

28. táblázat: A program megvalósításába bevonandó szereplők

Prioritás neve	A program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi köre
1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű projektjavaslatok kidolgozásában komoly szerep hárulhat a megyei kereskedelmi és iparkamarára, a mérnök kamarára valamint más szakmai szervezetekre. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű projektjavaslatok kidolgozásában meghatározó szerepet kaphatnak a megyében működő TDM szervezetek. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar

	Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	A fejlesztési program lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása	A prioritás fejlesztéseinek lebonyolításában kiemelt szerepe van a Békés Megyei Önkormányzatnak, mely a végrehajtáshoz kapcsolódó monitoring feladatokat látja el. A prioritáshoz kapcsolódó megfelelő minőségű projektjavaslatok kidolgozásában komoly szerep hárulhat a megyei kereskedelmi és iparkamarára, a mérnök kamarára, TDM szervezetekre, valamint más szakmai szervezetekre. A TOP Plusz esetében feltehetően Közreműködő Szervezeti funkciókat ellátó Magyar Államkincstár a programok gyors és hatékony lebonyolításában játszik fontos szerepet. Az ágazati operatív programok KSZ-eire ugyancsak hasonló szerep hárul. Egyes programok lebonyolításában kiemelt

	partnerként jelenhetnek meg a járási és megyei kormányhivatalok.
--	--

A fejlesztések finanszírozásához kapcsolódó külső végrehajtási intézményrendszer

A fejlesztéspolitikai tevékenység irányítási, finanszírozási, intézményi és szabályozási rendszerét a Kormány alakítja ki. A kapcsolódó döntéseket a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Bizottság készíti elő. A TOP Plusz lebonyolításához kapcsolódó koordinációs feladatokat a vonatkozó rendelet alapján a Pénzügyminisztérium látja el. A TOP Plusz lebonyolításához kapcsolódó lebonyolítási feladatokat az Irányító Hatóság végzi, ennek keretében többek között:

- a szakpolitikai felelőssel egyeztetett javaslatot tesz a program tartalmára és módosítására;
- a szakpolitikai felelőssel együttműködve elkészíti az éves fejlesztési keret tervezetét, szükség esetén javaslatot tesz az éves fejlesztési keret módosítására;
- a szakpolitikai felelős bevonásával elkészíti a felhívás tervezetét, továbbá – szükség esetén – a felhívás módosítását vagy visszavonását;
- gondoskodik a felhívások és azok módosítása monitoring és információs rendszerbe történő rögzítéséről;

A közreműködő szervezet a vonatkozó rendelet által az irányító hatóság feladatkörébe utalt feladatok közül az erre vonatkozóan megkötött megállapodásban meghatározott feladatokat látja el.

Békés Megye Területfejlesztési Programjának lebonyolítása kapcsán a határmenti programok, így a várhatóan továbbra is az INTERREG keretében megvalósuló Románia-Magyarország Program. 2014 és 2020 között a program lebonyolításáért felelős Irányító Hatóság szerepét a román Fejlesztési, Közmunkaügyi és Közigazgatási Minisztérium töltötte be, a Nemzeti Hatóság a Külgazdasági és Külügyminisztérium Határ Menti Operatív Programok Főosztálya volt.

3.1.2. A végrehajtás eredményességének vizsgálata

Jelen dokumentum prioritásonként rögzíti az egyes fejlesztési kezdeményezésekhez, programokhoz kapcsolódó eredmény és output indikátorok körét. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy mind a mutatók rendszerének, mind a kapcsolódó célértékeknek a véglegesítése a területfejlesztési programra épülő megyei integrált területi program (ITP) keretei között történik meg, összhangban a TOP Plusz-ban rögzített, az Irányító Hatósággal egyeztetett elvárásokkal.

A 2014-2020 közötti Európai Unió pénzügyi időszakban a projekt szinten a kedvezményezettek által tett vállalásokat rendszer szinten a releváns Irányító Hatósággal együttműködve a Közreműködő Szervezet – a Magyar Államkincstár – ellenőrizte, várhatóan ez a feladat továbbra is a TOP Plusz Irányító Hatóságnál és a releváns KSz-nél marad. 2021-2027 között a koordinációért felelős minisztérium működteti és fejleszti a programok végrehajtását támogató monitoring és információs rendszert, továbbá a releváns az Irányító Hatósággal együttműködve monitoring és értékelési munkacsoportot működtet a programok előrehaladásának nyomon követése és értékelése érdekében. Az indikátorokat az egyes felhívások tartalmazzák, – a

felhívásnak legalább egy, az adott operatív programban foglalt indikátort kell tartalmaznia – a kedvezményezetteknek ezekre vonatkozóan kell pályázatukban vállalásokat tenni.

A 2014-2020 közötti Európai Unió pénzügyi időszakban a megyei önkormányzat hivatala kizárólag az általa menedzselt projektekben tett vállalásokért, illetve a kapcsolódó indikátorok teljesüléséért felelt. Mindezekén túl a megyei önkormányzat közreműködött – és amennyiben erre felkérést kap, a jövőben is közreműködik – az indikátorok teljesülésével kapcsolatos téma specifikus adatgyűjtésekben.

3.2. Az eredményesség vizsgálata és értékelése

Békés Megye Területfejlesztési Programjához, valamint az ennek részét képező operatív programhoz kapcsolódó monitoring és értékelési tevékenység kettős célt szolgál. Egyrészt nyomon követi a program hatékony végrehajtását, másrészt figyelemmel kíséri, hogy a program szinten tervezett beavatkozások megvalósulnak, valamint a tervezett indikátor értékek teljesülnek-e. A monitoring tevékenység során tehát a tervezett és megvalósult indikátor értékek összevetése történik meg, az esetleges eltérés esetén pedig javaslat készül a szükséges módosítások, beavatkozások tartalmára is. Az operatív program értékelése során azt szükséges vizsgálni tehát, hogy a program elérte-e az elvárt hatást, mely hozzájárul a megye területfejlesztési koncepciójában megfogalmazott hosszú távú célok megvalósulásához, összességében pedig a rögzített jövőkép eléréséhez. Mindezekből következik, hogy az eredményesség vizsgálatához egyrészt pontosan definiálni kell az egyes prioritások, program- és projektcsomagok indikátorait, másrészt tisztázni szükséges, hogy ki (milyen szervezet, szervezeti egység) és milyen gyakorisággal, mikor végezze ezeket a tevékenységeket.

A 2014-2020-as fejlesztési periódusban a Magyar Államkincstár (MÁK) látta el a területi operatív programhoz kapcsolódó közreműködő szervezeti feladatokat. Ez a feladatkör várhatóan a jövőben sem változik, így a MÁK feladata lesz a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) monitoring bizottság működéséhez kapcsolódó feladatok ellátása is. A monitoring bizottság az operatív program átfogó koordinációs és döntéshozó testülete, vagyis az operatív program felügyeletéről gondoskodik, melynek alapját az adott operatív programhoz kapcsolódó éves jelentések képezik. E dokumentum követi nyomon éves összevetésben az operatív programhoz kapcsolódó pénzügyi előrehaladás (igényelt támogatás összege, megítélt támogatás összege, kötelezettségvállalás összege, kifizetések összege), valamint az indikátor értékek teljesülésének folyamatát.

Békés Megye Területfejlesztési Programjának Operatív Programrésze a 2021-2027-es időszakra vonatkozó integrált területi programjának (ITP) képezi alapját. Az ITP kapcsán a megyei önkormányzat feladata elsősorban a tervezési feladat végrehajtása, amelyhez számos döntést szükséges meghoznia a megyei közgyűlésnek. Az ITP 2021-27 készítésekor a megye döntéshozói feladata elsőként a forráskeretek felhasználása (felosztása) kapcsán, majd ezt követően a Területi Kiválasztási Kritérium Rendszer (a Területi Kiválasztási Eljárásrend eszköze – TKR) belső jóváhagyásakor jelentkezik. A TKR meghatározása során szem előtt kell tartani, hogy az alkalmazott kiválasztási elvek, mechanizmusok, esetleges korlátozó szempontok, ne befolyásolják kedvezőtlenül a program megvalósítás eredményességét, azaz a meghatározott indikátor értékek

teljesülése biztosítható legyen. A Békés Megyei Területfejlesztési Program kapcsán releváns mutatókat jelen dokumentum stratégiai fejezetrészének 9. fejezete mutatja be.

3.3. Környezeti értékelés

A területi hatásvizsgálat célja a 2021-2027-es időszakra tervezett Békés Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat. Jelen fejezet a „A Békés Megyei Területfejlesztési Program Területi Hatásvizsgálata 2021-2027” című dokumentum tartalmát összefoglaló fejezetrész alapján készült.

A Békés Megyei Területfejlesztési Program nem helyezi teljesen új alapokra a megye fejlesztését, ugyanakkor az átfogó, és különösen a stratégiai célok szintjén módosult a jövőkép elérését szolgáló célrendszer és az ezt támogató prioritások és intézkedések, ami eltérő hatásokat eredményez. Emellett, az új program hatásainak vizsgálata a megváltozott környezet miatt is indokolt, hiszen még ugyanazon célok megvalósítása is jelentősen eltérő hatásokat eredményezhet 2021-től, a hét évvel korábbi helyzettel összehasonlítva.

Az átfogó, stratégiai és horizontális célok és elvek egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, ugyanakkor megállapítható, hogy olyan társadalmi szempontok dominálnak, mint a népességmegtartás és foglalkoztatás. A gazdasági és környezeti fejlesztések ezek megvalósítását hivatottak támogatni.

A hatásvizsgálat részletesen elemzi a környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat. Ezekből jól kirajzolódnak a program foglalkoztatásra, gazdasági versenyképességre és életminőségre fektetett fő hangsúlyai. Egyértelműen látható a gazdaság-élénkítés, a turizmus-fejlesztés és a közúthálózat-fejlesztés szempontjainak potenciális ütközése is a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel. A környezeti hatásokon túl társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező hatások várhatóak a 2021-2027-es időszakra vonatkozó Területfejlesztési Program megvalósítása során. Az 1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében prioritás intézkedéseitől a versenyképesség javulása várható. Társadalmi szempontból javul az esélyegyenlőség az oktatási, képzési lehetőségek fejlesztésén keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű (komplex programmal fejlesztendő) térségek és csoportok fejlesztésén keresztül.

A hatásvizsgálat során azonosított fő konfliktusterületek:

- A megyei célrendszerben továbbra is fontos a gazdaság-élénkítés. Ennek része az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmus is, ami az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járhat.
- Az ugyancsak hangsúlyos elemként megjelenő mezőgazdaság is környezetterhelő hatásokkal járhat (pl. vegyszereket juttathat a környezetbe, vagy természeti területeket, élőhelyeket vonhat művelés alá).

- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, vagy új termelő/feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár.
- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések között a közlekedési eredetű szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztések is találhatók.
- A turisztikai fejlesztések kapcsán elsősorban kezdetben a régi és új szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért.
- A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció a helyi lakosság egy részével konfliktust generálhatnak még akkor is, ha a többség támogatottságát élvezik.

A feltárt káros hatásokat és konfliktusokat a hatásvizsgálat a következő eszközökkel javasolja elkerülni, csökkenteni vagy ellentételezni:

- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A közlekedési, termelési, vagy mezőgazdasági eredetű szennyezéssel járó gazdaság-élénkítő tevékenységek káros hatásait a környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltást célzó elemekkel, környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésével kell ellensúlyozni.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevétele.
- A népesség növelésének és az életszínvonal emelésének kommunális eredetű környezetterhelést növelő hatásait szemléletformálással, energetikai fejlesztésekkel, kiszolgáló infrastruktúrák fejlesztésével és egyéb, a kibocsátások csökkentésével, racionalizálásával járó lépésekkel kell ellensúlyozni.
- Új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések esetében egyensúlyban kell tartani a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztéseket és a szennyező forgalom egy részét környezetbarát közlekedési módokkal kiváltó intézkedéseket.
- A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció lakossági támogatásának biztosítására lakossági fórum szervezése, illetve a leginkább érintett lakókkal kicsoportos személyes egyeztetés, a fejlesztéssel hátrányosan érintett lakosság esetén pedig valamilyen szintű kártérítés javasolt.

- A turisztikai vállalkozások, és különösen a régiók és újak közötti viszony elmergesedésének megelőzése érdekében turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek hozhatók létre, illetve találkozók, vitaestek, közös programok szervezhetők.

A Területfejlesztési Program véglegesítése során, vagy esetleges időközi felülvizsgálata keretében megfontolandó az alábbi, prioritás specifikus intézkedések beépítése:

- Az 1. prioritás esetében a gazdaságélénkítési célok és beavatkozások között a tudásalapú gazdaság, a környezetipar, intelligens technológiák tárgykörébe tartozó elemek megjelentése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a talajjal foglalkozó fejezet kiegészítése a földtani közegre vonatkozó részletesebb elemzéssel;
- A 3. prioritás kapcsán a megújuló-energia-termelés bővítése mellett e-közlekedést, vagy a helyi megújuló energiatermelési és tárolási rendszerek okos megoldásait ösztönző fejlesztéseket támogató intézkedések megjelenítése;
- A 3. prioritás esetében a mezőgazdasági, gazdasági-élénkítési és közlekedési fejlesztések során a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételeinek megakadályozása;
- Célzott erdőtelepítés és mezőgazdasági tevékenységek támogatása esetén erdősáv-telepítési kötelezettség előírása;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében szénhidrogén-szállító és bányászati létesítményekről szóló adatok kiegészítése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a hulladéklerakókkal és hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezet kiegészítése a települési szilárdhulladék-lerakók további adataival, és a hulladékgazdálkodási rendszer egyéb elemeinek adataival;
- A 3. prioritáshoz kapcsolódva a program szennyvíz- és csapadékvíz technológiai fejlesztései között a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelés támogatása;
- A 3. prioritás esetében a vízellátási létesítmények építését vagy átépítését célzó intézkedések esetében a vízjogi létesítési engedély beszerzésének megkövetelése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a környezeti zajjal foglalkozó fejezet kiegészítése újabb stratégiai zajtérképek adataival, és célzott intézkedésekkel, valamint az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésére vonatkozó szabályozással;
- A határvédelmi szempontokat is érintő fejlesztések esetén esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésére vonatkozó intézkedési tervek készítése;
- A 3., 4. és 5. prioritások kapcsán a környezettudatos szemléletformálás fontos elemeinek (környezettudatosság növelése, az újrahasznosítással, fenntartható anyag- és térhasználattal kapcsolatos szemléletformálás, az épített örökség védelme) kiemelt kezelése.

A Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatások monitorozására tett javaslatok:

- Fontos, hogy minden stratégiai prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor;
- A természeti területeket igénybe vevő turisztikai és egyéb intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapokra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell;
- A monitorozás folyamatát, lépéseit és szervezeti kereteit részletesen be kell mutatni;
- A kétlépcsősre tervezett hatásértékelést célszerű egy harmadik, végső hatásértékelést tartalmazó elemmel is kiegészíteni.

Egyéb szükséges intézkedésekre tett javaslatok:

- A környezeti hatások monitorozásnak eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal;
- A különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű dokumentum miatt célszerű lesz a Területfejlesztési Konceptió és Program időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy azok biztosan illeszkedjenek a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.

3.4. A teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása

Békés Megye Területfejlesztési Programja az Európai Unió forrásai mellett hazai források bevonásával is számol. Az ilyen, korábban részben megyei hatáskörben működtetett, nemzeti támogatásokra épülő területfejlesztési pályázati struktúra Békés megyében is létezett az elmúlt időszakban.

A megyei területfejlesztési tanácsok a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény alapján jöttek létre, 1996-ban. A megyei területfejlesztési tanácsok egyéb feladataik mellett 1996-2001 között kizárólagosan, 2001-től 2006-ig pedig a regionális fejlesztési tanácsokkal közösen látták el a jogszabály alapján a hatáskörükbe utalt decentralizált területfejlesztési források kezelésével összefüggő feladatokat.

A fentiek alapján a megyei területfejlesztési tanácsok hatáskörébe utalt források a teljesség igénye nélkül:

- leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatásának támogatása (LEKI),
- területi kiegyenlítést szolgáló önkormányzati fejlesztések támogatása (TEKI),
- települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolatfelújítása (TEUT),
- helyi önkormányzatok fejlesztési feladatainak támogatása (CÉDA/CÉDE – céljellegű decentralizált alap),
- Békés megyei foglalkoztatási feszültségek kezelésével összefüggő kormányhatározat nyomán biztosított források, stb.

Ezek összességében évente több százas nagyságrendben és több milliárd forint összegben jelentették pályázatoknak a kezelését.

A fentiek mellett a Dél-Alföldi Régióban szoros együttműködés alakult ki a regionális és megyei területfejlesztési tanácsok között egyéb területfejlesztési kérdésekben is. A Békés Megyei

Önkormányzat határmenti fejlesztési kérdések tekintetében vegyes bizottságokat működtetett Arad és Bihar megyékkel.

A Békés Megyei Területfejlesztési Tanács munkaszervezeti feladatait a Békés Megyei Önkormányzat és a Békés Megyei Területfejlesztési Tanács között kötött megállapodás alapján a Békés Megyei Önkormányzati Hivatal látta el, azon belül is a Területfejlesztési Osztály.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2011. decemberben elfogadott módosítását követően 2012. január 1-től a területfejlesztéssel összefüggő feladatok területi szinten a regionális fejlesztési tanácsok és megyei területfejlesztési tanácsok megszüntetésével a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek.